

Právo a bezpečnost

OBSAH

PRÁVO A BEZPEČNOST, ČÍSLO 2, ROČNÍK 2024

Editorial

Zdeněk Koudelka
Špatné kraje škodí 5

Články

Dávid Židek
Kontrola rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora prezidentom – validný nástroj právneho štátu alebo uzurpácia právomoci? 6

Radoslav Ivančík
Migrácia ako jeden z fenoménov ľudskej civilizácie 16

Juraj Drugda
Azylová politika EÚ, nelegálna migrácia a utečenectvo 32

Lucia Kurilovská, Patrícia Krásná
Vyšetrovanie a skrátene vyšetrovanie a ich etický aspekt 47

Branislav Belica
Regulácia šírenia dezinformácií štátnymi subjektmi v podmienkach Slovenskej republiky 60

Petr Kolman
Dočkáme se zefektivnění veřejných zakázek? 73

Recenze

Dávid Židek
BUJŇÁK, V., GAŇA, S., HODÁS, M.: Teória a prax právnej normotvorby 76

CONTENT

LAW AND SECURITY, ISSUE 2, YEAR 2024

Editorial

Zdeněk Koudelka

Bad regions are harmful 5

Články

Dávid Židek

Control of the decision-making activity of the Prosecutor General by the President – a valid instrument of the rule of law or usurpation of authority? 6

Radoslav Ivančík

Migration as one of the phenomena of human society 16

Juraj Drugda

EU asylum policy, illegal migration and refugee 32

Lucia Kurilovská, Patrícia Krásná

Investigations, shortened investigations and their ethical aspect 47

Branislav Belica

Regulation of the dissemination of disinformation by state entities in the conditions of the Slovak Republic 60

Petr Kolman

Will we see more efficient public procurement? 73

Recenze

Dávid Židek

BUJŇÁK, V., GAŇA, S., HODÁS, M.: Theory and practice of legal norm-making 76

EDITORIAL

ŠPATNÉ KRAJE ŠKODÍ

Střelba na pražské filozofické fakultě odhalila problém s reakcí policie, je-li páchán zločin na území různých krajů. Současné krajské uspořádání je zbytečně drahé, ale může být i nebezpečné pro životy lidí.

Praha je přirozeným centrem středních Čech, avšak to není respektováno ve správním rozdělení státu. Praha i Středočeský kraj jsou oddělenými kraji. Dělá to problémy v územním plánování, když hlavní tahy začínají v Praze a pokračují ve Středočeském kraji, přičemž tam, kde silnice na hranici Prahy končí, musí ve středních Čechách pokračovat. Dělá to problém ve školství, kdy pražské školy jsou přirozeným cílem řady dětí ze Středočeského kraje a dělá to zbytečné problémy i v policii a dalších státních složkách.

David Kozák vraždil v Klánovickém lese v Praze, byl však ze Středočeského kraje. Byť byl vytipován k prověření již po vraždě v Klánovickém lese, pražská policie nejprve prověřovala možné podezřelé z Prahy. Než se na Středočecha Kozáka dostalo, zabil svého otce ve Středočeském kraji a odjel vraždit do Prahy. A právě předání informací o Kozákovi mezi středočeskou a pražskou policií, zda jde o pátrání po vrahovi či sebevrahovi, je jedním z bodů, který vede k otázkám o správnosti reakce policie.

Kdyby policie tvořila jeden organizační celek pro Prahu i Středočeský kraj, ušetřilo by se na obslužných činnostech, lépe se organizovala práce policistů a byla by to přirozená reakce na to, že pachatelé hranice Prahy a Středočeského kraje nevnímají. I Pardubický a Královehradecký kraj, jejichž krajská města jsou od sebe 20 km, mohou v řadě činností fungovat jako jeden celek. A kdyby se nebudovaly v malých krajích pobočky krajských soudů a peníze určené na jejich provoz šly na platy soudních úředníků a zapisovatelek, nebyl by problém s nízkými platy.

Zlevnění a zlepšení krajské správy lze dosáhnout i bez radikálního kroku snížení počtu samosprávných krajů. Lze zefektivnit stát, když alespoň některé státní složky budou respektovat přirozené územní uspořádání. Mohou se sloučit krajská ředitelství policie i hasičů v Praze a Středočeském kraji i jinde. Krajské uspořádání 14 krajů je zbytečně drahé a ukázalo se, že může vést k ohrožení životů. Co už více má být důvodem pro změnu?

*Zdeněk Koudelka
Předseda Redakční rady*

KONTROLA ROZHODOVACEJ ČINNOSTI GENERÁLNEHO PROKURÁTORA PREZIDENTOM – VALIDNÝ NÁSTROJ PRÁVNEHO ŠTÁTU ALEBO UZURPÁCIA PRÁVOMOCI?

Dávid Židek

Platón: „*Prístup k moci by mal byť zakázaný tým, ktorí ju milujú.*“

1. ÚVOD

Predostrenie vlastného pohľadu na spoločensky kontroverzné (a doposiaľ odborne len nepatrne pretraktované ba až tabuizované) témy v podobe plného obnaženia myšlienkových postupov je takmer vždy prenasledované kovovou pachúťou nepredvídateľnosti ich (ne)pochopenia odbornou verejnosťou. Z toku rozduchaného predvolebného spoločensko-politického života predstavujúceho živnú pôdu pre riešenie citlivých (a niekedy erudovanou spoločnosťou dlhodobo žiadaných) ústavnoprávných otázok vzišla tentokrát otázka posúdenia existencie (a prípadnej miery) kontrolnej právomoci prezidenta Slovenskej republiky vo vzťahu k rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora Slovenskej republiky.¹ Opomenúc možné incentívy podania tejto otázky na Ústavný súd (akými sú k ústavnému právu nepochybne patriace a neodmysliteľné politické aspekty (napríklad v podobe politických súbojov) vzniká priestor aj na zamyslenie sa nad otázkou (ne)želanosti príliš veľkej diskrečnej právomoci Ústavného súdu vo vzťahu k moderácii vzájomných ústavných kompetencii rozdielných mocenských zložiek štátu (je vôbec možné diferencovať medzi výkladom a tvorbou (dotváraním) práva?)². Ako zástanca (racionálneho) ústavno-právneho pozitivizmu sa aj tentokrát utvrdzujem v existencii zásadných negatívnych externalít tkvejúcich v ústavne nedostatočne granularitnej úprave (nie len) kompetenčných vzťahov medzi najvyššími ústavnými orgánmi štátu. Bez ohľadu na akékoľvek ďalšie špekulačné úvahy možno už prefatívne skonštatovať, že riešenie vzťahov na najvyššej ústavnoprávnej úrovni nás núti zamyslieť sa nad mladosťou (a neúplnosťou?) ako i krehkosťou ústavnej demokracie na Slovensku. V príspevku sa pokúsim o zhrnutie argumentačných pilierov zástancov existencie kontrolnej právomoci prezidenta vo vzťahu

¹ Dňa 12. septembra 2023 podala Prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová návrh na začatie konania o výklade Ústavy Slovenskej republiky v súlade s článkom 128 Ústavy SR, v ktorom sa domáha výkladu článku 101 ods. 1 Ústavy SR v časti „*Prezident [...] svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov*“ v spojení s článkom 102 ods. 1 písm. s) a písm. t) v častiach týkajúcich sa generálneho prokurátora Slovenskej republiky a s čl. 150 a všetky v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Podanie dostupné online: 1aea4f9a-9154-44c2-8acb-3ca9ada464a4 (ustavnysud.sk). Cieľom tejto práce nie je priama reflexia na argumenty uvádzané v podaní prezidentky na Ústavný súd, avšak autor pri koncipovaní vychádzal z argumentov uvádzaných navrhovateľkou za účelom autentickej, aktuálnosti ako aj odbornej hodnoty príspevku.

² Problematikou možnej širokej diskrečnej právomoci Ústavného súdu vo vzťahu k tvorbe dotváraní a tvorbe Ústavy SR sa v tomto príspevku bližšie nebudeme zaoberať, nakoľko ide o komplexnú tému s vysokým odborným potenciálom, ktorá si zaslúži osobitný priestor. Vo vzťahu k uvedenému však odkážem na úzko súvisiacu publikáciu komplexne analyzujúcu problematiku otvorenej textúry normatívnych textov: GAHÉR, F., MRVA, M., ŠTEVČEK, M., TURČAN, M.: Otvorená textúra pojmov a pravidiel – voda na mlyn pre subjektívizmus v aplikovanej sémantike?. *Filozofia*, roč. 75, 2020, č. 4.

k rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora, pričom sa na tieto pokúsim reagovať skrz vlastnú ústavnoprávnu optiku.

2. VZŤAH PREZIDENTA A GENERÁLNEHO PROKURÁTORA

Predovšetkým sa natíska otázka, ako chápať konflikt medzi úradmi dvoch (nezávislých) ústavných činiteľov reprezentujúcich rozdielne mocenské zložky štátu? Pre úplnú komplexnosť možnosti posudzovania tohto konfliktu sa žiada uviesť, že kelsenovským chápaním možno pre účely analyzovanej problematiky označiť za štátny orgán obe konfliktné strany – prezidenta ako aj úrad generálneho prokurátora.³ Zo strany prezidentky je namietaná existencia určitej (kontrolnej) právomoci (ktorú generálny prokurátor odmieta) na základe čoho možno uvedený konflikt označiť v zmysle právnej teórie za spor kompetenčný. Kľúčovým aspektom kompetenčného konfliktu je právomoc sporných orgánov. Neoddeliteľným aspektom pri posudzovaní právomoci štátnych orgánov je ich vopred definovaná pôsobnosť, táto je determinovaná vzťahom medzi nimi. Tento vzťah je daný Ústavou a intenzita vzťahu nie je závislá od počtu osôb v jednotlivých orgánoch.⁴

Zachovávajúc čitateľsky priaznivú a logickú (konzervatívnu) štruktúru príspevku sa aj napriek (už primárnej zjavnosti) žiada v tomto kompetenčnom konflikte (vychádzajúc aj z podania prezidentky na Ústavný súd) identifikovať potenciálne kolidujúce ústavné normy. V tomto prípade sú nimi ustanovenia článku 101 ods. 1 Ústavy SR v časti „Prezident [...] svojim rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov“ deklarujúce jednu z najabstraktnejších ústavných povinností prezidenta republiky na strane jednej a sústava článkov 149 – 151 Ústavy SR deklarujúce ústavné zakotvenie prokuratúry Slovenskej republiky na čele s generálnym prokurátorom na strane opačnej. Bez väčšieho zaváhania možno skonštatovať, že ústavodarca pri koncipovaní základného zákona štátu mal na zreteli nevyhnutnosť pozitívnoprávnej úpravy majoritných (pre bežný chod ústavných orgánov nevyhnutných) vzťahov medzi prezidentom a generálnym prokurátorom.

Takýmto (kľúčovým) ústavnoprávnym aspektom je aj elektačný proces osoby generálneho prokurátora moderovaný článkami 102 ods. 1 písm. s) a t) a 150 Ústavy SR, pričom *samotnú voľbu generálneho prokurátora je možné rozdeliť do dvoch fáz. Prvou je voľba generálneho prokurátora, ktorú vykonáva Národná rada Slovenskej republiky v rámci tajného hlasovania. Druhou je vymenovanie generálneho prokurátora do funkcie prezidentom Slovenskej republiky, pričom tento krok sa deje na návrh (voľbu) Národnej rady Slovenskej republiky.*⁵

³ Pozri napríklad: KELSEN, H.: *Čistá právna veda*, Kalligram, 2018. 190 s., ISBN 978-80-89916-21-4 a tiež KELSEN, H.: *Werke: Veröffentlichte Schriften* 1911. Bd. 2. Halbbd. 1., s. 592-608.

⁴ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky*. Čl. 101. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 1274.

⁵ STRÉMY, T., POPÉLYOVÁ, K.: Právna úprava prokuratúry v Slovenskej republike, v Cyperskej republike a v Slovenskej republike. In: *Policajná teória a prax : časopis Policajného zboru v Bratislave, roč. 28, č. 4 (2020), s. 56-70, ISSN: 1335-1370.*

Na základe platného ústavnoprávneho rámca teda môžeme (odvodzujúc od vzájomnej ústavnokompetenčnej interakcie v etape kreovania generálneho prokurátora) identifikovať vzťah medzi prezidentom a generálnym prokurátorom, pričom tento je nutné (pri otázke posudzovania vzájomných kompetencií) rozdeliť do troch etáp, od ktorých závisí možná ústavná intervencia prezidenta do procesu kreácie, pôsobenia ako aj zániku funkcie generálneho prokurátora. Prvou z týchto etáp je **etapa pred vymenovaním generálneho prokurátora** (pred zložením sľubu), pričom v tejto etape má prezident najväčšie ústavné kompetencie vo vzťahu k možnosti (ne)vymenovania generálneho prokurátora. Prezident sa v súlade s výkladom Ústavného súdu SR⁶ pri tomto procese musí opierať len o skúmanie (ne)splnenia zákonných predpokladov na vymenovanie do funkcie resp. existenciu závažnej skutočnosti vzťahujúcej sa na osobu kandidáta, ktorá dôvodne spochybňuje jeho schopnosť vykonávať funkciu spôsobom neznižujúcim vážnosť ústavnej funkcie alebo celého orgánu prokuratúry.

Nasleduje etapa po ujatí sa funkcie generálnym prokurátorom, pričom samotné pôsobenie generálneho prokurátora (výkon jeho ústavnej funkcie) je tou etapou, v ktorej jediná právomoc prislúchajúca prezidentovi vo vzťahu k tomuto pôsobeniu je právomoc disciplinárnej iniciatívy. Vzhľadom na skutočnosť, že namietaná existencia právomoci prezidenta vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi sa viaže na túto etapu, v ďalších častiach príspevku poukážeme práve na tie argumenty, ktoré sa v odborných kruhoch objavujú najčastejšie. Záverečnou etapou je (*de facto* iba už iba deklarujúce) rozhodnutie prezidenta ohľadom vzdania sa alebo odvolania generálneho prokurátora.

Intencie ústavodarcu sú zjavné, pričom smerujú v súlade so zásadou vzájomných brzd a protiváh do takého rozdelenia ústavnej (ako aj politickej) moci, aby proces voľby čela prokuratúry bol ovplyvniteľný zákonodarnou ako aj výkonnou mocou. Ústavodarca teda zaviedol určitý politický (rozdelenie moci v štáte rešpektujúci) „filter“ pre zaistenie voľby nezávislej osoby generálneho prokurátora, pričom pre tento účel doprial prezidentovi významné menovacie (a prakticky kreačné) právomoci. Je potrebné poznamenať, že zo súčasného ústavného rámca regulujúceho elektačný proces generálneho prokurátora nemožno žiadnym výkladom abstrahovať existenciu kontrolnej právomoci prezidenta k činnosti (a už vôbec nie k rozhodovacej činnosti) generálneho prokurátora v etape po jeho vymenovaní do funkcie. Podľa názoru autora preto všetky argumenty opierajúce sa o kreačnú právomoc prezidenta vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi ako ústavnej deklarácii existencie kontrolnej právomoci aj vo vzťahu k rozhodovacej činnosti v zmysle uvedeného, tieto nie sú založené na správnych právnych úvahách a takúto právomoc na základe uvedených argumentov vyvodzovať pri zachovaní základných interpretačných zásad nemožno.

⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 24. októbra 2012, č. k. PL. ÚS 4/2012-77.

3. PRÁVOMOC DISCIPLINÁRNEJ INICIATÍVY PREZIDENTA KU GENERÁLNEMU PROKURÁTOROVI

V duchu argumentačnej metódy *In utramque partem dicere* nemožno neupriamiť pozornosť ani na ďalšiu z argumentačných pilierov zástancov existencie kontrolnej právomoci prezidenta vo vzťahu k rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora a to existenciu právomoci disciplinárnej iniciatívy zakotvenú v ustanovení § 16 písm. b) disciplinárneho súdneho poriadku⁷ a tým zároveň uviesť jednu z hlavných argumentačných pilierov zástancov absolútnej právomoci prezidenta vo vzťahu k ostatným ústavným orgánom. *In medias res* možno skonštatovať, že táto nezakladaná a (pri zachovaní logického výkladu) ani nemôže zakladať implicitnú kontrolnú právomoc. Pokiaľ by bol uznaný argument, že nevyhnutnou súčasťou právomocí prezidenta za účelom zvažovania podania disciplinárneho návrhu voči generálnemu prokurátorovi je jeho dispozícia materiálmi, ktoré môžu v disciplinárnom konaní slúžiť ako dôkaz (napríklad v podobe konkrétnych rozhodnutí), je potrebné odkázať na ustanovenie § 19 disciplinárneho súdneho poriadku, podľa ktorého: „*Disciplinárny návrh musí obsahovať...označenie dôkazov, o ktoré sa návrh opiera...*“. Z uvedeného je zrejmé, že v disciplinárnom konaní nenesie dôkazné bremeno navrhovateľ. Ide o špecifický druh konania, v ktorom vykonáva dokazovanie disciplinárny senát a nie navrhovateľ. Navrhovateľ ako účastník konania nedisponuje právom či povinnosťou vyšetrovať potenciálny disciplinárny delikt. Napriek analogickej aplikácii Trestného poriadku v súlade s ustanovením § 4 disciplinárneho súdneho poriadku nemožno priznať navrhovateľovi práva a povinnosti prokurátora v predsúdnom konaní.

Možno tiež odkázať na ustanovenie § 28 ods. 4 disciplinárneho súdneho poriadku, podľa ktorého sú disciplinárne obvinený ako aj navrhovateľ povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Už samotný pojem „označiť“ deklaruje princíp „rovnosti zbraní“ účastníkov konania.

Pokiaľ by zákonodarca pracoval s predpokladom existencie čo i len relatívnej kontrolnej právomoci navrhovateľa nad disciplinárne obvineným, použil by normatívny text v znení „povinnosť predložiť dôkazy“, nakoľko by vychádzal z (mylného) predpokladu, že navrhovateľ má vždy a za každých okolností prístup k celému spektru pôsobnosti disciplinárne obvineného.

Žiada sa tiež uviesť časť relevantnú časť dôvodovej správy k prijatiu disciplinárneho súdneho poriadku, podľa ktorej: „*Implementácia koncentračnej zásady do štruktúry disciplinárneho konania súvisí s posilňovaním aktívnej participácie procesných práv i uplatnením zásady kontradiktórnosti pojednávania. Z tohto dôvodu účastníci konania majú povinnosť označiť dôkazy, ktoré žiadajú vykonať v rámci dokazovania najneskôr do skončenia ústneho pojednávania. **Túto povinnosť je potrebné vnímať len vo vzťahu k situácii, kedy účastník konania má záujem predložiť dôkazy disciplinárnemu senátu.** Zároveň však disciplinárny senát nie je pri vykonávaní dôkazov limitovaný*

⁷ Zákon č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o z mene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok).

len navrhnutými dôkazmi ale naopak, na základe vlastnej úvahy môže vykonať aj iné dôkazy, ktoré považuje za nevyhnutné pre objasnenie významnej skutočnosti v disciplinárnom konaní (vyšetrovacía zásada). Tu treba uviesť, že koncentračnú zásadu vo vzťahu k navrhovateľovi je potrebné vnímať aj v kontexte § 19 ods. 1, podľa ktorého už samotný disciplinárny návrh musí obsahovať označenie dôkazov, o ktoré sa návrh opiera. To však nevylučuje, aby navrhovateľ aj po podaní disciplinárneho návrhu uviedol (najneskôr) na ústnom prejednaní návrh na doplnenie dokazovania, čo môže vyplývať aj z toho, že niektoré dôkazy relevantné pre disciplinárne konanie môžu vyjsť najavo až po podaní disciplinárneho návrhu.“. Uvedené vyjadrenie zámeru normotvorcu žiadnym spôsobom nedeklaruje (ba až popiera) výklad, podľa ktorého by navrhovateľ mal povinnosť predložiť dôkazy disciplinárnemu senátu z čoho je vyvodzovaná aj potenciálna kontrolná právomoc navrhovateľa (v tomto prípade prezidenta) vo vzťahu k disciplinárne obvinenému (generálnemu prokurátorovi).

4. RIADNY CHOD ÚSTAVNÝCH ORGÁNOV AKO KLÚČ K NEOBMEDZENEJ PRÁVOMOCI PREZIDENTA?

Pokračujúc vo favorizovaní teleologického ústavnoprávneho výkladu sa možno pokúsiť o interpretáciu najdominantnejšieho argumentu a to povinnosti prezidenta zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov. Každá otázka s ktorou je spojené rozšírenie alebo zúženie právomoci v sebe ukrýva potenciálne riziko jeho možného právneho zneužitia. Drgonec uvádza, že: „Podmienku riadneho chodu ústavných orgánov nemožno interpretovať doslovne ako splnenú iba za predpokladu, že sa zhatí riadny chod ústavných orgánov, t. j. aspoň dvoch ústavných orgánov“.

Dodáva, že: „Podmienku riadneho chodu ústavných orgánov treba interpretovať reštriktívne ako podmienku, ktorá sa splní vtedy, ak prezident SR uplatnením svojej právomoci zhatí riadny chod aspoň jedného (aj jediného) ústavného orgánu.“⁸ S uvedeným tvrdením sa (mi osobne) možno plne stotožniť, nakoľko ústavodarca (najmä priznaním významných menovacích a kreačných právomocí⁹) prenecháva prezidentovi širokú (signifikantnú ústavno-politickú) rozhodovaciu právomoc, ktorou môže zásadnou mierou ovplyvniť (ne)funkčnosť ústavných orgánov. Pri analogickom zachovaní systému vzájomných brzd a protiváh teda možno replikovať, že povinnosť prezidenta zabezpečovať chod ústavných orgánov je splnená jedine v prípade, že je takto zabezpečený chod všetkých ústavných orgánov v štáte. Dlhodobá (nad mieru obvyklú prirodzeným pomerom reflektovaných aj v ústavných zvyklostiach) nefunkčnosť aspoň jedného z ústavných orgánov v takej miere, že by to zásadným spôsobom ohrozilo alebo poškodilo uplatňovanie ústavných práv jednotlivcov v štáte by predstavovalo porušenie tejto ústavnej povinnosti prezidentom. V nasledujúcich častiach príspevku nebudem zaoberať argumentáciou, prečo možno

⁸ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky*. Čl. 101. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 1280.

⁹ Napríklad rozhodnutie Ústavného súdu SR č. III. ÚS 571/2014 z decembra 2015.

prokuratúru jednoznačne považovať za ústavný orgán tak, ako to uvádza Ústava SR, avšak v danej problematike prinajmenšom odkážeme na relevantnú judikatúru¹⁰.

V rámci uvedeného sa možno zjednotiť na názore, podľa ktorého sa prezident musí pri vykonávaní svojej povinnosti dbať o riadny chod ústavných orgánov obmedziť na dozor (a nie kontrolu)¹¹ nad činnosťou generálneho prokurátora a to výlučne iba v medziach, či tento zabezpečuje riadny chod ústavného orgánu - prokuratúry Slovenskej republiky alebo nie. V rámci uvedeného by sme sem mohli zaradiť najmä existenciu dostatočnej personálnej obsadenosti alebo komplexnej funkčnosti systému prokuratúry. Nejde pritom iba o formálny dozor, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať, materiálna stránka tohto dozoru spočíva v akejsi komplexnej kontrole funkčnosti prokuratúry ako ústavného orgánu Slovenskej republiky. Z uvedeného však vyplýva aj skutočnosť, že prezident republiky za žiadnych okolností nemôže skúmať odbornú stránku výkonu činnosti už ustanoveného generálneho prokurátora, ktorý vykonáva svoju nezávislú ústavnú právomoc.

Giba uvádza, že: „Prezident však môže zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov, resp. k nemu prispievať len v medziach možností, ktoré mu dáva Ústava a ktoré mu v danej chvíli reálne umožňujú okolnosti.“¹² Deklaruje teda predpoklady existencie jednak ústavného základu právomoci prezidenta s akousi priaznivou zhodou (politických, spoločenských a ďalších) metaprávnych okolností. Napriek (žiadnym spôsobom nespochybňujúcej) skutočnosti existencie neodštiepiteľného politického charakteru úradu prezidenta je jeho **povinnosťou riadiť sa platným právnym poriadkom a to predovšetkým ústavou a ústavnými zákonmi.** „Nahradenie ústavou alebo zákonom ustanoveného postupu vlastnou úvahou štátneho orgánu odporuje ústavnej úprave čl. 2 ods. 2 a je svojvôľou štátneho orgánu. Právomoc podľa čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy je prezident povinný uplatniť v súlade s podmienkami vymedzenými ústavou, ktorá mu poskytuje možnosť voľnej úvahy v dimenziách čl. 134 ods. 2 a čl. 139 ústavy.“¹³

5. KONTROLNÁ PRÁVOMOC PREZIDENTA VO VZŤAHU K ROZHODOVACEJ ČINNOSTI GENERÁLNEHO PROKURÁTORA – ÁNO ALEBO NIE?

Po ujasnení ústavného postavenia prezidenta ako i generálneho prokurátora sa možno konečne pokúsiť o zodpovedanie otázky, či prezident Slovenskej republiky disponuje kontrolnou právomocou vo vzťahu k rozhodovacej činnosti úradu generálneho prokurátora. „Právomoc orgánu verejnej moci je vymedzená ústavou a zákonom, nie želaniami osôb, ktoré ju v mene orgánu vykonávajú. Na

¹⁰ Uznesenie Ústavného súdu SR z 28. januára 2010, sp. zn. II. ÚS 23/2010, Uznesenie Ústavného súdu SR z 28. januára 2004, sp. zn. II. ÚS 19/04, Nález Ústavného súdu SR z 2. júna 2011, sp. zn. II. ÚS 4/2011.

¹¹ Pre účely príspevku je potrebné diferencovať medzi pojmi „dozor“ a „kontrola“, pričom pod prvým z nich je potrebné chápať formu pasívneho pozorovania zaisťujúceho dodržiavanie ústavných (právnych) noriem a pod pojmom „kontrola“ možnosť aktívneho zásahu do kontrolovaného subjektu s rozšírenými právomocami v oblasti intervencie do jeho činnosti.

¹² OROSZ, L., SVÁK, J. a kol.: *Ústava Slovenskej republiky – komentár*. Zväzok I. Wolters Kluwer s. r. o., Bratislava, 2021, ISBN 978-80-571-0380-6.

¹³ Rozhodnutie Ústavného súdu SR č. III. ÚS 571/2014 z decembra 2015.

začiatku stojí kreácia orgánov verejnej moci a vymedzenie ich kompetencie. Nasleduje ich ústavná činnosť a jej kontrola, aby postupovali v súlade s právnym poriadkom.“¹⁴ Postavenie prezidenta republiky je potrebné chápať ako úrad, ktorého jediným reprezentantom je prezident. Ide o „jednoosobový“ štátny orgán. Na rozdiel od úradu generálneho prokurátora, ktorého ústavné vymedzenie vsádza do čela prokuratúry Slovenskej republiky, avšak v súlade s organizačnou štruktúrou prokuratúry ho zastupuje prvý námestník generálneho prokurátora,¹⁵ na rozdiel od prezidenta, ktorý je povinný vykonávať všetky svoje povinnosti a práva osobne¹⁶. Je preto potrebné diferencovať medzi úradom generálneho prokurátora, generálnym prokurátorom a tiež generálnou prokuratúrou. Kým pojem „úrad generálneho prokurátora“ je potrebné interpretovať ako inštitucionálny pojem, generálny prokurátor predstavuje zosobnenie ústavného predpokladu „čela prokuratúry“. Generálna prokuratúra ústredný štátny orgán a najvyšší orgán prokuratúry nadriadený ostatným orgánom prokuratúry¹⁷.

Nie je zámerom tohto príspevku formalizovať postavenie a pôsobnosť prezidenta Slovenskej republiky, avšak je nevyhnutné uviesť do pozornosti existenciu ústavných obmedzení právomoci (nie len) prezidenta. Akékoľvek konanie v rozpore s platnými a účinnými mantinelmi Ústavy predstavuje samovoľný postup prezidenta s možnými trestnoprávnymi následkami v súlade s článkom 107 Ústav SR. O moderáciu právomoci prezidenta ako i hraníc jeho voľných úvah pri vykonávaní svojej funkcie dbá už dlhodobo aj Ústavný súd Slovenskej republiky, pričom odkázať možno napríklad na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 24. októbra 2012, č. k. PL. ÚS 4/2012-77, podľa ktorého: *Prezident Slovenskej republiky je povinný zaoberať sa návrhom Národnej rady Slovenskej republiky na vymenovanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky podľa čl. 150 Ústavy Slovenskej republiky, a ak bol zvolený postupom v súlade s právnymi predpismi, v primeranej lehote buď vymenovať navrhnutého kandidáta, alebo oznámiť Národnej rade Slovenskej republiky, že tohto kandidáta nevymenuje. Nevyvenovať kandidáta môže len z dôvodu, že nespĺňa zákonné predpoklady na vymenovanie, alebo z dôvodu závažnej skutočnosti vzťahujúcej sa na osobu kandidáta, ktorá dôvodne spochybňuje jeho schopnosť vykonávať funkciu spôsobom neznižujúcim vážnosť ústavnej funkcie alebo celého orgánu, ktorého má byť táto osoba vrcholným predstaviteľom, alebo spôsobom, ktorý nebude v rozpore so samotným poslaním tohto orgánu, ak by v dôsledku tejto skutočnosti mohol byť narušený riadny chod ústavných orgánov (čl. 101 ods. 1 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky). Prezident uvedie dôvody nevyvenovania, pričom tieto nesmú byť svojvoľné.*“

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ustanovenie § 9 ods. 1 Zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, podľa ktorého: „Generálneho prokurátora zastupuje a počas zastupovania generálneho prokurátora vykonáva funkciu generálneho prokurátora v plnom rozsahu práv a povinností generálneho prokurátora prvý námestník generálneho prokurátora, ak nový generálny prokurátor ešte nezložil sľub.“

¹⁶ Tým nie je dotknutá nevyhnutnosť zastupovania právomocí prezidenta

¹⁷ Pozri napríklad: Uznesenie Ústavného súdu SR z 28. januára 2004, sp. zn. II. ÚS 19/04, Nález Ústavného súdu SR z 2. júna 2011, sp. zn. II. ÚS 4/2011 alebo Uznesenie Ústavného súdu SR z 28. januára 2010, sp. zn. II. ÚS 23/2010.

Ďalším z kľúčových (nezávislé postavenie generálnej prokuratúry v ústavnom systéme Slovenskej republiky deklarujúcich) rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky je potrebné zaradiť rozhodnutie¹⁸, v ktorom Ústavný súd: „zaradil prokuratúru medzi tzv. „kontrolné orgány ochrany práva,“ a to z dôvodu, že tam kde by štátne orgány svojou činnosťou neoprávnene zasiahli do práv a právom chránených záujmov fyzických a právnických osôb, je povinnosťou štátu vytvoriť systém kontrolných mechanizmov na ich ochranu. Vzhľadom na uvedené je preto jedným z inštitútov predstavujúcich kontrolu v štáte prokuratúra. Taktiež je nespochybniteľné, že prokuratúra má v tomto, tzv. kontrolnom, systéme nezastupiteľné miesto a nespochybniteľné opodstatnenie“.¹⁹ Pojem nezávislosť však nikdy nemožno zamieňať s pojmom absolútna právomoc.

Pokiaľ ide o (možné) snahy o interpretáciu článku 102 ods. 1 písm. s), podľa ktorého „prezident: vymenúva a odvoláva sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky, prijíma sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a sľub generálneho prokurátora“ spôsobom favorizujúcim deklaráciu kontrolnej právomoci prezidenta nad činnosťou generálneho prokurátora, ústavný predpoklad prijatia sľubu generálneho prokurátora prezidentom nemôže zakladať žiadny vzťah podriadenosti a ani nadriadenosti vo vzťahu k prezidentovi republiky, keďže takýto výklad by mohol byť následne aplikovaný aj na ďalšie funkcie, akými sú funkcia sudcu alebo člena vlády. Uvedené nemožno interpretovať ako založenie (inej ako menovacej) právomoci prezidenta a teda ani kontrolnej právomoci vo vzťahu k výkonu rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora.

Ak by sme uznali kontrolnú právomoc prezidenta vo vzťahu k výkonu činnosti generálneho prokurátora, takéto rozhodnutie by predstavovalo „otvorenie pandorinej skrinky“ právneho štátu a teda by to mohlo znamenať v parlamentnej demokracii ničím neohraničenú cestu prezidenta za získaním právomoci kontrolovať nie len generálnu prokuratúru, ale za použitia analogických úvah aj uzurpovanie si právomoci kontrolovať celý štátny aparát. Ak Ústavný súd rozhodne o existencii kontrolnej pôsobnosti prezidenta vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi, vydláždí cestu pre kreáciu kontrolnej pôsobnosti prezidenta aj ku generálnej prokuratúre podriadeným zložkám. To by znamenalo priznanie kontrolnej právomoci prezidenta nad trestným konaním.

6. ZÁVER

Konkluzívne ostáva najnáročnejšia etapa príspevku, ktorou je koncentrácia celkového postoja autora na riešenie problematiku. Variantnosť odborných názorov je charakteristická pre každé vedné

¹⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 17/96 zo dňa 4. marca 1998.

¹⁹ ČIČ, M. a kol. 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. 1. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, s. 791, ISBN 978-80-89447-93-0. Citované z: STRÉMY, T., POPÉLYOVÁ, K.: Právna úprava prokuratúry v Slovenskej republike, v Cyperskej republike a v Slovinskej republike. In: *Policajná teória a prax : časopis Policajného zboru*, Bratislava, roč. 28, č. 4 (2020), s. 56-70, ISSN 1335-1370.

odvetvie avšak o to viac to platí v právnych kruhoch. Na otázku posudzovania existencie kontrolnej právomoci prezidenta vo vzťahu k rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora je však možné (až nevyhnutné) nazerať optikou binárnou a poskytnúť jednoznačnú odpoveď áno alebo nie.

De meritis rei - Zakladá existencia právomoci iniciatívy disciplinárneho stíhania aj neimplicitnú kontrolnú právomoc prezidenta vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi? Zakladá ústavná povinnosť prezidenta zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov aj implicitnú právomoc nad kontrolou rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora? Na základe všetkých vyššie uvedených (subjektívnych ako i objektívnych) argumentov možno dospieť k záveru, že nie. Pripustenie takéhoto absurdného výkladu by rozvrátilo elementárne výkladové pravidlá ústavných právnych noriem a založilo by možnosť manipulácie s otvorenou textúrou právnych noriem za účelom uzurpácie neprislúchajúcej právomoci variantným subjektom.

Ukončiť tento príspevok by asi ani nebolo možné výstižnejšie než vyslovením nádeje nad temporálnym zredukovaním snáh o absurdný právny výklad zabalený do rúška potreby aplikácie extenzívneho výkladu a slovami Konfucia, podľa ktorých: „*Jazyk neladí, keď slová s myšlienkami nesúhlasia. Keď čo sa hovorí, nie je, čo sa myslí, tak diela nestanú sa skutočnosťou. Keď nezrodia sa diela, mravné zásady a zručnosti sa nerozrastú. Ak zakrpatia zásady a umenie, nezavládne právo. Ak vymizne právo, ľudia nevedia, kam ruky-nohy pohnúť. Netrp teda jazykovou svojvôľou! Z nej všetko pramení ...*“²⁰

Literatúra

ČIČ, M. a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. 1. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012, ISBN 978-80-89447-93-0.

DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, 1792 s., ISBN 978-80-89603-74-9.

GAHÉR, F., MRVA, M., ŠTEVČEK, M., TURČAN, M.: Otvorená textúra pojmov a pravidiel – voda na mlyn pre subjektivizmus v aplikovanej sémantike?. *Filozofia* 4/2020, s. 309-323, ISSN 2585-7061.

KELSEN, H.: *Čistá právna náuka*, Kalligram, 2018, 190 s., ISBN 978-80-89916-21-4.

KELSEN, H.: *Werke: Veröffentlichte Schriften* 1911. Bd. 2. Halbbd. 1.

OROSZ, L., SVÁK, J. a kol.: *Ústava Slovenskej republiky – komentár*. Zväzok I. Wolters Kluwer Bratislava, 2021, ISBN 978-80-571-0380-6.

²⁰ KONFUCIUS: *Rozhovory a výroky* (LUN JU). Tatran, 2006, 399 s., ISBN 80-222-0529-X.

STRÉMY, T., POPÉLYOVÁ, K.: Právna úprava prokuratúry v Slovenskej republike, v Cyperskej republike a v Slovinskej republike. In: *Policajná teória a prax : časopis Policajného zboru v Bratislave*, Bratislava, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, roč. 28, č. 4 (2020), s. 56-70, ISSN 1335-1370.

KONFUCIUS: Rozhovory a výroky (LUN JU). Tatran, 2006, 399 s., ISBN 80-222-0529-X.

Abstrakt:

Príspevok zachytáva problematiku vzájomných kompetenčných konfliktov na najvyššej ústavnej úrovni a to konkrétne medzi prezidentom a generálnym prokurátorom Slovenskej republiky v časti (ne)existencie kontrolnej právomoci prezidenta vo vzťahu ku rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora. Autor v príspevku vyjadruje svoj právny pohľad na kľúčové argumentačné línie zastávajúce existenciu kontrolnej právomoci prezidenta vo vzťahu k rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora v reakcii na podanie návrhu prezidentky SR na Ústavný súd SR.

Abstract:

Control of the decision-making activity of the Prosecutor General by the President – a valid instrument of the rule of law or usurpation of authority?

The article captures the issue of mutual competence conflicts at the highest constitutional level, which has so far only been slightly resolved, namely between the President and the General Prosecutor of the Slovak Republic in the part of the (non)existence of the control authority of the President in relation to the decision-making activities of the General Prosecutor. In the article, the author expresses his legal point of view on the key lines of arguments supporting the existence of the President's supervisory authority in relation to the decision-making activities of the General Prosecutor in response to the proposal submitted by the President to the Constitutional Court.

JEL: N440

Mgr. **Dávid Židek** – Externý doktorand na katedre ústavného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a asistent sudcu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, zidek14@flaw.uniba.sk.

MIGRÁCIA AKO JEDEN Z FENOMÉNOV ĽUDSKEJ CIVILIZÁCIE

Radoslav Ivančík

1. ÚVOD

Migrácia patrí bez akýchkoľvek pochybností k jedným z fenoménov ľudskej civilizácie. Ľudstvo bolo v pohybe už od najstarších čias a je v pohybe dodnes. Niektorí ľudia migrujú z dôvodu hľadania lepších životných podmienok, nových ekonomických príležitostí a/alebo vhodnejších možností vlastnej sebarealizácie. Iní sa sťahujú, aby unikli medzinárodnému alebo vnútroštátnemu ozbrojenému konfliktu, terorizmu, chudobe, politickému, rasovému alebo náboženskému prenasledovaniu, porušovaniu alebo zneužívaniu ľudských práv. Iní tak robia v reakcii na nepriaznivé dôsledky klimatických zmien, prírodných katastrof (z ktorých niektoré môžu súvisieť s klimatickými zmenami) alebo kvôli iným environmentálnym faktorom ako sú napríklad deforestácia, dezertifikácia alebo celková degradácia životného prostredia. Ďalší zasa migrujú z iných príčin, avšak mnohí z dôvodu kombinácie viacerých faktorov.¹

V dnešnom svete sme tak svedkami bezprecedentnej úrovne ľudskej mobility. Viac ľudí ako kedykoľvek predtým žije v inej krajine než v tej, v ktorej sa narodili. Migranti sú prítomní vo všetkých krajinách sveta. Migrácia však neprebíha len na medzinárodnej úrovni, existujú aj pomerne masívne pohyby v rámci štátov, kedy ide o vnútroštátnu migráciu. Ľudia sa spravidla sťahujú do väčších a bohatších mestských centier alebo miest s atraktívnejšou infraštruktúrou a lepšími pracovnými príležitosťami ako na vidieku.² Prevažná väčšina ľudí však naďalej žije v krajinách, v ktorých sa narodili, iba jeden človek z tridsiatich je migrant.³

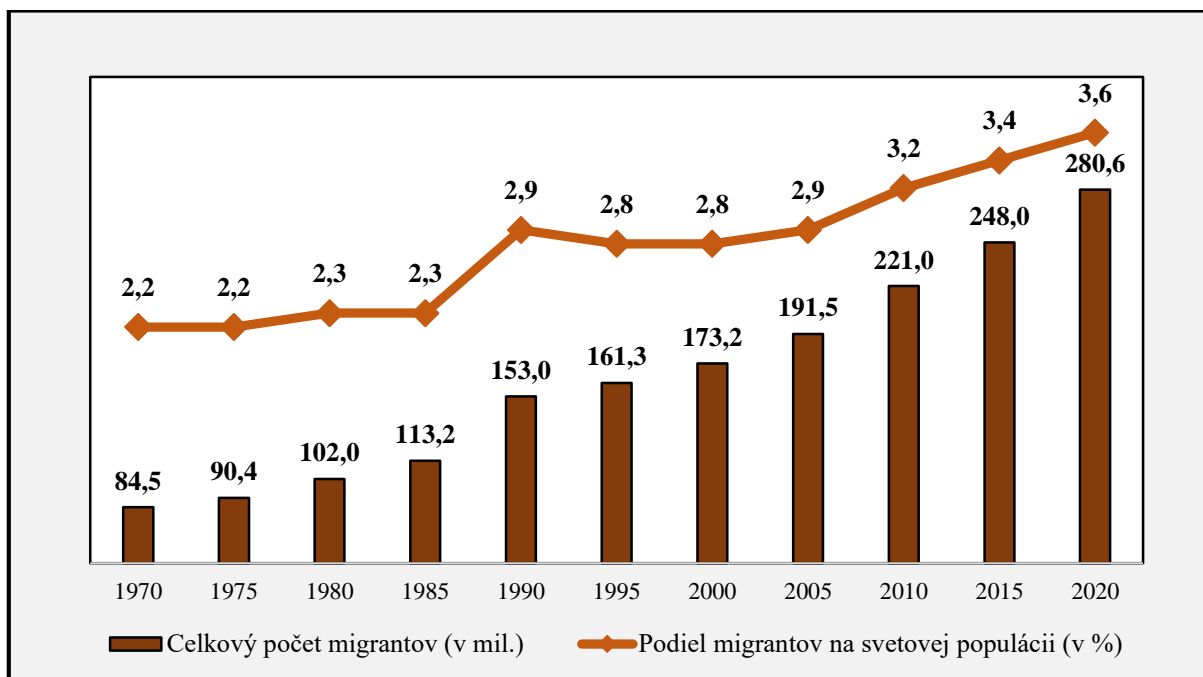
Pre správne pochopenie akejkoľvek problematiky či vedenie odbornej diskusie, teda aj tej, ktorá sa týka migrácie, sú východiskom konkrétne fakty. Posledné zverejnené globálne údaje hovoria, že v roku 2020 bolo na svete približne 281 miliónov medzinárodných migrantov, čo predstavuje 3,6 percenta svetovej populácie. Celkovo sa odhadovaný počet medzinárodných migrantov, t. j. ľudí žijúcich v inej krajine, ako je krajina ich narodenia, za posledných päť desaťročí zvýšil. Kým v roku 2020 bol celkový odhadovaný počet migrantov cca 1,8 násobne vyšší ako v roku 1990, v porovnaní s rokom 1970 sa zvýšil viac ako trojnásobne. Celkový podiel medzinárodných migrantov na svetovej populácii sa tiež zvýšil, ale postupne, a to zhruba z 2,2 % v roku 1970 na 3,6 % v roku 2020 (graf 1).

¹ UN. 2016. New York Declaration for Refugees and Migrants. In *United Nations Refugee Agency*, 2016. [online] [cit. 2024-03-22] Dostupné na: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf>.

² ERDELEN, W. R. – RICHARDSON, J. G. 2020. Human migration: managing its increasing complexity. In *Foresight*, 2020, roč. 22, č. 1, s. 109-126. ISSN 1463-6689. [online] [cit. 2024-03-22] Dostupné na: <<https://doi.org/10.1108/FS-02-2019-0007>>.

³ IOM. 2024. World Migration Report 2022. In *International Organization for Migration*, 2024. [online] [cit. 2024-03-23] Dostupné na: <<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>>.

Graf 1: Prehľad počtu migrantov (v mil.) a ich podielu na svetovej populácii (v %) v rokoch 1970 až 2020

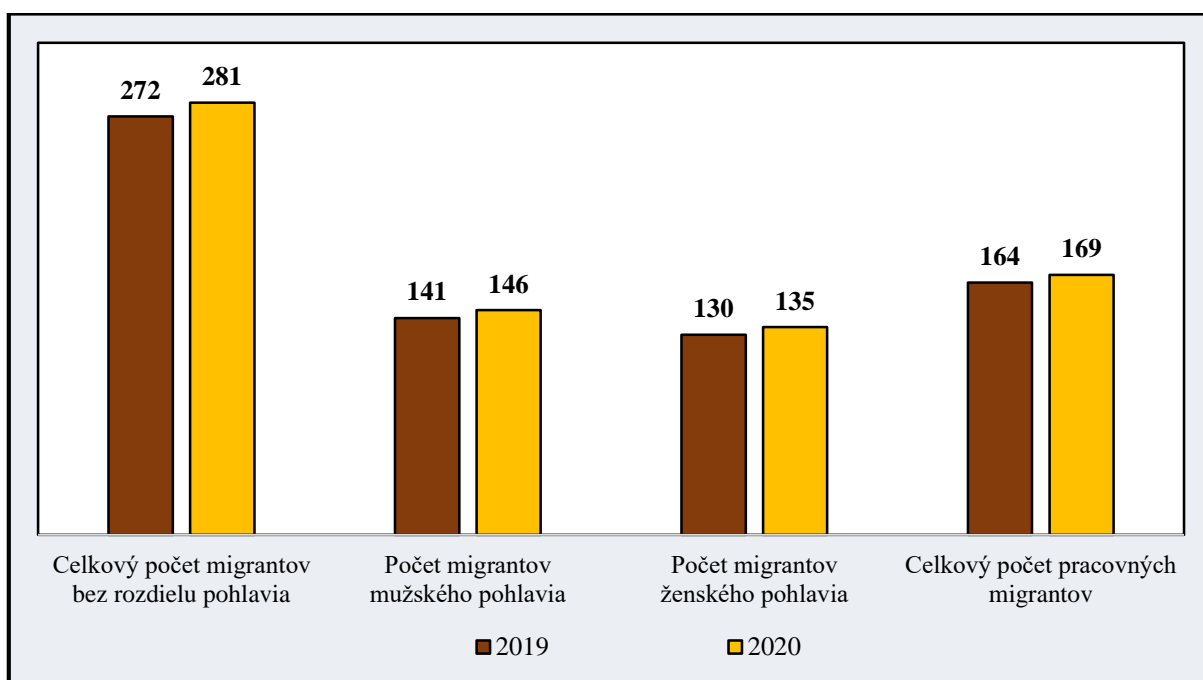
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov IOM, 2024

Z celkového odhadovaného počtu migrantov v roku 2020 bolo cca 146 miliónov osôb mužského pohlavia, čo predstavuje 3,7 % celosvetovej mužskej populácie, a 135 miliónov osôb ženského pohlavia, čo predstavuje 3,5 % celosvetovej ženskej populácie. Z celkového počtu 281 miliónov migrantov bolo 164 miliónov pracovných migrantov, čo predstavuje takmer dve tretiny z celkového počtu migrantov. V porovnaní z predchádzajúcim rokom 2019, v ktorom celkový odhadovaný počet migrantov dosiahol 272 miliónov, čo predstavovalo 3,5 % celosvetovej ľudskej populácie, sa počet migrantov aj mužského aj ženského pohlavia zvýšil približne o 5 miliónov. V roku 2019 tak dosiahol počet migrantov mužského pohlavia 141 miliónov, čo predstavovalo 3,6 % celosvetovej mužskej populácie, a ženského pohlavia 130 miliónov, čo predstavovalo 3,4 % celosvetovej ženskej populácie. K rovnakému medziročnému nárastu došlo aj v kategórii pracovných migrantov (graf 2).

Prevažná väčšina ľudí tak stále žije v krajine, v ktorej sa narodili. Určitý podiel má na tom aj pandémie koronavírusu spôsobujúceho ochorenie Covid-19, ktorá vypukla koncom roka 2019 a globálne sa rozšírila do celého sveta začiatkom roku 2020. Presný vplyv pandémie na medzinárodnú migráciu je pomerne ťažké zhodnotiť, avšak odhaduje sa, že ochorenie Covid-19 mohlo znížiť nárast počtu medzinárodných migrantov o približne dva milióny ľudí. Inými slovami, keby nevypukla pandémie koronavírusu, počet medzinárodných migrantov by v roku 2020 pravdepodobne dosiahol okolo 283 miliónov.⁴

⁴ UN. 2021. International Migrant Stock. In *United Nations Department of Economic and Social Affairs*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>.

**Graf 2: Prehľad počtu migrantov mužského a ženského pohlavia
v rokoch 2019 a 2020 (v mil.)**

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov IOM, 2024

Migrácia predstavuje komplexný fenomén, ktorý sa v rámci ľudskej civilizácie vyskytuje v rôznych časových, politických, sociálnych, ekonomických, geografických, environmentálnych, demografických a mnohých ďalších kontextoch, pričom výrazným spôsobom ovplyvňuje takmer všetky spoločnosti na celom svete. Skúsenosti s migráciou, tak historické, ako aj tie z ostatných rokov, napovedajú, že v žiadnom prípade nejde o nejaký krátkodobý jav alebo izolovaný incident, ale o dlhodobý, zložitý a plošne rozšírený proces, ktorý má hlboký a vážny dosah na spoločenské, ekonomické, politické, kultúrne, bezpečnostné a ďalšie štruktúry.⁵

Zároveň ide o proces, ktorý je veľmi výrazne ovplyvnený viacerými rôznymi činiteľmi a trendmi. Napríklad globalizáciou, ktorá sama predstavuje vysoko dynamický proces v rámci ktorého sa prelínajú a navzájom ovplyvňujú ekonomické, politické, sociálne, environmentálne, technické/technologické, energetické, bezpečnostné, kultúrne a ďalšie faktory a na ich základe vzniká nový systém medzinárodných ekonomických, politických, sociálnych, bezpečnostných a ďalších vzťahov.⁶ Podobne, rapidný pokrok dosiahnutý v oblastiach dopravy, informácií a komunikácií uľahčili ľuďom koordináciu a presuny na väčšie vzdialenosti, čo nepochybne viedlo k zvýšeniu rozsahu migrácie, keďže ľudia majú väčšie možnosti, snahu a motiváciu presťahovať sa za lepšími podmienkami, príležitosťami alebo z iných dôvodov.

⁵ MANNING, P. 2005. *Migration in World History*. New York : Routledge, 2005. 193 s. ISBN 978-0-415-31147-2, s. 28

⁶ IVANČÍK, R. 2011. Fenomén zvaný globalizácia. In *Vojenské reflexie*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 32-49. ISSN 1336-9202, s. 48

Migrácia si z uvedených dôvodov nepochybne zaslúži zvýšenú pozornosť nielen zo strany politikov, ekonómov, sociálnych a humanitárnych pracovníkov, ako aj ďalších odborníkov, ktorí sa zaoberajú migráciou v praxi, ale aj zvýšený záujem zo strany vedeckej obce v podobe zástupcov z viacerých vedných disciplín. Ako zložitý a dynamický proces si vyžaduje interdisciplinárny prístup, ktorý zohľadňuje a zahŕňa rozličné vzájomne súvisiace aspekty a kontexty tohto multidimenzionálneho fenoménu. Aj preto je cieľom autora s využitím relevantných metód vedeckého výskumu ponúknuť čitateľom z radov odbornej i laickej verejnosti základné teoretické východiská skúmania problematiky migrácie ako jedného z najvýznamnejších fenoménov ľudskej spoločnosti so zameraním na teoretické a terminologické vymedzenie základných pojmov, kľúčové trendy v oblasti medzinárodnej migrácie, medzinárodné migračné toky a trasy, ako aj ďalšie aspekty potrebné pre lepšie pochopenie problematiky migrácie v súčasnom turbulentnom a premenlivom svete.

2. ZÁKLADNÉ TEORETICKÉ A TERMINOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ SKÚMANIA PROBLEMATIKY MIGRÁCIE

Medzi kľúčové pojmy, ktoré je potrebné v rámci realizovaného interdisciplinárneho výskumu definične vymedziť, patria predovšetkým pojmy migrácia a migrant. Ich správne definovanie umožňuje vyhnúť sa prípadným nepresnostiam a nedostatočnému opisu riešených konceptov a zároveň vedie jednak k vyššej dôveryhodnosti a väčšej výpovednej hodnote publikačného výstupu a jednak pomáha odstrániť potenciálne nejednoznačnosti alebo viacznačnosti, ktoré môžu viesť k nesprávnemu a nejednoznačnému interpretovaniu výsledkov výskumu.

Migráciu možno všeobecne definovať ako „*sťahovanie obyvateľov z jedného regiónu alebo krajiny do iného regiónu alebo krajiny*“,⁷ alebo ako „*pohyb osôb, sociálnych skupín alebo väčších celkov obyvateľov v rámci územia štátu alebo aj medzi štátmi, ktorý je spojený s prechodnou alebo trvalou zmenou miesta pobytu*“.⁸ Tiež je ju možné definovať ako „*pohyb ľudí do novej oblasti alebo krajiny s cieľom nájsť si prácu alebo lepšie životné podmienky*“.⁹

Z uvedených definícií vyplýva, že ide o pohyb osôb v rámci jedného štátu, ako aj o pohyb medzi dvomi alebo viacerými štátmi. V súvislosti s týmto pohybom sa pomerne často spomína pojem mobilita, a keďže neraz dochádza k zamieňaniu týchto dvoch pojmov, je potrebné ich odlišovať. Kým mobilita predstavuje širší pojem spojený s akýmkoľvek pohybom osôb s rôznou časovou periodicitou, vzdialenosťou, účelom alebo smerom, tak pojem migrácia je užší a priamo spojený so

⁷ IOM. 2019. Migration. In *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278, s. 137

⁸ Slovník súčasného slovenského jazyka. 2021. Migrácia. In *Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <<https://sdu.sk/mBg>>.

⁹ OLD. 2024. Migration. In *Oxford Learner's Dictionaries*, 2024. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/migration?q=migration>>.

zmenou trvalého bydliska. V súvislosti s migráciou možno spomenúť aj pojem reemigrácia, ktorý vyjadruje „*pohyb osoby, ktorá po návrate do svojej krajiny pôvodu opäť emigruje*“.¹⁰

Migrácia sa najjednoduchším spôsobom z hľadiska krajiny delí na: (a) vnútornú, resp. vnútroštátnu a na (b) vonkajšiu, resp. medzištátnu. Kým v prípade vonkajšej (medzištátnej) migrácie dochádza k trvalému, dlhodobému alebo aj krátkodobému presunu obyvateľov, jednotlivcov či skupín v priestore z jedného štátu cez medzinárodné hranice do iného štátu, tak v prípade vnútornej (vnútroštátnej) migrácie sa obyvateľstvo pohybuje vo vnútri hraníc daného štátu.¹¹

Migrácia sa tiež delí na: (a) dobrovoľnú a (b) nútenú. Dobrovoľná migrácia znamená, že osoby opúšťajú svoj domov z vlastného rozhodnutia (napríklad z dôvodu hľadania lepších možností na sebarealizáciu). Na druhej strane sú osoby, ktoré sú nútené opustiť svoje domovy napríklad z dôvodu prenasledovania kvôli ich politickým názorom a/alebo aktivitám, rasovej, etnickej či náboženskej nenávisti, alebo z ekonomických či environmentálnych dôvodov a v niektorých prípadoch aj ako obeť obchodovania s ľuďmi. Nútená migrácia tak predstavuje migračný pohyb, ktorého hnacie sily môžu byť rôznorodé.¹²

Migráciu možno rozdeliť aj na: (a) legálnu a (b) nelegálnu. Kým legálna migrácia predstavuje pohyb osôb, ktorý sa uskutočňuje v rámci, resp. v súlade so zákonmi, nariadeniami alebo medzinárodnými dohodami upravujúcimi vstup alebo výstup osôb zo štátu pôvodu, tranzitu alebo určenia, tak nelegálna migrácia predstavuje pohyb osôb, ktorý sa uskutočňuje v rozpore, resp. mimo zákonov, nariadení alebo medzinárodných dohôd upravujúcich vstup alebo výstup zo štátu pôvodu, tranzitu alebo určenia.¹³ Pojem nelegálna migrácia sa vo všeobecnosti používa na označenie osôb pohybujúcich sa mimo bežných migračných kanálov.

Migrant je zastrešujúci pojem, ktorý odráža bežné laické chápanie osoby, ktorá sa sťahuje z jedného miesta na druhé, aby si našla prácu alebo lepšie životné podmienky.¹⁴ Presnejšia definícia hovorí, že je to „*osoba, ktorá sa presťahuje z miesta svojho obvyklého pobytu na iné miesto, či už v rámci svojej krajiny, alebo do inej krajiny cez medzinárodnú hranicu, dočasne alebo natrvalo, z rôznych dôvodov*“.¹⁵

¹⁰ IOM. 2019. Re-emigration. In *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278, s. 170

¹¹ PENCEA, G. T. - CURTEANU, B. G. 2020. Internal and External Migration. In *Postmodern Openings*, 2020, roč. 11, č. 1, s. 57-70. ISSN 2069-9387, s. 62

¹² IOM. 2019. Forced migration. In *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278, s. 77

¹³ IOM. 2019. Illegal migration. In *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278, s. 116

¹⁴ OLD. 2024. Migrant. In *Oxford Learner's Dictionaries*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na internete: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/migrant_1?q=Migrant>.

¹⁵ IOM. 2019. Migrant. In *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278, s. 132

Prípadne možno migranta vymedziť ako „osobu, ktorá migruje, mení miesto pobytu s cieľom usadiť sa v inom štáte; resp. ako toho, kto odišiel zo svojej krajiny, obyčajne z politických, ekonomických alebo náboženských dôvodov“.¹⁶

Medzinárodný migrant je osoba definovaná veľmi jednoducho ako „akákoľvek osoba, ktorá zmení krajinu svojho obvyklého pobytu“,¹⁷ čím táto definícia vylučuje pohyby osôb, ktoré sú realizované napríklad v súvislosti s rekreáciou, dovolenkou, návštevami priateľov a príbuzných, obchodom, liečením, náboženskými púťami a pod.

V úzkej súvislosti s tým je možné migrantov rozdeliť do nasledujúcich kategórií:

- a) utečenci – ide o jedincov alebo skupiny ľudí, ktorí sa nachádzajú na cudzom území, a to z dôvodu obáv pred etnickým, rasovým, náboženským či politickým násilím voči ich osobe; v ich vlasti patria tieto osoby medzi nežiadanú skupinu ľudí;
- b) osoby s pobytom mimo svojej materskej krajiny – ide o osoby, ktoré sa z rôznych dôvodov nemôžu alebo nechcú vrátiť do svojej rodnej krajiny (kvôli prenasledovaniu, zavraždeniu členov rodiny a pod.)
- c) žiadatelia o azyl – ide o osoby, ktoré opustili svoju materskú krajinu z obáv pred prenasledovaním, pričom v azylovom konaní sa u nich preveruje, či spĺňajú kritériá Dohovoru o právnom postavení utečencov¹⁸. Ak tieto podmienky spĺňajú, stávajú sa azylantmi (uznanými utečencami) a udelený azyl tak predstavuje určité ochranné povolenie na ich pobyt z dôvodov politických, rasových, náboženských či iných;
- d) ilegálni migranti – ide o osoby, ktoré sú prítomné v cieľovej krajine bez platných dokumentov;
- e) dočasní pracovní migranti – ide o osoby, ktoré sa po určitom čase vracajú späť do svojej rodnej vlasti
- f) rodinní príslušníci – ide o osoby, ktoré sa pripájajú k svojim blízkym príbuzným, ktorí v cieľovej krajine pretrvávajú kvôli jednej z vyššie uvedených príčin;

¹⁶ Slovník súčasného slovenského jazyka. 2021. Migrant. In *Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied*, 2005. [online] [cit. 13-07-2023] Dostupné na: <<https://sdu.sk/xGDK>>.

¹⁷ UN. 1998. *Recommendations on Statistics of International Migration*. New York : United Nations Department of Economic and Social Affairs, 1998. 105 s. ISBN 92-1-161408-2, s. 9

¹⁸ Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 je významným právnym nástrojom súčasnej medzinárodnej ochrany utečencov, ktorý definuje pojem utečenec, formu právnej ochrany, inú pomoc a sociálne práva utečencov, ktoré by im mali poskytnúť štáty, ktoré sú signatármi Dohovoru. Základné pravidlo Dohovoru ustanovuje, že utečenec nemá byť vrátený do krajiny, v ktorej mu hrozí prenasledovanie. Tiež definuje povinnosti utečencov voči prijímajúcemu štátu a objasňuje, že niektorým kategóriám osôb ako napríklad vojnovým zločincami, nemôže byť udelený štatút utečenca. Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 zohľadnil medzinárodný rozmer utečeneckých kríz a potrebu medzinárodnej spolupráce a zdieľanie bremena všetkými stranami Dohovoru. Dokument sa nezaobrá dŕovodmi úteku ľudí: porušovaním ľudských práv, politickými a ozbrojenými konfliktmi v krajine pôvodu a pod. Je koncipovaný tak, aby zmiernil následky týchto problémov tým, že obetiam ponúka určitý druh medzinárodnej ochrany alebo inú pomoc a na koniec aj možnosť vybudovať si nový život. UN. 2024. Convention relating to the Status of Refugees. In *United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner*, 2024. [online] [cit. 2024-03-26] Dostupné na: <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-relating-status-refugees>>.

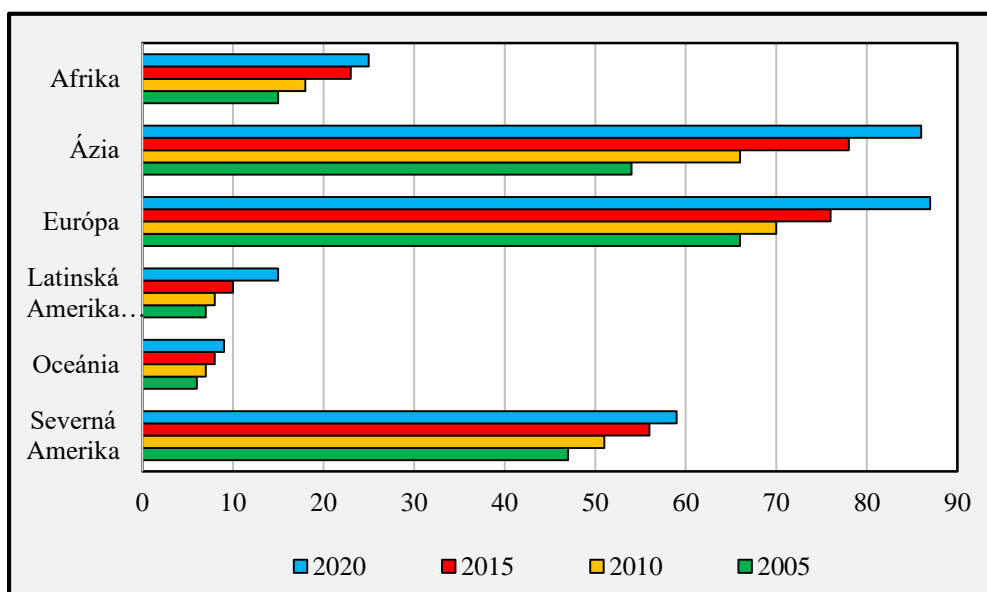
g) návratilci – ide o osoby, ktoré sa po istom čase vrátia späť do svojej rodnej vlasti.¹⁹

Vzhľadom na skutočnosť, že za migrantov sa považujú aj osoby, ktoré sa presťahujú z miesta svojho obvyklého pobytu na iné miesto v rámci svojej krajiny, je možné vyššie uvedenú kategorizáciu migrantov rozšíriť o vnútorne premiestnené osoby, ktoré sú z rôznych príčin nútené opustiť svoje domovy. Najčastejšie môže ísť o rôzne rasové, etnické alebo náboženské trenice, politické napätia, či prírodné alebo ľuďmi spôsobené katastrofy.

3. KĽÚČOVÉ TRENDY V OBLASTI MEDZINÁRODNEJ MIGRÁCIE

Na základe realizovaných výskumov a dát zozbieraných v priebehu tretieho tisícročia je možné konštatovať, že primárnym cieľom medzinárodných migrantov je v súčasnosti Európa, do ktorej smerovalo v hodnotenom období približne 87 miliónmi migrantov, čo predstavuje 30,9 % medzinárodnej populácie migrantov. Po európskom kontinente nasleduje Ázia s 86 miliónmi medzinárodných migrantov, čo predstavuje 30,5 % medzinárodnej populácie migrantov.²⁰

Graf 3: Prehľad rastu počtov medzinárodných migrantov podľa svetových regiónov v rokoch 2005 až 2020 (v mil.)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov IOM, 2024

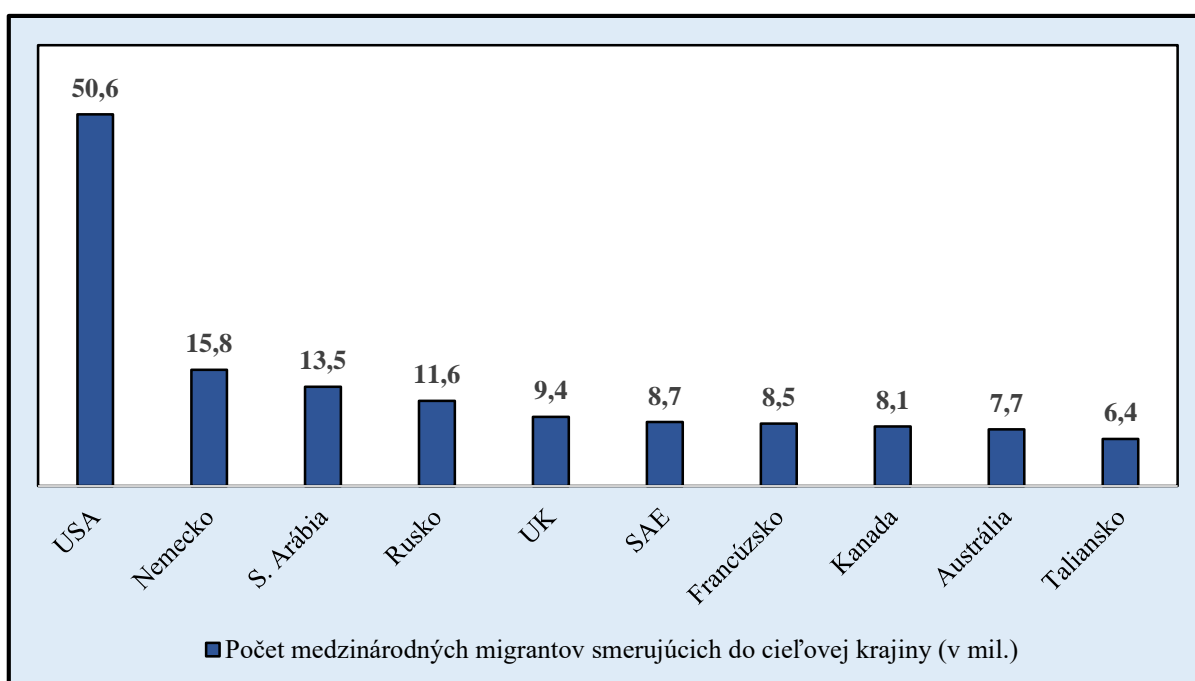
¹⁹ BARTRAM, D. – POROS, M. V. – MONFORTE, P. 2014. *Key Concepts in Migration*. New York : SAGE Publications, 2014. 171 s. ISBN 978-0-85702-079-6; HAAS, H. – CASTLES, S. – MILLER, M. J. 2019. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. London : Bloomsbury Publishing, 2019. 446 s. ISBN 978-1-35200-713-8; NAWYN, S. J. – GOLD, S. J. 2019. *Routledge International Handbook of Migration Studies*. Abingdon : Routledge, 2019. 654 s. ISBN 978-1-315-45827-4; GOULARAS, G. P. – TURKAN, I. Z. 2018. *International Migration and Challenges in the Beginning of the Twenty-First Century*. Lanham : Lexington Books, 2018. 210. ISBN 978-1-4985-8602-3.

²⁰ UN. 2021. International Migrant Stock. In *United Nations Department of Economic and Social Affairs*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>.

Severná Amerika (predovšetkým Spojené štáty americké – USA), boli cieľom zhruba 59 miliónov medzinárodných migrantov, čo predstavuje 20,9 % medzinárodnej populácie migrantov, po ktorej nasleduje Afrika s 25 miliónmi migrantov, čo predstavuje 9,0 % medzinárodnej populácie migrantov. Región Latinskej Ameriky a Karibiku lákal cca 15 miliónov, čo predstavuje 5,3 % medzinárodnej populácie migrantov, a región Oceánie (predovšetkým Austrália) približne 9 miliónov medzinárodných migrantov, t. j. približne 3,3 % všetkých medzinárodných migrantov (graf 3).

Z hľadiska pomeru migrantov k celkovej populácii, najväčší podiel medzinárodných migrantov žije v Oceánii, v ktorej viac ako pätina populácie (22 %) sa narodila v inej krajine, ako je súčasné miesto ich pobytu. Severná Amerika predstavuje región s druhým najväčším podielom (15,9 %) medzinárodných migrantov na celkovej populácii, za ktorým nasleduje ako tretí v poradí región Európy s 11,6 %. V regiónoch Latinskej Ameriky a Karibiku, Afriky a Ázie je podiel medzinárodných migrantov na celkovom počte obyvateľstva oveľa nižší a predstavuje len 2,3 %, 1,9 % a 1,8 % populácie.²¹

Graf 4: Prehľad počtov medzinárodných migrantov smerujúcich do cieľových krajín v rokoch 2005 až 2020 (v mil.)

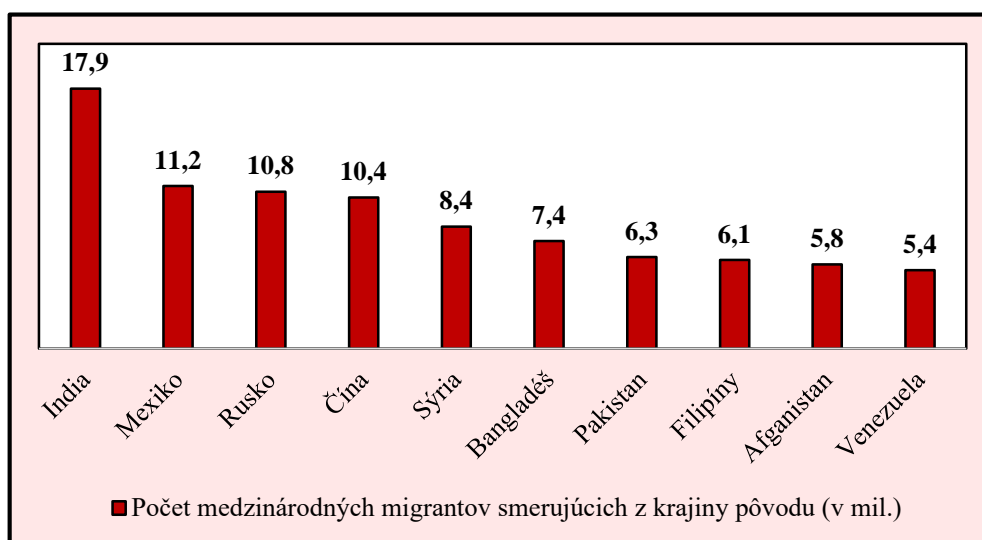
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov MPI, 2023

²¹ IOM. 2024. World Migration Report 2022. In *International Organization for Migration*, 2024. [online] [cit. 2024-03-23] Dostupné na: <<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>>, s. 24

Z hľadiska počtu migrantov smerujúcich do jednotlivých cieľových krajín, na základe údajov z roku 2020, hlavným cieľom migrantov naďalej zostávajú Spojené štáty americké s 50,6 miliónmi medzinárodných migrantov. Druhou najvýznamnejšou destináciou s 15,8 miliónmi medzinárodných migrantov sa stalo Nemecko, zatiaľ čo Saudská Arábia je treťou najväčšou cieľovou krajinou medzinárodných migrantov s 13,5 miliónmi. Prvú päťku cieľových krajín uzatvárajú Ruská federácia a Spojené kráľovstvo s približne 11,6 miliónmi, resp. 9,4 miliónmi medzinárodných migrantov. Za nimi nasledujú Spojené arabské emiráty (8,7 mil.), Francúzsko (8,5 mil.), Kanada (8,1 mil.), Austrália (7,7 mil.) a Taliansko, v ktorom žije 6,4 milióna migrantov²² (graf 4).

Z opačného uhla pohľadu, krajinou s najväčšou populáciou emigrantov na svete s cca 17,9 miliónmi ľudí žijúcimi v zahraničí je India, čo z nej robí krajinu s najväčším pôvodom migrantov na svete. Mexiko je druhou najvýznamnejšou krajinou pôvodu s približne 11,2 miliónmi emigrantov. Na treťom mieste je Ruská federácia s 10,8 miliónmi a tesne za ňou nasleduje Čína s približne 10,5 miliónmi emigrantov žijúcich v zahraničí. Piatou najvýznamnejšou krajinou pôvodu je Sýrska arabská republika s viac ako 8,4 miliónmi ľudí žijúcich mimo domova, najmä ako utečenci v dôsledku rozsiahleho vysídľovania kvôli občianskej vojne prebiehajúcej krajine. Za nimi nasledujú Bangladéš (7,4 mil.), Pakistan (6,3 mil.), Filipíny (6,1 mil.), Afganistan (5,8 mil.) a Venezuela (5,4 mil.)²³ (graf 5).

Graf 5: Prehľad počtov medzinárodných migrantov smerujúcich z krajín pôvodu v rokoch 2005 až 2020 (v mil.)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov MPI, 2023

²² MPI. 2023. Immigrant and Emigrant Populations by Country of Origin and Destination. In *Migration Policy Institute*, 2023. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <<https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/immigrant-and-emigrant-populations-country-origin-and-destination>>.

²³ MPI. 2023. Immigrant and Emigrant Populations by Country of Origin and Destination. In *Migration Policy Institute*, 2023. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <<https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/immigrant-and-emigrant-populations-country-origin-and-destination>>.

Z pohľadu veku, viac ako tri štvrtiny medzinárodných migrantov (cca 78 %) bola v produktívnom veku (od 15 do 64 rokov). Od roku 1990 podiel medzinárodných migrantov vo veku 19 rokov a menej klesol z 18,9 % na 14,6 %, zatiaľ čo počet medzinárodných migrantov starších ako 64 rokov zostal stabilný na úrovni okolo 12,2 %. Z hľadiska pohlavia je v súčasnosti celosvetovo väčší počet medzinárodných migrantov mužov ako žien a tento rozdiel sa za posledných 20 rokov ešte zväčšil. V roku 2000 bol pomer medzi mužmi a ženami 50,6 % ku 49,4 %, alebo 88 miliónov mužských migrantov k 86 miliónom migrantiek. V roku 2020 je toto rozdelenie 51,9 % ku 48,1 %, pričom 146 miliónov migrantov bolo mužov a 135 miliónov bolo žien. Podiel migrantiek od roku 2000 klesá, zatiaľ čo podiel migrantov vzrástol o 1,3 percentuálneho bodu.

4. MEDZINÁRODNÉ MIGRAČNÉ TOKY A TRASY

Zatiaľ čo viaceré údaje o migrantoch sú široko dostupné, údaje o globálnych migračných pohyboch (tokoch) sú oveľa obmedzenejšie. Kým dostupné odhady Oddelenia pre ekonomické a sociálne veci Organizácie Spojených národov (United Nations Department of Economic and Social Affairs – UN DESA) o globálnych populáciách migrantov sú rozsiahle a majú globálny rozsah; tak databáza migračných tokov zahŕňa len 45 krajín.²⁴ Získavanie údajov o migračných tokoch je totiž mimoriadne náročné z niekoľkých dôvodov. Po prvé, zatiaľ čo medzinárodné migračné toky sú všeobecne akceptované ako pokrytie prílevov a odlivov do a z krajín, väčší dôraz sa kladie na zaznamenávanie prílevov. Napríklad, zatiaľ čo krajiny ako Austrália a Spojené štáty americké zaznamenávajú všetky cezhraničné pohyby, mnohé iné štáty počítajú iba vstupy do ich krajín, ale výstupy z nich už nie.²⁵

Údaje o migračnom toku sú navyše v niektorých krajinách odvodené z administratívnych udalostí súvisiacich s imigračným statusom (napríklad obnovenie/odobratie povolenia na pobyt), ktoré sa potom používajú ako náhrada za migračné toky. Okrem toho je často veľmi ťažké oddeliť migračné pohyby od nemigračného cestovania, ako je cestovný ruch alebo podnikanie.²⁶ Sledovanie migračných pohybov si tiež vyžaduje značné zdroje, infraštruktúru a moderné informačné a komunikačné systémy. To predstavuje osobitné výzvy pre rozvojové krajiny, kde je schopnosť zhromažďovať, spravovať, analyzovať a oznamovať údaje o mobilite, migrácii a iných javoch či procesoch často veľmi obmedzená. Napokon, aj fyzická geografická poloha a rozloha mnohých krajín predstavuje obrovské problémy pri zhromažďovaní údajov o migračných tokoch.

²⁴ UN. 2015. *World Population Prospects: The 2015 Revision*. In United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2015. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf>.

²⁵ McAULIFFE, M. – KOSER, K. 2017. Introduction. In *A Long Way to Go: Irregular Migration Patterns, Processes, Drivers and Decisionmaking*. Sydney : Australian National University Press, 2017. 349 s. ISBN 978-1-76046-178-2.

²⁶ SKELDON, R. 2018. International migration, internal migration, mobility and urbanization: Towards more integrated approaches. In *Migration Research Series*, 2018. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/mrs_53.pdf>.

Napríklad manažovanie vstupu/výstupu osôb do a z krajiny a hraničného režimu je v niektorých regiónoch (oblastiach) obzvlášť náročné kvôli ostrovným, súostrovným a/alebo izolovaným hraniciam a komplikujú ho aj tradície neformálnej migrácie za prácou.²⁷

V súčasnosti existujú dva hlavné súbory údajov o medzinárodných migračných tokoch, pričom oba sú odvodené z národných štatistík: súbor údajov o medzinárodných migračných tokoch UN DESA a medzinárodná migračná databáza OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj – Organisation for Economic Co-operation and Development). UN DESA zbiera od roku 2005 údaje o tokoch medzinárodných migrantov do a z vybraných krajín na základe národných štatistík. V čase písania článku (marec 2024) neexistovala žiadna aktualizácia súboru údajov o migračných tokoch UN DESA, pričom najaktuálnejšia bola verzia z roku 2015. Súbor údajov o migračných tokoch za rok 2015 obsahuje údaje zo 45 krajín, v porovnaní s údajmi z 29 krajín v roku 2008 a z 15 krajín z roku 2005.²⁸

OECD zhromažďuje údaje o medzinárodných migračných tokoch od roku 2000, čo umožňuje vykonávať analýzu trendov v hlavných cieľových krajinách migrantov. Posledné, resp. najnovšie dostupné údaje naznačujú, že v roku 2018 bol zaznamenaný 10 percentný nárast trvalého migračného prílevu v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2017. Spojené štáty americké, jedna z hlavných cieľových krajín, zaznamenali v roku 2018 približne 1,1 milióna nových vstupov, čo predstavuje 2,7 percentný pokles v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Krajinou, ktorá zaznamenala výraznú zmenu, bolo Čile so 64 percentným nárastom. Pokiaľ ide o európske členské krajiny OECD, celková migrácia sa v roku 2018 zvýšila o približne 136 tisíc (o 3,2 % viac ako v roku 2017). V rámci Európy zaznamenalo Spojené kráľovstvo 6,5 percentný a Taliansko 5,2 percentný pokles trvalých tokov. Naopak, 52 percentný rast počtov migrantov bol zaznamenaný v Portugalsku a 23 percentný rast v Španielsku.²⁹

Migranti pritom využívajú rôzne cesty. Medzi najčastejšie využívané cesty migrantov smerujúcich do Európy patria najmä:

Východná trasa, ktorou neregulárne prichádzajú hlavne utečenci hľadajúci útočisko pred občianskou vojnou v Sýrii a ďalší migranti z blízkeho a stredného Východu najmä do Grécka, Cypru a Bulharska.

Stredná (centrálne) trasa, ktorá sa vzťahuje na neregulárne príchody po mori do Talianska a na Maltu. Využívajú ju najmä migranti zo subsaharskej Afriky a severnej Afriky na svojej ceste do Európy prechádzajú cez Tunisko a Líbyu.

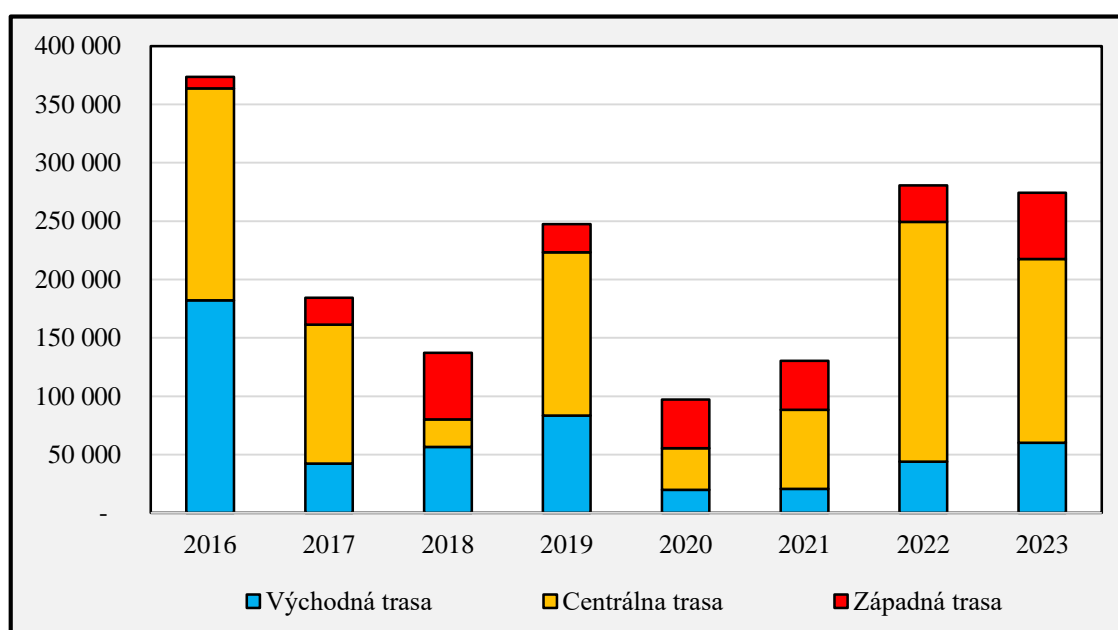
²⁷ GALLAGHER, A. – MCAULIFFE, M. 2016. South-East Asia and Australia. In *Migrant Smuggling Data and Research: A Global Review of the Emerging Evidence Base*. Geneva : International Organization for Migration, 2016. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf>.

²⁸ UN. 2015. *World Population Prospects: The 2015 Revision*. In United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2015. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf>.

²⁹ IOM. 2024. *World Migration Report 2022*. In *International Organization for Migration*, 2024. [online] [cit. 2024-03-23] Dostupné na: <<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>>, s. 29

Západná trasa, ktorá má dve vetvy. Prvú vetvu tvorí trasa cez západné Stredozemie, ktorou dochádza k neoprávneným príchodom migrantov cez Stredozemné more do pevninskej časti Španielska, ako aj po súši do španielskych enkláv Ceuta a Melilla v severnej Afrike. S cieľom dostať sa do Španielska prechádzajú migranti hlavne cez Maroko a Alžírsko. Druhú vetvu tvorí západoafrická trasa, ktorou prichádzajú migranti na Kanárske ostrovy v Atlantickom oceáne. Tí prechádzajú najmä cez Maroko, Západnú Saharu, Mauritániu, Senegal a Gambiu.³⁰

Graf 6: Prehľad počtov medzinárodných migrantov podľa využívaných trás v rokoch 2016 až 2023 (v mil.)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov EU, 2024

Ako vidieť z údajov prezentovaných v grafe (na základe dostupných štatistických údajov EÚ), v rokoch 2016 až 2023 prešlo uvedenými trasami spolu približne 1 milión 725 tisíc medzinárodných migrantov. Najviac z nich využilo pri svojej ceste centrálnu trasu, ktorou prešlo viac ako 930 tisíc migrantov. Druhou najvyužívanejšou trasou bola východná trasa, ktorou prešlo v uvedenom období viac ako 530 tisíc migrantov a najmenej využívanou bola západná trasa, ktorú využilo pri svojej ceste do niektorej cieľovej európskej krajiny viac ako 285 tisíc migrantov.

5. ZÁVER

Migrácia bola v minulosti, je v súčasnosti a s najväčšou pravdepodobnosťou bude aj v budúcnosti jedným z tých multidimenzionálnych javov, ktoré sú charakteristické pre ľudskú civilizáciu. Ľudská

³⁰ EU. 2024. Migration flows: Eastern, Central and Western routes. In *European Council*, 2024. [online] [cit. 2024-03-31] Available from: <<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/migration-flows-to-europe/>>.

mobilita sa stala neoddeliteľnou súčasťou vývoja ľudskej spoločnosti, pričom dôvody, ktoré k nej vedú ľudí, sú rôzne. Či už sú tieto príčiny ekonomické, politické, sociálne, bezpečnostné, environmentálne, demografické alebo akékoľvek iné, migrácia zohráva veľmi dôležitú úlohu v subnárodných, národných, regionálnych aj globálnych záležitostiach. Podporila proces globálneho ekonomického rastu, prispela k rozvoju štátov a spoločností a obohatila mnohé kultúry a civilizácie. V súčasnom globalizovanom svete sa stala neoddeliteľnou súčasťou globálnej ekonomiky, pričom krajiny a spoločnosti hľadajú medzi migrantami personál (kvalitný, kvalifikovaný i ten menej kvalifikovaný vo forme lacnej pracovnej sily), ktorý nevyhnutne potrebujú na zlepšenie svojej konkurencieschopnosti. Nie je preto náhoda, že niektoré z najväčších koncentrácií migrantov sa nachádzajú v tzv. globálnych mestách – vysoko dynamických, inovatívnych a kozmopolitných mestských centrách, ktoré umožňujú prepájať ľudí, miesta a kultúry z rôznych častí sveta.

Ľudská spoločnosť bola v posledných dekádach výrazne transformovaná procesom globalizácie. Štáty, spoločnosti, ekonomiky a kultúry v rôznych regiónoch sveta sú čoraz viac integrované a vzájomne prepojené. Nové technológie umožňujú rýchly presun kapitálu, tovaru, služieb, informácií a myšlienok z jednej krajiny do druhej a tiež z jedného kontinentu na iný. Vplyv globalizácie, s jej pozitívnymi i negatívnymi stránkami, je však v mnohých prípadoch výrazne nerovnomerný a rastúce rozdiely možno nájsť nielen v životnej úrovni ľudí, ale v úrovni bezpečnosti v rôznych častiach sveta. Rastúca migrácia je jedným z výsledkov tohto nerovnomerného vývoja, keďže zvyšujúce sa rozdiely medzi krajinami i celými regiónmi prispeli k zvýšeniu rozsahu medzinárodnej migrácie.

S kontinuálne rastúcim počtom migrantov a zložitou problémou si jednotlivé štáty, zoskupenia štátov, medzinárodné organizácie a ďalšie zainteresované strany uvedomujú naliehavosť riešenia výziev, ktoré predstavuje vnútroštátna i medzinárodná migrácia. Dnes si už zodpovední v každej časti sveta plne uvedomujú, že ekonomické, sociálne, kultúrne a ďalšie výhody medzinárodnej migrácie sa musia efektívnejšie využívať a prerozdeľovať a že negatívne dôsledky vnútroštátneho i cezhraničného pohybu je nevyhnutné lepšie a efektívnejšie riešiť. Aj preto sa migrácia ako zložitý komplexný jav stala jednou z dôležitých tém v rámci národnej aj globálnej politickej agendy a pomaly, ale isto sa stáva aj predmetom interdisciplinárneho výskumu alebo výskumu realizovaného v rámci jednotlivých vedných disciplín s cieľom prispieť k efektívnemu, účelnému a účinnému riešeniu širokej škály problémov bezprostredne sa týkajúcich migrácie.

Literatúra

BARTRAM, D. – POROS, M. V. – MONFORTE, P. 2014. *Key Concepts in Migration*. New York: SAGE Publications, 2014. 171 s. ISBN 978-0-85702-079-6.

- ERDELEN, W. R. – RICHARDSON, J. G. 2020. Human migration: managing its increasing complexity. In *Foresight*, 2020, roč. 22, č. 1, s. 109-126. ISSN 1463-6689. [online] [cit. 2024-03-22] Dostupné na: <<https://doi.org/10.1108/FS-02-2019-0007>>.
- EU. 2024. Migration flows: Eastern, Central and Western routes. In *European Council*, 2024. [online] [cit. 2024-03-31] Dostupné na: <<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/migration-flows-to-europe/>>.
- GALLAGHER, A. – McAULIFFE, M. 2016. South-East Asia and Australia. In *Migrant Smuggling Data and Research: A Global Review of the Emerging Evidence Base*. Geneva : International Organization for Migration, 2016. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf>.
- GOULARAS, G. P. – TURKAN, I. Z. 2018. *International Migration and Challenges in the Beginning of the Twenty-First Century*. Lanham : Lexington Books, 2018. 210. ISBN 978-1-4985-8602-3.
- HAAS, H. – CASTLES, S. – MILLER, M. J. 2019. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. London : Bloomsbury Publishing, 2019. 446 s. ISBN 978-1-35200-713-8.
- IOM. 2019. *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278. [online] [cit. 2024-03-24] Dostupné na: <<https://publications.iom.int/books/international-migration-law-ndeg34-glossary-migration>>.
- IOM. 2024. World Migration Report 2022. In *International Organization for Migration*, 2024. [online] [cit. 2024-03-23] Dostupné na: <<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>>.
- IVANČÍK, R. 2011. Fenomén zvaný globalizácia. In *Vojenské reflexie*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 32-49. ISSN 1336-9202.
- MANNING, P. 2005. *Migration in World History*. New York : Routledge, 2005. 193 s. ISBN 978-0-415-31147-2.
- McAULIFFE, M. – KOSER, K. 2017. Introduction. In *A Long Way to Go: Irregular Migration Patterns, Processes, Drivers and Decisionmaking*. Sydney : Australian National University Press, 2017. 349 s. ISBN 978-1-76046-178-2.
- MPI. 2023. Immigrant and Emigrant Populations by Country of Origin and Destination. In *Migration Policy Institute*, 2023. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <<https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/immigrant-and-emigrant-populations-country-origin-and-destination>>.

NAWYN, S. J. – GOLD, S. J. 2019. *Routledge International Handbook of Migration Studies*. Abingdon: Routledge, 2019. 654 s. ISBN 978-1-315-45827-4.

OLD. 2024. Migrant. In *Oxford Learner's Dictionaries*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25], <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/migrant_1?q=Migrant>.

OLD. 2024. Migration. In *Oxford Learner's Dictionaries*, 2021. [online] [cit. 13-07-2023], <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/migration?q=migration>>.

PENCEA, G. T. – CURTEANU, B. G. 2020. Internal and External Migration. In *Postmodern Openings*, 2020, roč. 11, č. 1, s. 57-70. ISSN 2069-9387. [online] [cit. 2024-03-27] Dostupné na: <<https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2303/pdf>>.

SKELDON, R. 2018. International migration, internal migration, mobility and urbanization: Towards more integrated approaches. In *Migration Research Series*, 2018. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/mrs_53.pdf>.

Slovník súčasného slovenského jazyka. 2021. Migrácia. In *Slovníkový portál Jazykovedného ústavu L. Štúra Slovenskej akadémie vied*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25], <<https://sdu.sk/mBg>>.

UN. 2015. World Population Prospects: The 2015 Revision. In *United Nations Department of Economic and Social Affairs*, 2015. [online] [cit. 2024-03-30] Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf>.

UN. 2016. New York Declaration for Refugees and Migrants. In *United Nations*, 2016. [online] [cit. 2024-03-22] Dostupné na: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf>.

UN. 2021. International Migrant Stock. In *United Nation Department of Economic and Social Affairs*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>.

UN. 2024. Convention relating to the Status of Refugees. In *United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner*, 2024. [online] [cit. 2024-03-26], <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-relating-status-refugees>>.

Abstrakt:

Migrácia predstavuje jeden z odvekých fenoménov ľudskej civilizácie, ktorý sa dotýka takmer každej spoločnosti na celom svete. Ľudstvo bolo v pohybe už od najstarších čias a je v pohybe dodnes. V priebehu postupujúceho času však dochádzalo v migrácii k mnohým významným zmenám. Skúmanie týchto zmien, posunov v dôvodoch, rozsahu, smere či frekvencii, ako aj ďalších súvisiacich aspektov nám môže pomôcť pochopiť, ako sa migrácia vyvíja, a zároveň nám môže poskytnúť dôležité

informácie potrebné k prijímaniu účinných politík, programov a opatrení týkajúcich sa migrácie. Z uvedeného dôvodu sa autor, s využitím téme zodpovedajúcich vedeckých metód a prístupov v rámci realizovaného interdisciplinárneho vedeckého výskumu, v článku zaoberá problematikou migrácie so zameraním na kľúčové trendy v oblasti medzinárodnej migrácie, medzinárodné migračné toky a trasy, ako aj ďalšie aspekty potrebné pre lepšie pochopenie problematiky migrácie v súčasnom turbulentnom a premenlivom svete.

Kľúčové slová: *migrácia, fenomén, ľudstvo, spoločnosť, fakty.*

Abstract:

Migration as one of the phenomena of human society

Migration is one of the age-old phenomena of human civilization, which affects almost every society around the world. Humanity has been on the move since ancient times and is still on the move today. However, in the course of the advancing time, there were many significant changes in migration. Examining these changes, shifts in reasons, scope, direction or frequency, as well as other related aspects, can help us understand how migration has evolved, and at the same time can provide us with important information needed to adopt effective migration policies, programs and measures. For this reason, the author, using scientific methods and approaches corresponding to the topic, within the framework of the interdisciplinary scientific research carried out, in the article deals with the issue of migration focusing on key trends in the field of international migration, international migration flows and routes, as well as other aspects necessary for a better understanding of migration issues in the current turbulent and changing world.

Key words: *migration, phenomenon, humanity, society, facts.*

JEL: *F22.*

Doc. Ing. **Radoslav Ivančík**, PhD. et PhD., MBA, MSc. – Akadémia Policajného zboru, Katedra informatiky a manažmentu, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava, Slovenská republika, radoslav.ivancik@akademiapz.sk.

AZYLOVÁ POLITIKA EÚ, NELEGÁLNA MIGRÁCIA A UTEČENECTVO¹

Juraj Drugda

1. ÚVOD

„Cieľom azylovej politiky EÚ je harmonizácia konaní o azyle v členských štátoch zavedením spoločného azylového systému s cieľom poskytnúť zodpovedajúce právne postavenie každému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý potrebuje medzinárodnú ochranu, a zabezpečenie súladu so zásadou nevyhostenia.“² V procese vývoja Schengenského priestoru boli prijaté viaceré nadradené právne akty európskeho aj medzinárodného charakteru upravujúce aspekty nelegálnej migrácie a s ňou súvisiace odvetvia azylovej politiky. Medzi najvýznamnejšie právne akty upravujúce túto problematiku patria Ženevský dohovor o postavení utečencov z 28. júla 1951 doplnený Newyorským protokolom z 31. januára 1967, súbor Dublinských dohovorov, ako zmlúv medzinárodného charakteru zakomponovaný do právneho rámca európskeho práva prostredníctvom, Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov. Tieto dokumenty upravujú významné problémy spojené s vybavovaním žiadostí o azyl, ktorými sú „spravodlivé rozloženie finančného bremena spojeného s konaním o udelenie azylu a so starostlivosťou o žiadateľa o azyl medzi jednotlivé členské štáty, zabránenie nekontrolovanému pohybu cudzincov po území členských štátov a predchádzanie tzv. asylum shoppingu, teda situáciám, kedy by žiadatelia podávali súčasne žiadosti v rôznych členských štátoch a tým sa pokúšali o získanie azylu v štátoch, ktoré považujú za benevolentnejšie a zaručenie práva žiadateľa o azyl, aby jeho žiadosť bola riadne preskúmaná jedným z členských štátov (riešiť tzv. problém utečencov in orbit - situáciu, kedy žiadny štát neuznáva svoju zodpovednosť za preskúmanie žiadosti o azyl).“³ Na vnútroštátnej úrovni je najdôležitejším predpisom zákon č. 480/2002 Z.z., o azyle upravujúci konanie o azyle a pôsobnosť orgánov verejnej moci v tejto oblasti.

2. AZYLOVÁ POLITIKA EÚ

V období posledných rokov sa stalo prakticky nemožným vyhnúť sa spravodajstvu informujúcemu o postupných migračných vlnách, vplyvom ktorých bola skúške vystavená nielen proklamovaná súdržnosť jednotlivých členov Únie (povinné utečenecké kvóty), úroveň zabezpečenia jej vonkajších

¹ Práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102.

² Azylová politika [online]. Európsky parlament, Informačné listy o Európskej únii, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_5.12.2.pdf.

³ TURÁKOVÁ, V. - IVANOVÁ-ŽILÁKOVÁ, D.: *Schengenské acquis Európskej únie a súvisiace pramene práva*. Bratislava: EUROIRIS - Európske právne centrum, 2010, s. 5.

hraníc (prakticky nekontrolovateľná nelegálna migrácia) a okrem iného i solidarita samotných členských štátov a ich občanov a ich názory na európsky ľudsko-právny štandard, pomerne smutne ilustrované nevyberanou mierou extrémisticky ladených hesiel a komentárov i v slovenskom internetovom prostredí a letargiou príslušných štátnych orgánov, ktoré sa uvedenými prejavmi už tradične zaoberajú iba sporadicky. V tejto súvislosti, ako aj na účely ďalšieho stručného naznačenia kontextu analyzovanej problematiky, sa zdá preto vhodné poukázať na pomyselné „jadro“ deklarácie základných úloh a funkcií Európskej únie, tak ako ich vymedzuje čl. 67 Zmluvy o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy, podľa ktorého *„Únia vytvára priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pri rešpektovaní základných práv a rozličných právnych systémov a tradícií členských štátov,“* pričom v zmysle ods. 2 tohto ustanovenia sa tak deje i tým, že *„zabezpečuje absenciu kontrol osôb na vnútorných hraniciach a tvorí spoločnú politiku v oblasti azylu, prisťahovalectva a kontroly vonkajších hraníc, ktorá sa zakladá na solidarite medzi členskými štátmi a ktorá je spravodlivá voči štátnym príslušníkom tretích krajín.“* Podľa ods. 3 sa Únia zároveň *„usiluje o zabezpečenie vysokej úrovne bezpečnosti prostredníctvom opatrení na predchádzanie trestnej činnosti, rasizmu a xenofóbie a na boj proti nim,“* a to prostredníctvom koordinácie a spolupráce v relevantných oblastiach. V tomto rozšírenom kontexte, a to aj v súvislosti s aktuálne vysoko percipovanou hrozbou terorizmu na európskom území, možno migračnú krízu považovať za pomyselnú „kontrolu“ úrovne premietnutia týchto ustanovení do reálneho života Únie.

Počiatok zvýšenej migrácie bolo možné zaznamenať už v roku 2013, kedy európske štáty zistili zvyšujúci sa nápad žiadostí o udelenie azylu zo strany predovšetkým sýrskych, iránskych a afganských štátnych príslušníkov. Záujem politických predstaviteľov Únie i jednotlivých členských štátov bol však v priebehu rokov 2013 – 2016 čiastočne distribuovaný i medzi ďalšie problémy, ktorým Únia zvnútra či zvonka čelila. Napäté medzinárodné vzťahy s Ruskom, ústiace do uvalenia ekonomických sankcií ako dôsledku anexie Krymu a prehlbujúca sa ukrajinská kríza či grécka finančná kríza neprospeli pozornosti, ktorej sa hneď v začiatkoch tešila práve zvýšená migrácia, originálne spôsobená predovšetkým nepokojmi v oblasti Blízkeho východu, spojenými s občianskou vojnou v Sýrii. Spolu so zvyšujúcimi sa počtami migrantov, a to nielen z vyššie uvedených oblastí, však citelne opadol mediálny entuziazmus sprevádzajúci udalosti Arabskej jari – okrem iného k tomu veľkou mierou prispela aj bezpečnostná hrozba, ktorú v globálnom meradle predstavoval Islamský štát ako jeden z kľúčových prvkov týkajúcich sa „sýrskej otázky“ a teroristický fenomén nového druhu.

3. STATUS MIGRANTOV

K eskalácii migračnej krízy do istej miery prispela aj problematická otázka samotného statusu migrantov, ktorá v mnohých aspektoch ovplyvnila i postoj jednotlivých členských štátov k návrhu

prerozdelenia migrantov podľa kvót medzi členské štáty po tom, čo Taliansko a Grécko ako vstupné štáty Únie prestali zvládať stúpajúce počty osôb prichádzajúce na ich územie. Uvedeným problémom je otázka, do akej miery ide o utečencov v zmysle medzinárodného práva, alebo o ekonomických migrantov, ktorí nie sú priamo ohrození v štáte pôvodu prenasledovaním z dôvodov vymedzených ženevským Dohovorom o právnom postavení utečencov z roku 1951 (či napr. v slovenských podmienkach článkom 53 Ústavy Slovenskej republiky). Migračný boom totiž do priestoru Európskej únie nepriniesol iba štátnych príslušníkov krajín reálne ohrozených spomínaným konfliktom v oblasti Sýrie, Iránu, resp. Líbye a Iraku – medzi tzv. utečencami sa nachádzajú rovnako občania Somálska, Etiópie, Pakistanu, Bangladéša, ale aj krajín, ktoré s Úniou spája podpis asociačnej dohody či prístupové rokovania, resp. ide o potenciálnych kandidátov na členstvo v Únii, ako napr. Srbska, Kosova, Albánska, Bosny a Hercegoviny či Macedónska.⁴

V tomto zmysle je pochopiteľné a všeobecne známe, že hnacím motorom migrácie z krajiny pôvodu môže byť i nestabilita výkonu štátnej moci, jej charakter či bieda spôsobená dlhodobým úpadkom národného hospodárstva. Je však potrebné rozlišovať medzi odôvodnenými a zrejme neodôvodnenými žiadosťami o udelenie azylu. Aj keď praktické rozlíšenie medzi migrantmi vo všeobecnosti a oprávnenými žiadateľmi o azyl, resp. utečencami, nie je vždy jednoznačné, ide o rozlíšenie nevyhnutné z hľadiska aplikácie statusového štandardu vyplývajúceho z medzinárodnoprávných záväzkov štátu, ktoré sa vzťahujú na postup voči takýmto osobám. Žiadateľom o azyl sa v zmysle Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov rozumie osoba, ktorá žiada o udelenie azylu z dôvodu hrozacej perzekúcie či kvôli určitému konfliktu v štáte pôvodu – a teda osoba utiekajúca sa pod medzinárodnú ochranu. Utečencom je následne osoba, ktorej žiadosť bola prijímajúcim štátom schválená, resp. potvrdená. Podľa výkladu OSN však možno status utečenca priznať osobe, ohrozenej vojnou alebo individuálnej perzekúciou z dôvodov určených v dohovore automaticky, bez ohľadu na oficiálne udelenie azylu – v tomto zmysle napr. občania Sýrie alebo Eritrei požívajú status utečenca *prima facie*.⁵

Naproti tomu pod pojmom ekonomický migrant možno rozumieť osobu, ktorej primárnou motiváciou pre opustenie územia domovského štátu je ekonomický prospech. Všeobecný pojem migrant je v naznačenom zmysle pojmom zastrešujúcim ako prípad utečencov či žiadateľov o azyl, tak i ekonomických migrantov. Pokiaľ ide o ekonomických migrantov, je nutné poznamenať, že aj medzinárodné právo, bez ohľadu na vnútroštátnu právnu úpravu, disponuje prostriedkom na selekciu zreteľne neodôvodnených žiadostí o udelenie azylu, ktoré sa priečia hmotnoprávnym záväzkom Ženevského dohovoru z roku 1951 i nadväzujúcemu Newyorskému protokolu z roku 1967 – ide práve o prípady, kedy sa žiadateľ nedovoľáva strachu z prenasledovania z rasových, etnických,

⁴ FISCHER, J.: *Breaking Europe's Migration Paralysis* [online]. Social Europe, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.socialeurope.eu/2015/08/breaking-europes-migration-paralysis/>.

⁵ PARK, J.: *Europe's Migration Crisis* [online]. Council on Foreign Relations, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.cfr.org/migration/europes-migration-crisis/p32874>.

národnostných, či náboženských dôvodov, resp. pre príslušnosť k jednej zo zmiených skupín či pre zastávanie konkrétnych politických postojov a názorov, ale práve naopak, hľadá prostredníctvom opustenia štátu pôvodu najmä lepšie životné podmienky. Prípad je vhodne ilustrovaný najmä osobitnými problémami zvýšenej migrácie, ktorým čelí v súčasnosti Nemecko či Švédsko napriek tomu, že nejde o hraničné štáty Únie. Tento jav korešponduje s kľúčovými aspektmi aktuálnej migračnej krízy – nekontrolovaným pohybom migrantov v Schengenskom priestore a s otáznou povahou motivácie k takejto migrácii.

Ako uvádzajú Čepelka a kol., v procesnom zmysle ide o zrejme neodôvodnenú žiadosť o udelenie azylu v prípade, že žiadateľ „*nie je schopný uniesť dôkazné bremeno, pretože jeho príbehu chýbajú osobné podrobnosti a jednotlivé okolnosti. Jeho žiadosť o azyl sa javí ako zjavne nedôveryhodná, pretože obsahuje odporujúce, rozporuplné údaje a udalosti, ktoré sú zásadne nepravdepodobné.*“⁶ Žiadosti takýchto osôb možno vybaviť v skrátenej konaní, ktoré sa logicky vzťahuje na pokusy žiadateľov o zneužitie azylového postupu alebo na zrejmé a úmyselné podvody, týkajúce sa o. i. aj falšovania identity alebo osobných dokladov, resp. i úmyselnej straty cestovných dokladov či iných osobných dokumentov s cieľom vytvorenia či udržania falšovej identity na účely postupu alebo sťaženia azylovej procedúry. Podvodom v tomto zmysle môže byť aj podávanie duplicitných žiadostí o udelenie azylu v rôznych štátoch. Účelom skrátenej konania je predovšetkým zvýšenie efektívnosti selekcie podaných žiadostí. Možno preto konštatovať, že základný právny rámec pre účinné vybavovanie azylových žiadostí existuje i na úrovni medzinárodného práva, teda bez ohľadu na často akcentované rozdielnosti azylových postupov jednotlivých štátov spôsobených odlišnosťami vnútroštátnej právnej úpravy, a počíta i s javmi, o ktorých médiá informujú práve v súvislosti so súčasnou migračnou krízou v Európe. Samostatným dôvodom, prečo však zdanlivo riešiteľné situácie spojené s otázkou migrácie do Európskej únie nadobudli alarmujúce rozmery a takmer patový ráz, sú spojené s dvoma ďalšími aspektmi tohto javu – masovým charakterom migrácie a úskalia, ktoré so sebou priniesol inak v rámci Únie všeobecne prospešný krok vytvorenia jednotného a vnútorne otvoreného európskeho priestoru.

4. SCHENGENSKÝ PRIESTOR

Ustanovenie Schengenského priestoru voľného pohybu tovaru, osôb a služieb v Európskej únii, primárne medzi Belgickom, Francúzskom, Luxemburgom, Holandskom a Spolkovou republikou Nemecko, v roku 1985 a vstúpenie do platnosti v marci 1995 možno považovať za jednu z najzrejmejších výhod, ktorú v nadväznosti na Schengenskú dohodu prinieslo členstvo v Únii. Vytvorenie priestoru bez vnútorných hraničných kontrol pritom automaticky predpokladalo

⁶ ČEPELKA, Č. – JÍLEK, D. – ŠTURMA, P.: *Azyl a uprchlctví v mezinárodním právu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 76.

posilnenie vonkajších hraníc Únie ako vstupných bodov a to i vytvorením osobitného a špecifického režimu vykonávania takejto ochrany a prijatím viacerých kompenzačných opatrení pre zabezpečenie vnútornej bezpečnosti a verejného poriadku, pričom tento postup sa v zásade týka i azylovej a vízovej politiky.⁷

Zmyslom logiky takéhoto postupu je predovšetkým skutočnosť, že zlyhanie takejto kontroly má za následok prakticky nekontrolovateľný pohyb vonkajších činiteľov vo vnútornom priestore Únie, kde sa, zjednodušene povedané, vykonávajú hraničné kontroly iba výnimočne, čo spôsobuje prakticky nesledovateľnú fluktuáciu osôb, služieb a tovarov medzi jednotlivými štátmi Únie. Kontrola vonkajšej hranice preto samozrejme nie je len v záujme štátu, ktorý ju realizuje a ktorý zodpovedá za jej výkon, ale i v záujme štátov, ktoré nekontrolujú svoje vnútorné hranice. Skutočný rozsah problému v tomto zmysle je však možné naplno pozorovať práve v posledných rokoch existencie Schengenského priestoru, a to v súvislosti s migračnou krízou, ktorá, ako sa zdá, nielenže poukazuje na zanedbanie povinností zabezpečenia funkčnej kontroly vonkajších hraníc jednotlivými členskými štátmi, ale zároveň i na slabú reakcie-schopnosť členských štátov v prípade, že k takémuto ohrozeniu, resp. kompromitácii ich hraníc, skutočne dôjde.

Je pritom nutné konštatovať, že migrácia, resp. utečenectvo, nie sú fenomény, ktoré by sa priestoru Európskej únie doteraz vyhýbali – určité konštantné každoročné množstvo žiadostí o azyl v jednotlivých členských štátoch dostatočne ilustruje skutočnosť, že príčinou súčasného stavu je do istej miery práve obrovský rozsah migračnej vlny, ktorá svojimi vopred nepredpokladateľnými rozmermi prakticky ochromila nielen systém procesných postupov vybavovania žiadostí o azyl v jednotlivých členských štátoch, ale i nelegálna migrácia, ktorej reálny rozmer môžeme iba odhadovať a ktorý priamo naznačuje zlyhanie mechanizmov kontroly na vstupných bodoch vonkajšej hranice.

Preto i keď vieme konštatovať, že dynamika žiadostí o azyl má zrejmú stúpajúcu tendenciu (v roku 2008 to bolo súhrne cca 180 000 žiadostí azylových prvožiadateľov v štátoch Európskej únie, v roku 2014 tento počet stúpol na približne 580 000 žiadostí, v auguste 2015 už išlo o približne 530 000 žiadostí a v priebehu novembra 2015 stúpol na rekordných 640 000 žiadostí prvožiadateľov)⁸, ide iba o hrubú ilustráciu súčasného stavu – skutočné množstvo osôb, ktoré schengenskú zelenú hranicu prekročili nelegálne nepoznáme. Štáty vstupu nesú v tomto zmysle zodpovednosť za implementáciu nariadenia Dublin II, ktoré nahradilo Dublinský dohovor z roku 1990 (jeho cieľom bolo určenie štátu, ktorý je zodpovedný za posúdenie žiadosti o udelenie azylu a zjednotenie procesných postupov týkajúcich sa podávania a vybavovania týchto žiadostí za účelom zabránenia účelovému podávaniu viacnásobných žiadostí – tzv. asylum shopping), v zmysle ktorého žiadatelia o azyl sú povinní

⁷ SVOBODA, I. – JUŘÍČEK, L. – KÁČER, J.: Současný vývoj nelegální migrace. In. *21. Medzinárodná konferencia „Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí“*, Žilina: Fakulta bezpečnostného inžinierstva, 2016, s. 247-250.

⁸ Údaje Eurostatu [online]. Population and social conditions – Asylum and managed migration, Asylum and Dublin statistics [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

zotrvať na území prvého členského štátu Únie, do ktorého vstúpia, pričom tento štát je výlučne príslušný na preskúmanie ich žiadostí o udelenie azylu,⁹ čiže urobiť rozhodnutie o udelení alebo neudelení azylu alebo rozhodnúť o dočasnom povolení na pobyt.

Mnohí z migrantov však nemajú žiaden záujem zostať na území štátu vstupu a pokusy zabrániť ich ďalšiemu presunu v rámci Schengenského priestoru sa ukázali ako značne neefektívne, pričom niektoré štáty celkom rezignovali na regulovanie pohybu týchto osôb smerom do vnútra tohto priestoru. Vzhľadom na reálne množstvo migrantov prichádzajúcich v období rokov 2014-16 na územie Európskej únie totiž okrajové štáty čelili masám, ktorých registrácia neprebehla korektným spôsobom (resp. v prípade hromadných presunov cez prírodné hranice neprebehla vôbec) a zároveň došlo k situáciám, kedy štáty vedome umožnili mase migrantov prechod cez svoje hranice na územie vnútorných štátov Únie, ktoré v rámci Schengenu vnútornú kontrolu prakticky zrušili. V závere je preto fenomén asylum shopping presne tým, k čomu došlo, a to aj pod vplyvom právnej regulácie, ktorá zlyhala v tom, čo bolo jej primárnym účelom. Dôsledkom toho možno vysloviť čiastkový záver, že v rámci migračnej krízy Únia prakticky stratila kontrolu nad svojou vonkajšou hranicou, čo samo osebe bez ďalších vonkajších činiteľov predstavuje alarmujúcu bezpečnostnú hrozbu. Niektoré štáty (ako napríklad Grécko alebo Chorvátsko), či už úmyselne alebo neúmyselne, nedodrжали záväzky, ktoré im ako hraničným štátom vyplývajú zo samotného členstva v Únii, v dôsledku čoho nie je možné reálne odhadnúť počet osôb, ktoré sa v súčasnosti vo vnútri Schengenského priestoru pohybujú nelegálne, v mnohých prípadoch (kvôli absencii registrácie pri vstupe) bez akejkol'vek možnosti ich identifikácie. Situácia sa pri tom paradoxne podobá na tú z roku 2011, kedy Taliansko udelilo schengenské vízum niekoľkým tisícom migrantov zo severnej Afriky, vrátane Tunisianov smerujúcich za svojimi rodinami vo Francúzsku.¹⁰

V súčasnosti je preto opätovne páľčivou otázkou efektívnosť a možnosti faktického zabezpečenia hraníc Schengenu – s tým rozdielom, že závažnosť problému je neporovnateľná. Situácii nepomáha ani skutočnosť, že otázka prerozdelenia migrantov na vybavenie ich žiadostí o udelenie azylu nebola doteraz uspokojivo vyriešená. Problematickým je najmä to, že väčšina štátov je ochotná umožniť migrantom tranzit cez svoje územie, nie však ich reálne na svojom území prijať.¹¹

I existencia spomínaného prípadu z roku 2011, ktorý mohol dostatočne upozorniť na reálne problémy migrácie v rámci Schengenu, však v mnohom vypovedá o proklamovanej neočakávanosti a nemožnosti predpokladu komplikácii zapríčinených migráciou v súčasnosti. Zároveň je vhodné poznamenať, že riadenie migračných tokov ako aj prevencia nedovoleného prisťahovalectva spolu

⁹ PARK, J.: *Europe's Migration Crisis* [online]. Council on Foreign Relations, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.cfr.org/migration/europes-migration-crisis/p32874>

¹⁰ France and Italy push for reform of Schengen treaty [online]. BBC News, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.bbc.com/news/world-europe-13189682>

¹¹ MILANOVIC, B.: *Five Reasons Why Migration Into Europe Is a Problem With No Solution* [online]. Social Europe, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.socialeurope.eu/2015/06/five-reasons-why-migration-into-europe-is-a-problem-with-no-solution/>.

s opatreniami na sprísnenie kontrolných mechanizmov v oblasti prístahovaleckej politiky boli riadne sformulovanými politickými i právnymi požiadavkami ďalšieho vývoja Únie v oblasti spoločnej prístahovaleckej politiky už v čase rokovaní o zmluve o Ústave pre EÚ¹² a prevtelenie ich hutnej časti možno nájsť i v samotnom texte Lisabonskej zmluvy (čl. 77 až 80, t. j. celá 2. kapitola V. hlavy Zmluvy o Európskej únii – „Politiky vzťahujúce sa na hraničné kontroly, azyl a prístahovalectvo“). Napriek tomu varovné signály ani existujúci právny rámec neprispeli k zvládnutiu situácie, ktorá i vzhľadom na ich existenciu z princípu nebola v celej svojej šírke absolútne neočakávanou. Možno preto konštatovať, že dnes už je zrejmé, že štáty „EÚ nepotrebujú iba väčšie množstvo solidárnosti, ale i zodpovednosti za spoľahlivé hranice a dôveru medzi sebou navzájom.“¹³

5. MIGRAČNÁ KRÍZA, TERORIZMUS A EXTREMIZMUS

Hmlisté spojenie migračnej krízy s fenoménom terorizmu, či skôr celkom zrejmá miera oslabenia štátov Únie voči možným prejavom teroristických aktivít v súvislosti s problémami logicky vyplývajúcimi z počtu nelegálne sa pohybujúcich osôb v jej priestore, ich možnosti sledovania či praktickej nemožnosti overovania ich totožnosti, však celkom zrejme eskalovala približne od novembrových útokov z roku 2015 v Paríži, v pozadí ktorých pravdepodobne stálo i využitie existujúcich naznačených slabín vnútornej bezpečnosti Únie, na rozdiel od mnohých ďalších teroristických aktov ktoré sa odvtedy v rámci EÚ stali a ktoré mali vo všeobecnosti skôr povahu útokov radikalizovaných jednotlivcov.

Spomínané útoky sa odohrali 13. novembra 2015 v užšom centre Paríža - streľba v kaviarňach neďaleko Place de la Bastille a v hudobnom klube Bataclan a séria samovražedných útokov na Stade de France, a prišlo pri nich o život celkom 129 osôb. K útoku sa prihlásil Da'esh, tzv. Islamský štát, (známymi) útočníkmi však boli štátni príslušníci Francúzska a Belgicka. Na tomto mieste nemá zmysel opisovať podrobné detaily toho, ako sa v pomyselnom strede EÚ mohla odohrať tragédia naznačených rozmerov, ani uvažovať o jej ideologických príčinách – obdobné tragédie sa i bez „pomoci“ problémov s masovou migráciou odohrali v minulosti aj Londýne či v Madride. Parížsky prokurátor Francois Molins však už v úvodných dňoch vyšetrovania informoval médiá o jeho prvých výsledkoch, v rámci ktorých sa v blízkosti tiel útočníkov nájdených pri Stade de France našiel egyptský a sýrsky pas. V prípade egyptského pasu sa síce neskôr potvrdilo, že patril obeti a nie útočníkovi, no v kontexte napätej situácie spôsobenej migračnou krízou a skutočnosti, že sa k útokom vyslovene v tlačovej správe priznal Da'esh, bol to práve sýrsky pas, ktorý vzbudil pomerne veľký rozruch. Mnohé médiá však zároveň informovali i o tom, že v súčasnosti nie je falšovaný sýrsky pas

¹² PIKNA, B.: *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. Praha : Linde, 2006, s. 129.

¹³ VEEBEL, V. – MARKUS, R.: Europe's Refugee Crisis in 2015 and Security Threats from the Baltic Perspective. In *Journal of Politics and Law*, 2015, Vol. 8, No. 4, s. 258.

nijakou výnimočnosťou,¹⁴ čo je takpovediac samozrejme vzhľadom na stav, v ktorom sa Sýria nachádza ako i vzhľadom na spomínanú migračnú krízu, kedy je pre migrujúcich reálne výhodnejšie vystupovať v pozícii sýrskych štátnych príslušníkov, keďže im automaticky možno priznať status utečencov – jednoducho povedané, sýrsky pas je vhodným prostriedkom rozptýlenia prípadných pochybností o ekonomickej motivácii k migrácii.

Nie je preto prekvapením, že aj čiastkové závery vyšetrovania ukázali, že ide, ako inak, o falšovaný dokument, ktorý de facto patril francúzskemu občanovi, ktorý podľa stanoviska gréckeho ministra verejného poriadku Nikosa Toskasa vstúpil na základe tohto dokumentu na územie Únie skrz grécky ostrov Leros v októbri 2015. Je však pravdou, že bez ohľadu na tento záver samotný nález pasu prispel k pomyselnému prepojeniu problému migračnej krízy s terorizmom, dôsledkom čoho sa európska diskusia o potrebe riešiť nekontrolovateľnú migráciu presunula na novú úroveň – predovšetkým je však dnes už všeobecne prijímaným faktom to, že nedostatočne zabezpečená hraničná kontrola na vstupných bodoch Schengenského priestoru skutočne predstavuje reálnu bezpečnostnú hrozbu, ktorú nie je možné ignorovať ani odsunúť stranou, napr. pre odlišné postoje k prerazovacím kvótam, a to i z hľadiska úvah o možnej motivácii pre zanechanie uvedenej falošnej stopy, resp. dôvodov pre jej prítomnosť na mieste teroristického útoku. Osobitne závažnou sa môže tiež ukázať i informácia o zadržaní dvoch osôb pre podozrenie z príslušnosti k teroristickej organizácii a zo spojenia s útočníkmi z Paríža, ktoré boli zaistené v utečeneckom tábore v Rakúsku a ktoré do Európskej únie pricestovali priamo s útočníkmi. Každopádne, tieto informácie musia byť vždy vyhodnocované triezvo a komplexne, pretože unáhlené závery nikam neposunú ani konkrétne vyšetrovanie, ani snahu o pochopenie možného profitovania terorizmu zo súčasného stavu, v ktorom sa Únia ocitla, jeho podôb či skutočného rozsahu.

Ako bolo ilustrované v predchádzajúcom texte, problematické aspekty súčasnej krízy spojenej s enormnou migráciou sa netýkajú výlučne otázky solidarity medzi jednotlivými členskými štátmi Európskej únie, resp. ich nechoty na svojom území prijať osoby, ktoré s domácim obyvateľstvom nespájajú zdieľané európske hodnoty. Okrem celkom zrejmych ekonomických problémov týkajúcich sa zabezpečenia skutočne početnej masy osôb, o ktorých v tomto kontexte ide, práve samotný masový charakter migrácie so sebou prináša mnohé bezpečnostné riziká.

V prvom rade ide o nedostatočné možnosti previerky týchto osôb – pokiaľ ide o štátnych príslušníkov Sýrie, Iraku či Afganistanu, keďže ide o tzv. failed states, teda štáty, v ktorých nedochádza k efektívnemu výkonu štátnej moci, možnosť preverenia pôvodu osôb je prakticky nemožná. To sa týka aj oficiálnych dokumentov týchto osôb. Ako bolo už naznačené vyššie, nepokojná situácia v štáte pôvodu ako i otázky výkon verejnej moci prajú obchodu s falšovanými pasmi, rodnými listami

¹⁴ Paris Terror Attacks: Syrian and Egyptian passports found near bodies of suicide bombers at Stade de France [online]. Independent, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/paris-terror-attacks-syrian-passport-found-on-body-of-suicide-bomber-at-stade-de-france-a6734491.html>.

a podobne. Táto situácia je ľahko využiteľná osobami, ktoré v skutočnosti nemajú s týmito štátmi nič spoločné, avšak vďaka čiernemu trhu sa môžu pomerne rýchlo a jednoducho dostať k akýmkoľvek dokumentom potvrdzujúcim nimi udanú totožnosť. Problémom je aj obchodovanie s ľuďmi. V nadväznosti na uvedené považujeme za podstatné poukázať na fakt, že aj policajti prvého kontaktu pri kontakte s obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi naznačujú problémy, ktoré nastávajú najmä pri výsluchoch týchto obetí. Uvádzané je z dôvodu, že obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi sú frustrované, traumatizované a veľmi ťažko sa získava ich dôvera voči policajtom prvého kontaktu.¹⁵ Jednoznačným problémom detegovaným aplikačnou praxou je aj jazyková bariéra medzi policajtom a obeťou. V súvislosti s daným je to potrebné určite riešiť.

Druhým významným ekonomickým a zároveň bezpečnostným rizikom môžu byť tzv. ekonomickí migranti. Okrem skutočnosti, že tieto osoby cestujú za lepšími životnými podmienkami, nič z toho nevyklučuje možnosť, že v budúcnosti nebudú chronickými poberateľmi štátnych dávok vo finálnej destinácii svojej európskej cesty. Iným rizikom je najmä potenciálny charakter ich ekonomickej motivácie – príklad kriminálnych finančných aktivít na účely dosiahnutia ziskov formou trestnej činnosti je i na Slovensku dobre známy z fungovania napr. albánskych skupín organizovaného zločinu. Keďže možnosť overenia totožnosti týchto osôb je nejasná a v mnohých prípadoch nemožná, nie je dopredu možné vylúčiť ani jednoduchú motiváciu vidinou etablovania sa v sférach organizovanej kriminality v európskom, nepochybne čo sa príležitostí týka bohatšom prostredí. Samostatným fenoménom sprevádzajúcim migráciu je napokon aj organizované či individuálne prevádzachstvo, ktoré predstavuje kriminálny fenomén spojený s utečenectvom odnepamäti a ktorého sa dopúšťajú najmä štátni príslušníci štátov, do ktorých utečenci migrujú. I rozmach „domácej“ kriminality je faktor, ktorý nemožno podceňovať pri riešení nezvládnutej migračnej krízy nepredstavuje len ohrozenie štátu, ale v mnohých prípadoch i životov samotných prevádzaných osôb.

Ako ďalšie riziko nevyhnutne možno uviesť problémy s integráciou veľkého množstva migrantov – a to aj vzhľadom na extrémisticky ladené, nacionalistické pnutia v súčasnej Európe. Na mieste je preto obava, že proces integrácie migrantov nebude úspešný aj pre neochotu zvyšku obyvateľstva prijať tieto osoby „medzi seba“. V tomto prípade ide o zdanlivo nekonečný problém, pretože práve v skupinách ostrakizovaného obyvateľstva sa spätne opäť dobre darí etnickému extrémizmu, ktorého plody sú viditeľné aj v prípade ľahšej radikalizácie druhej generácie európskych prisťahovalcov.

Riziká spojených s migráciou ako takou je určite oveľa viac a naznačený výpočet nie je v žiadnom prípade demonštratívny. Situácia je však súčasne komplikovaná dvoma pridruženými faktormi, a to: zlyhaním efektívneho zabezpečenia kontroly vonkajšej hranice Schengenu a tým pádom ohrozenia

¹⁵ KRÁSŇA, P.: Činnosť policajtov prvého kontaktu pri ochrane obetí obchodovania s ľuďmi. In: *Vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru v oblasti prevencie a identifikácie obchodovania s ľuďmi*. Zborník z 1. Medzinárodného odborného sympózia. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 76.

aj vnútorných hraníc Únie, a aktivitami teroristických skupín, najmä Da'eshu, pre ktoré tento stav predstavuje vhodnú príležitosť na realizovanie svojich aktivít a presadzovanie vlastných záujmov.

Ako bolo poukázané v predchádzajúcom texte, oba tieto činitele sú navzájom do istej miery prepojené a účinný postup proti nim nie je možný bez vhodnej stratégie spoločného prístupu ako v oblasti prevencie možných bezpečnostných hrozieb, tak aj v prípade represie ako odozve na konanie, v ktorom sa tieto hrozby prejavujú. Preto možno uviesť, že i keď hypotézu, v zmysle ktorej do Európskej únie spolu s migrantmi prúdia aj bojovníci Da'eshu, nie je možné potvrdiť dostatočným množstvom overených faktov pokiaľ ide o rozsah tohto javu, nie je možné ani vylúčiť, že tento jav je pomerne rozšírený. I slovenské spravodajsko-bezpečnostné služby v tomto zmysle už zaregistrovali medzi utečencami napr. príslušníkov šiítskych milícií z Iraku – a to Slovenská republika v súčasnosti nie je a s najväčšou pravdepodobnosťou v blízkej dobe ani nebude preferovanou destináciou migrantov. Preto možno konštatovať, že i keď sa infiltrácia migrantov smerujúcich do Európskej únie nepreukázala na predpokladanej úrovni očakávanej bezpečnostnej hrozby, nejde o výlučne konšpiračný koncept a je nevyhnutné pristupovať k jej identifikátorom s dostatočnou ostražitosťou. A navyše, fyzický presun bojovníkov a členov Islamského štátu nie je jediným spôsobom, akým môže dôjsť k využitiu migračnej krízy na účely realizácie teroristických aktivít. Príkladom je i spomínaný sýrsky pas, ktorý sa našiel pri tele samovražedného atentátnika pri parížskom Stade de France. I keď sa preukázalo, že ide o falšovaný dokument, táto informácia vyčerpávajúco nevysvetľuje jeho prítomnosť na mieste činu. Vzhľadom na to, že vieme, že teroristické skupiny vždy operujú do veľkej miery konšpiratívne, možných verzií je viacero. Pas použil francúzsky štátny príslušník, keď prekročil hranicu Schengenu na gréckom Lerose.

Prítomnosť francúzskeho štátneho občana v Sýrii a jeho návrat späť do priestoru Únie by mohol vzbudiť napríklad záujem bezpečnostných služieb, zvlášť pokiaľ zoberieme do úvahy počet zahraničných bojovníkov Da'eshu, ktorí sú francúzskymi občanmi – podľa niektorých zdrojov to môže byť až 15 osôb na milión obyvateľov. Príchod takéhoto bojovníka v tomto prípade pôsobí oveľa menej nápadne v početnej mase sýrskych migrantov.

Druhou možnosťou môže byť pokus o podhodenie falošnej stopy v procese vyšetrovania teroristického útoku, i táto možnosť však počíta s viacerými možnými aspektmi motivácie pre takéto konanie, či už oddialiť možnosť vyhl'adania a zaistenia zvyšných členov teroristickej bunky marením stôp, alebo môže ísť aj o pokus dodať migrácii v súčasnom napätom období skutočnú nálepku najvyššej bezpečnostnej hrozby. Tomu nevyhnutne aspoň v určitej miere bude sekundovať tlak v domácej populácii a stupňovanie sa lokálnych extrémistických prejavov voči migrantom, ktorých integrácia v takom prípade nepôjde najhladšie a budú do budúca predstavovať pre Da'esh alebo iné džihádistské zoskupenia vhodný „materiál“ pre náborové akcie – v tomto zmysle situáciu netreba podceňovať, zvlášť pokiaľ sa sami predstavitelia Da'esh nijako netaja svojim zámerom zjednotiť pod vlajkou džihádu všetkých pravoverných moslimov. Preto plne súhlasím s tým, že v súčasnosti je

najdôležitejšie „posilniť bezpečnostné kontroly vonkajších schengenských hraníc a zamedziť vycestovaniu európskych bojovníkov do krízových oblastí, ako aj vstupu podozrivých osôb cestujúcich z týchto oblastí do schengenského priestoru. Pri protiteroristických opatreniach je zároveň potrebné vyvarovať sa diskriminácie etnických a náboženských skupín a xenofóbnych prejavov.“¹⁶

Boj proti extrémizmu sa musí dotýkať celého obyvateľstva Únie bez ohľadu na národnosť, konkrétnu etnickú príslušnosť či občiansky alebo imigračný status. Rovnako aj v slovenskom, najmä internetovom prostredí sa počas monitorovania vyskytli prejavy jednotlivcov sympatizujúcich s aktivitami Islamského štátu, či dokonca záujem o zapojenie sa do bojov v Sýrii a Iraku, mnohokrát dokonca zdieľané vo verejne prístupných diskusiách na sociálnych sieťach. I keď slovenská moslimská komunita je pomerne malá a stavia sa kategoricky odmietavo k prejavom terorizmu vo svete, netreba rovnako podceňovať fenomén samostatnej radikalizácie. Zároveň možno dodať, že podceneľná nie je ani nacionalistická či rasistická kontraradikalizácia, ktorej symptómami sú sociálne siete v poslednej dobe presýtené.

Pokiaľ ide o kontrolu diskriminačných a extrémistických prejavov v jednotlivých členských štátoch, ide však predovšetkým o záležitosť vnútroštátneho práva jednotlivých členských štátov a efektívnosti ich plánov boja proti týmto prejavom neznašanlivosti a intolerancie. Kľúčovým je však v súčasnosti práve spoločný postup ochrany schengenskej hranice.

Skutočnosť je však taká, že súčasná agitovaná politická diskusia o možnostiach zefektívnenia kontroly vonkajšej hranice Schengenu prichádza pomerne neskoro a v čase, kedy predchádzajúca nečinnosť a riešenie v tomto kontexte druhoradých otázok a úvah týkajúcich sa európskej solidarity a bránenia národných záujmov už vykonali svoje a z migrácie sa skutočne vyvinula situácia hodná pomenovania „kríza.“ Tým nechcem tvrdiť, že diskusie týkajúce sa kvót na prerozdelenie utečencov a o povahe migrácie vo všeobecnosti sú zbytočné, ani nemám v úmysle túto problematiku zľahčovať.

Ochrana schengenskej hranice však mala byť hneď od začiatku prepuknutia krízy v oblasti Blízkeho východu a začiatku prúdenia migrantov z tohto územia prioritou Európskej únie ako celku. Je otázne, nakoľko sa v súčasnej dobe dá napraviť zameškanie týchto povinností, zvlášť pokiaľ sa už na území Únie nachádza značné množstvo osôb, ktoré potenciálne môžu predstavovať hrozbu pre bezpečnosť Únie alebo ktoré zneužili medzinárodne uznávaný status utečenectva, ktorého podmienky nespĺňajú. V celkovom kontexte zostáva smutným faktom, že muselo dôjsť k masovému teroristickému útoku v Paríži ako pomyselnom srdci európskej kultúry a občianskych hodnôt na to, aby sa jednotlivé štáty

¹⁶ KOVÁČ, R.: Aktuálne teroristické trendy: zahraniční bojovníci a osamelí aktéri. In IVOR, J. (ed.): *Spoločnosť proti terorizmu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 438–439.

a Únia ako celok cítila dotknutá a ohrozená natoľko, aby sa vôbec vytvorili reálne podmienky pre trpezlivú diskusiu o probléme, ktorému Únia čelí už niekoľko rokov.

6. ZÁVER

Vo vzťahu k možnostiam riešenia migračnej krízy je zrejmé, že dočasné uzatváranie vnútorných hraníc, ako sme toho boli svedkami práve po parížskych útokoch na území Francúzska a Belgicka, nie je riešením krízy a môže byť odpoveďou jedine na požiadavky konkrétneho vyšetrovania. Väčšina štátov v dnešnej dobe nemá reálne prostriedky na úplné obnovenie svojich vnútorných hraníc, a okrem finančných a administratívnych či právnych problémov by to bol výrazný krok späť, ešte väčšmi nahlodávajúci už teraz oslabenú jednotu Únie.

Riešením situácie by preto mohlo byť personálne posilnenie stavov bezpečnostných zborov jednotlivých hraničných štátov Únie, zvýšenie finančných prostriedkov na technické zabezpečenie hraničnej kontroly ako aj administratívne posilnenie nielen orgánov členských štátov vybavujúcich azylové žiadosti, ale najmä hraničné kontroly a previerku osôb vstupujúcich na územie Schengenu. Účastníkmi na tomto procese však musia byť všetky hraničné štáty Únie a to rovnakou mierou, s podporou štátov, v prospech ktorých sa táto kontrola takisto vykonáva.

Pokiaľ by sme sa snažili izolovane zaoberať bezpečnostnou hrozbou terorizmu, vo všeobecnosti platí, že spôsobov jeho predchádzania je práve toľko, koľko je jeho príčin, z ktorých žiadna neexistuje osamotene.

V súčasnej dobe pravdepodobne neexistuje iné skutočne efektívne riešenie hrozby predstavovanej zoskupeniami ako Da'esh než cestou ozbrojenej intervencie, keďže však kolektívne aktivity Európskej únie v tomto bode nie sú reálne v zmysle jej formy a vnútornej právnej koncepcie obmedzujúcej takýto postup (a je otáznou, či by takýto zásah bol skutočne rozumný), je na mieste zaoberať sa uskutočniteľnými opatreniami, ktoré by mohli výrazne zvýšiť účinnosť boja proti terorizmu. Na základnej úrovni prevencie ide predovšetkým o dostatočné vzdelávanie a osvetu, ktorá musí počítať aj s vysvetlením základných hodnôt európskej spoločnosti – v opačnom prípade nemá význam ich chrániť.

Rovnako je nevyhnutné efektívne postupovať proti extrémizmu – a to aj jeho prejavom na sociálnych sieťach či v prejavoch politických predstaviteľov, keďže práve tieto prejavy zasiahnu zo svojej podstaty najväčší okruh osôb. Zároveň by sa tento proces mal týkať ako domáceho obyvateľstva členských štátov, tak aj integrujúceho sa obyvateľstva (keby bol integračný proces efektívnejší, pravdepodobne by európske čísla zahraničných bojovníkov Da'esh neboli také výrazné, akými v súčasnosti reálne sú).

V druhom kroku si účinný boj proti terorizmu v súčasnom období vyžaduje zmysluplné a realistické stratégie – stratégie totiž má i samotný terorizmus, a rovnako ako jednotlivé dlhodobé útoky teroristických skupín a buniek, aj boj proti terorizmu je bojom na dlhé časové vzdialenosti, nie je preto nutné stratégiu pravidelne a dramaticky meniť v nadväznosti na konkrétne prejavy terorizmu v podobe jednotlivých útokov, ale najmä zdokonaľovať. Spoločný postup sa musí nevyhnutne odohrávať za súčasnej participácie všetkých členských štátov Únie, a na rôznych úrovniach, či už ide o administratívne postupy sledovania finančných tokov alebo nástroje trestného práva jednotlivých štátov. Osobitne dôležitou je väčšia miera otvorenej spolupráce policajných vyšetrovacích zložiek členov Únie, najmä pokiaľ ide o vzájomnú komunikáciu, ktorá i napriek viacerým pokusom stále nevyužíva svoj plný potenciál. Zároveň by malo dôjsť v istej miere k harmonizácii postupov uplatniteľných počas krízových situácií, či ich zdokonaleniu na vnútroštátnej úrovni. Túto potrebu okrem iného dostatočne znázorňuje práve samotná migračná kríza, a to napríklad v Maďarsku, kde v koncom augusta 2016 príliv utečencov prakticky zaplavil Budapešť i ulice Segedínu. Maďarská pohraničná stráž, polícia a ostatné kompetentné služby nezvládli situáciu, ktorá nastala, a to aj dôsledkom nedostatočných opatrení a účinnosti právnych noriem, ktoré zabránili nasadeniu armády či kvôli nedostatočnej rýchlosti výmeny informácii medzi spravodajskými službami.

Samostatnou kapitolou sú teda nakoniec aj spravodajské služby členských štátov, ktoré z povahy svojej činnosti disponujú najvýraznejšími možnosťami v oblasti situačnej prevencie priamych prejavov terorizmu i dlhodobého monitorovania prejavov poukazujúcich na teroristickú hrozbu. I keď výhody a praktická realizácia vytvorenia jednotnej európskej spravodajskej služby sú otáznne, malo by v tejto oblasti dôjsť minimálne k posilneniu komunikačných kanálov medzi jednotlivými národnými spravodajskými službami za účelom zvýšenia ich „akcieschopnosti“. Neochota štátov vymieňať si spravodajské informácie z tejto oblasti totiž obchádza najočividnejší fakt celého európskeho boja proti terorizmu a jeho efektivity – terorizmus ohrozuje Európsku úniu ako celok, smeruje proti jej jednote a spoločným záujmom, a dotýka sa tak každého členského štátu, ktorý sa k ochrane týchto záujmov a európskych hodnôt zaviazal. Partikulárny boj proti terorizmu by mal byť nahradený skutočným spoločným postupom, ktorý je však úplne zbytočný, pokiaľ zostáva len tlačeným slovom politických vyhlásení a nevyhnutným komplementom relevantných právnych noriem.

Literatura

ČEPELKA, Č. – JÍLEK, D. – ŠTURMA, P. 1997. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 262 s. ISBN 80-210-1493-8.

- FISCHER, J. 2015. *Breaking Europe's Migration Paralysis* [online]. Social Europe, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.socialeurope.eu/2015/08/breaking-europes-migration-paralysis/>.
- KOVÁČ, R. 2014. Aktuálne teroristické trendy: zahraniční bojovníci a osamelí aktéri. In IVOR, J. (ed.): *Spoločnosť proti terorizmu*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-546-3, s. 434–440.
- KRÁSNÁ, P.: Činnosť policajtov prvého kontaktu pri ochrane obetí obchodovania s ľuďmi. In: *Vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru v oblasti prevencie a identifikácie obchodovania s ľuďmi*. Zborník z 1. Medzinárodného odborného sympózia. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 73-80. ISBN 978-80-8054-822-3.
- MILANOVIC, B.: *Five Reasons Why Migration Into Europe Is a Problem With No Solution* [online]. Social Europe 2015, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.socialeurope.eu/2015/06/five-reasons-why-migration-into-europe-is-a-problem-with-no-solution/>.
- PARK, J.: *Europe's Migration Crisis* [online]. Council on Foreign Relations, 2015 [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.cfr.org/migration/europes-migration-crisis/p32874>.
- PIKNA, B.: *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. Praha : Linde, 2006. 407 s. ISBN 80-7201-615-6.
- SVOBODA, I. – JUŘÍČEK, L. – KÁČER, J.: Současný vývoj nelegální migrace. In. *21. Medzinárodná konferencia „Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí“*, Žilina 2016: Fakulta bezpečnostného inžinierstva, s. 247-250. ISBN 978-80-554-1213-9.
- TURÁKOVÁ, V. - IVANOVÁ-ŽILÁKOVÁ, D.: *Schengenské acquis Európskej únie a súvisiace pramene práva*. Bratislava: EUROIURIS 2010. ISBN 978-80-89406-09-8.
- VEEBEL, V. – MARKUS, R.: Europe's Refugee Crisis in 2015 and Security Threats from the Baltic Perspective. In *Journal of Politics and Law*. ISSN 1913-9047, 2015, Vol. 8, No. 4, pp. 254–262.
- Azylová politika [online]. Európsky parlament, Informačné listy o Európskej únii, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_5.12.2.pdf.
- France and Italy push for reform of Schengen treaty [online]. BBC News, [cit. 2024-01-31]. Dostupné: <http://www.bbc.com/news/world-europe-13189682>.
- Paris Terror Attacks: Syrian and Egyptian passports found near bodies of suicide bombers at Stade de France [online]. Independent, [cit. 2024-01-31]. Dostupné na internete: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/paris-terror-attacks-syrian-passport-found-on-body-of-suicide-bomber-at-stade-de-france-a6734491.html>.

Abstrakt:

Autor sa v príspevku zameriava na analýzu problematiky azylovej politiky Európskej únie vo svetle nelegálnej migrácie a utečenectva. Priblíženými sú dlhodobé problémy, ktoré prináša fenomén nelegálnej migrácie vo vzťahu k bezpečnostnej politike Európskej únie, zabezpečovaniu ochrany vonkajších hraníc Schengenského priestoru a procesu posudzovania a udeľovania statusu azylovej ochrany. Negatívne dopady spomínaného fenoménu sú ilustrované v súvislosti s významnými udalosťami a ich priamymi dôsledkami ovplyvňujúcimi ďalšie smerovanie Európskej únie v procese hľadania spoločného a jednotného riešenia vzniknutej situácie.

Keľúčovú slová: *Azylovú politika, nelegálna migrácia, utečenectvo, Európska únia.*

Abstract:

EU asylum policy, illegal migration and refugee

The author of the article focuses on analyzing the issues of the European Union's asylum policy regarding of illegal migration and refugees. The long-term problems brought about by the phenomenon of illegal migration are highlighted in relation to the security policy of the European Union, the protection of the external borders of the Schengen area, and the process of assessing and granting asylum status.

The negative impacts of the mentioned phenomenon are illustrated in connection with significant events and their direct consequences influencing the further direction of the European Union in the process of finding a common and unified solution to the situation that has arisen.

Key words: *Asylum policy, illegal migration, refugee, European union*

JEL: *F22.*

JUDr. **Juraj Drugda**, PhD. – Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Katedra vyšetovania, Sklabinskú 1, 835 17 Bratislava, juraj.drugda@akademiapz.sk.

VYŠETROVANIE A SKRÁTENÉ VYŠETROVANIE A ICH ETICKÝ ASPEKT¹

Lucia Kurilovská, Patrícia Krásná

1. ÚVOD

V súčasnosti sa stretávame so skutočnosťou, že zo strany spoločnosti je avizovaná neetickosť vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru počas úkonov, ktoré realizujú v rámci svojej činnosti. Táto odozva smeruje k potrebe ozrejmenia a špecifikácie významu etického aspektu pri vyšetrovaní a skrátrenom vyšetrovaní. Nie je prípustné, aby vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru nedisponovali základnými, ale i špecifickými vlastnosťami, ktoré následne uplatnia v kontexte svojej práce pri vyšetrovaní a skrátrenom vyšetrovaní. Práve odozva, resp. reakcia na apel spoločnosti v tejto oblasti je podstatne dôležitá a je preto potrebné jasne charakterizovať, čo je obsahom samotného etického kontextu vyšetrovania a skráteneho vyšetrovania, ale aj opodstatnenosťou efektívneho prístupu k občanom od vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru.

Efektívnosť trestného konania, teda i prípravného konania bezpodmienečne súvisí s účelným prístupom vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru k členom spoločnosti. Dôležité je si uvedomiť, že práca vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru je nesmierne náročná aj s ohľadom na potrebu ich kvalifikácie, vedomostí, skúseností, ale aj osobnostných predispozícií. Vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru prichádzajú do kontaktu s členmi spoločnosti najmä v krízovej, konfliktnnej, situácii, kedy najčastejšie dôjde k spáchaniu trestného činu. Tento fakt je prioritou v rámci kontextu prístupu vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru k tým, ktorých sa trestný čin priamo týka, či už ide o poškodených, páchatel'ov, svedkov a podobne. Práve etický aspekt vyšetrovania a skráteneho vyšetrovania súvisí s jednoznačným vymedzením konkrétnych skutkových znakov, ktoré je potrebné uplatňovať za každých okolností a v každej situácii. Samozrejmosťou je, že každá situácia, každý trestný čin sú špecifické, ale všeobecná substancia, ktorú je potrebné dodržiavať je opodstatnene špecifikovaná pre každú situáciu. Následne, ale s príznakom individuálnosti a špecifickosti aj s prihliadnutím na zefektívnenie prípravného konania je podstatné charakterizovať, skúmať a analyzovať, čo je obsahom vyšetrovania a skráteneho vyšetrovania s dôrazom na ich etický aspekt.

Autorky počas spracovania predloženej vedeckej štúdie využili analýzu, dedukciu, metódu zovšeobecňovania, metódu pozorovania, syntézu a metódu porovnávania. Tieto metódy boli využívané v rámci poznávacieho cyklu neobmedzene a jednotlivé metódy boli využité súčasne vo viacerých krokoch.

¹ Práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102.

Daný postup smeroval k dosiahnutiu vopred stanovených cieľov formulovaných na základe vedeckých a praktických poznatkov prameniacych z vedeckého výskumu. Na základe podstatných súvislostí spojených so skúmaním tejto zvolenej problematiky počas výskumu a poznatkov od vyšetrovateľov a poverených príslušníkov z aplikačnej praxe si autorky pred spracovaním vedeckej štúdie naformulovali ciele a 3 hypotézy výskumu, ktoré následne naplňali a overovali.

Cieľom štúdie je reflektovať na bezpodmienečnú potrebu špecifikácie etického kontextu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania s dôrazom na informácie a poznatky získané z aplikačnej praxe a tiež vymedziť súvislosti, ktoré podmieňujú pochopenie a význam etického aspektu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania. Zo znenia a vízie naplnenia stanoveného cieľa vyplývajú aj následne uvádzané hypotézy.

H1 „Vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru poznajú podstatu a význam etického aspektu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania.“

H2 „Etika vyšetrovateľskej práce sa v aplikačnej praxi realizuje v troch rozmeroch.“

H3 „Etické princípy v prípravnom konaní sú v aplikačnej praxi jasne definované a známe.“

V súvislosti s overovaním definovaných hypotéz vyplýva aj nasledovne uvádzaná kompozícia vedeckej štúdie a splnenie cieľov výskumu. Konštrukcia predloženej štúdie reaguje na bezpodmienečnú potrebu koncipovania etického rozmeru v policajnej praxi, vyšetrovateľskej praxi a vyplýva z podstatnej miery autonómie všetkých rozhodnutí príslušníka Policajného zboru, ktoré vzhľadom k jeho kompetenciám a charakteru jeho činnosti majú výrazný dopad na bezpečnosť pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti každého člena našej spoločnosti.

2. PODSTATA A VÝZNAM ETICKÉHO ASPEKTU VYŠETROVANIA² A SKRÁTENÉHO VYŠETROVANIA³

Etika ako taká je spätá s vývinom ľudstva samotného. Tvorila podstatnú zložku existencie spoločnosti a vytvárala jej správny kontext a význam. Samotnú etiku bolo možné pozorovať už v staroveku vo forme premýšľania o tom, akí majú byť ľudia, ako sa majú správať, ako majú reagovať pri konflikte, či pri samotnom kontakte s inými ľuďmi.

² Podľa § 200 Zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku sa vyšetrovanie vykonáva o zločinoch. Vyšetrovanie sa vykonáva aj o prečinoch, ak je obvinený vo väzbe, vo výkone trestu odňatia slobody alebo na pozorovaní v zdravotníckom ústave okrem prečinov spáchaných vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody, ide o náhle úmrtie obvineného vo výkone väzby alebo odsúdeného vo výkone trestu odňatia slobody, ide o trestné konanie proti právnickej osobe, ide o trestné činy extrémizmu, alebo v prípade, ak to nariadi prokurátor.

³ Podľa § 202 Zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku skrátené vyšetrovanie sa vykonáva o prečinoch, ak nejde o konanie podľa § 200 ods. 2 Trestného poriadku.

Etika v dávnej minulosti tvorila nevyčlenenú časť z rámca celkového procesu utvárania filozofickej reflexie miesta človeka vo svete, ktoré možno sledovať aj v textoch najstarších literárnych pamiatok jednotlivých kultúrno-civilizačných okruhov. Ako prvý samotné slovo „etika“ použil Aristoteles v súvislosti s morálkou.⁴ Tu však v spoločnosti už v dávnej minulosti vznikali úvahy o tom, či morálka a etika sú synonymá. Práve od tohto obdobia sa teoretici sporia o to či etika a morálka sú synonymá alebo nie. Väčšina sa však zhodla, že morálka a mravnosť zachytávajú podstatu etiky prostredníctvom hodnotenia. Morálku tvoria pravidlá, príkazy, hodnoty, normy, obyčaje, zvyky, ktoré sú akceptované spoločnosťou, majú viesť ku konaniu, ktoré sa považuje za dobré. Etika je kritická reflexia morálky, analyzuje podmienky a možnosti konania, resp. rozhodovania, zaoberá sa zdôvodniteľnosťou a formuláciou morálnych noriem, ale aj analýzou morálnych výrokov.⁵

Na základe uvádzaného je teda možné dedukovať aj skutočnosť, že etika sa týka hodnôt, ale aj toho, ako by sme sa mali správať a čo vlastne predstavuje správne správanie. Praktická alebo aplikovaná etika sa vzťahuje na aplikáciu etiky v špecializovaných oblastiach alebo profesiách, ako je aj práca príslušníka Policajného zboru, v našom prípade vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru počas realizácie vyšetrovania a skráteného vyšetrovania. Poznanie významu etického aspektu je z tohto uhla pohľadu veľmi dôležité, pretože vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie je náročná činnosť, v rámci ktorej vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru dochádza do kontaktu s viacerými situáciami, ktoré nie je jednoduché zvládnuť. Podstata etiky počas vyšetrovania a skráteného vyšetrovania má význam a podporuje ich celkový priebeh a efektívnosť. Poznanie procesu odhaľovania a vyšetrovania trestnej činnosti prebieha podľa platných všeobecných zákonitostí teórie odrazu a na základe jasne stanovených zákonných hraníc a limitov. Z tohto dôvodu si vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie vyžaduje konkrétnosť činnosti vyšetrovateľa a povereného príslušníkom Policajného zboru.

Individuálny predmet poznania počas vyšetrovania, podmieňuje do určitej miery špecifickosť taktických a metodických postupov, prostriedkov a operácií k dosiahnutiu účelných cieľov. Všeobecné logické postupy a myšlienkové procesy zostávajú zachované, ale sú do určitej miery modifikované, pričom metódy a nesporne aj pramene tohto poznania budú podmieňované daným predmetom poznania a jeho jednotlivými okolnosťami. Tieto skutočnosti determinujú osobitosti poznávania predmetu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania, ktorý predstavuje trestný čin.⁶

Tak ako to vyplýva aj z vedeckých poznatkov, i počas realizácie prieskumu, prostredníctvom riadených rozhovorov, medzi vyšetrovateľmi a poverenými príslušníkmi Policajného zboru, ktorí sú

⁴ ADAMS, J. S., TASHCHIAN, A., SHORE, T. H. 2001. Codes of Ethics as Signals for Ethical Behavior. *Journal of Business Ethics* 29, s. 199–211. <https://doi.org/10.1023/A:1026576421399>.

⁵ KNAPP, S. J., FINGERHUT, R. 2024. The legal floor and positive ethics. In S. J. Knapp & R. Fingerhut, *Practical ethics for psychologists: A positive approach* (4th ed., pp. 3–14). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000375-001>.

⁶ VIKTORYOVÁ, J., STRAUS, J. et al.: *Vyšetrovanie*. 3. vyd. 2015 Bratislava: Akadémia PZ, s. 16.

externými študentmi Akadémie Policajného zboru v Bratislave⁷ sme sa dozvedeli, že práve podstata a význam etického aspektu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania sú prioritne dôležité v rámci každého úkonu, ktorý počas svojej činnosti vykonávajú. Bez uplatňovania etického aspektu by dochádzalo k viacerým chybám, ktoré by mohli mať za následok aj neefektívnosť trestného konania. Význam etiky vo vyšetrovaní, skrátenom vyšetrovaní, ale celkovo i v práci príslušníka Policajného zboru tvorí súbor morálnych princípov, hodnôt, požiadaviek a noriem integrity, ktoré je potrebné aby boli realizované v aplikačnej praxi. Etické správanie vyjadruje základné zásady správneho správania, ale aj profesijnej zodpovednosti, ktorými sa príslušník Policajného zboru riadi pri vykonávaní služobnej činnosti. V súvislosti z poznatkov, ktoré boli získané z aplikačnej praxe, ale aj od občanov je možné uviesť, že správne etické správanie príslušníka Policajného zboru je elementárnym a veľmi často tým najdôležitejším hľadiskom pri budovaní dôvery medzi členmi spoločnosti a príslušníkmi Policajného zboru, či už ide o príslušníkov Policajného zboru „prvého kontaktu“ alebo vyšetrovateľov, či poverených príslušníkov Policajného zboru.

Pri vyhodnocovaní odpovedí, ktoré nám boli poskytnuté pri riadených rozhovoroch sme dospeli k tvrdeniu, že vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru disponujú informáciou o tom, že existuje opodstatnenie a význam etického rozmeru pri vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní, ale nedisponujú konkrétnosťami, ktoré tento etický aspekt tvoria. V súvislosti s daným sa nám potvrdila aj dôležitosť skúmanej problematiky, pretože je zjavné, že vyšetrovatelia a poverení príslušníci disponujú informáciou o význame dodržiavania etického aspektu, ale je zároveň dôležité, aby bolo detailnejšie charakterizované, čo je obsahom tohto etického aspektu aj v aplikačnej praxi. Počas realizácie riadených rozhovorov sme zároveň poskytli vyšetrovateľom a povereným príslušníkom aj poznatky, ktoré sme dosiahli výskumom, ktoré slúžia aj k zefektívneniu prípravného konania a zároveň tvoria podstatu uplatňovania etického rozmeru v aplikačnej praxi. Pretože aj samotný etický aspekt vyšetrovania a skráteného vyšetrovania napomáha vyšetrovateľom a povereným príslušníkom Policajného zboru pri zorientovaní sa v náročných situáciách v praxi.

Významné je chápať aj zmysel etiky pri vyšetrovateľskej činnosti i v súvislosti so zvládaním etických konfliktov, uľahčovaní pri výbere správnej línie konania a tým predchádzaniu profesijným chybám. Etika prispieva k ujasňovaniu morálnych princípov policajného povolania, k vnímaniu etického rozmeru celkovej policajnej činnosti a etických otázok súvisiacich s policajnou činnosťou. V neposlednom rade podporuje formovanie profesionálnej cti a hrdosti na príslušnosť k Policajnému zboru.⁸

⁷ Riadené rozhovory boli realizované s 15 vyšetrovateľmi, ktorí pôsobia v aplikačnej praxi 4-8 rokov a 18 poverenými príslušníkmi Policajného zboru, ktorí pôsobia v praxi 6 až 8 rokov.

⁸ Príručka k etickému kódexu príslušníka Policajného zboru vydaného nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru. 2024. Príručka bola vypracovaná na základe odporúčaní uvedených v hodnotiacej správe V. kola hodnotenia prevencie korupcie a podpory integrity v ústredných orgánoch štátnej správy (vo vysokých výkonných funkciách) a v orgánoch presadzovania práva (GrecoEval5Rep(2018)9), ktorú prijala skupina GRECO na svojom 83. plenárnom zasadnutí (Štrasburg, 17.-21. júna 2019). Spracovala: mjr. doc. Mgr. Dominika

V súvislosti s vyššie uvádzaným textom následne poukazujeme na konkrétnosti k overeniu hypotézy H1, ktorá znela: „*Vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru poznajú podstatu a význam etického aspektu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania*“, táto hypotéza sa nám potvrdila. Je však potrebné dodať, že i keď, ako nám vyplynulo z realizácie prieskumu, vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru poznajú podstatu a význam etického aspektu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania, ale nie sú im vždy známe všetky okolnosti a príčinné súvislosti, ktoré s daným súvisia. Navrhujeme preto *de lege ferenda*, aby sa vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru viac vzdelávali v tejto oblasti a vedeli uplatňovať počas vyšetrovania a skráteného vyšetrovania efektívny etický rámec vhodný pre každú individuálnu situáciu. Je to i z dôvodu, že etika vyšetrovateľskej práce je jedným z druhov profesijnej etiky, ktorú charakterizujú individuálne prvky a črty vyšetrovania. Na základe daného ju môžeme definovať ako vedu o mravných princípoch, ktoré sa realizujú v celom procese vyšetrovania a s ním spojených aktivít.

3. TRI ROZMERY ETIKY VYŠETROVATELSKEJ PRAXE

Ako bolo už nami uvádzané, etika vyšetrovateľskej činnosti sa realizuje v troch základných rozmeroch, ktoré jednoznačne určujú jej význam a podstatu v aplikačnej praxi. Tieto tri základné piliere určujúce elementárny rámec uplatňovania etiky pri vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní a sú vymedzené podľa konkrétností, ktoré vyplývajú z teoreticko-vedeckého poznania a poznatkov overených a prameniatickych z aplikačnej praxe.

Prvým rozmerom etiky, ktorý je uplatňovaný v aplikačnej praxi je *rozmer zákonnosti*. Rozmer zákonnosti špecifikuje skutočnosť, že povinnosti možno ukladať len na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovávaní základných práv a slobôd. Je teda jasne určené, že činnosť vyšetrovateľa je vymedzená zákonom, podľa ktorého je, samozrejme, potrebné i postupovať. Princíp, podľa ktorého len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aké sankcie možno uložiť za jeho spáchanie, teda princíp „*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*“ našiel podporu a svoje normatívne vyjadrenie i v čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.⁹

V súvislosti s uplatňovaním rozmeru zákonnosti považujeme za dôležité charakterizovať aj tri princípy, ktoré vytvárajú dôležitý mechanizmus budovania a uplatňovania tohto rozmeru počas vyšetrovania a skráteného vyšetrovania. Prvým princípom je princíp ústavnosti. Princíp ústavnosti podporuje skutočnosť, že zásah do práv a slobôd je jasne upravený zákonom a je možný iba za takých okolností, ktoré neodporujú a sú v súlade s Ústavou Slovenskej republiky. V porovnaní uvádzame,

Dinušová, PhD. v spolupráci s Centrom vzdelávania a psychológie sekcie personálnych a sociálnych činností Ministerstva vnútra.

⁹ ŠTRKOLEC, M. *Zákonnosť v trestnom práve*. Bratislava: C. H. Beck, 2022, s. 40.

pre ozrejmienie, že medzi princípom zákonnosti a princípom ústavnosti je hierarchický vzťah. Zákonnosť sa odvodzuje z princípov ústavnosti a musí byť s nimi v súlade.¹⁰

Je to tak i v rámci následne uvádzaného princípu, princípu účelovosti, ktorý upravuje fakt, že akékoľvek oprávnenie zásahu polície je viazané iba na účel stanovený zákonom. Posledným princípom, ktorý má opodstatnenú prepojenosť s prvým nami charakterizovaným rozmerom etiky je princíp všeobecnosti. Princíp všeobecnosti je založený na podstate, že zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú jasne ustanovené podmienky. Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na vopred a jasne ustanovený cieľ.¹¹

Druhým rozmerom, ktorý je podstatne dôležitým je *rozmer trestno-právny* a priamo súvisí s trestno-procesnou činnosťou vyšetrovateľov a poverených príslušníkov počas vyšetrovania a skráteného vyšetrovania. Vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru sú vo svojej činnosti viazaní zásadami dokazovania, najmä zásadou zistenia skutkového stavu vecí, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti. Uvedenú zásadu možno považovať za jednu z fundamentálnych práve v otázke dokazovania.¹² Samozrejme s určitosťou v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie a tiež zásadou voľného hodnotenia dôkazov. Celú ich činnosť ovplyvňuje dosiahnutie istoty dokazovania pri ich rozhodovaní. Zásada zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností vymedzuje mantinely, limity, v ktorých sa tak koncentračná zásada, ako aj zásada kontradiktórnosti či rýchlosti trestného konania, môžu uplatniť a rozvinúť.¹³

Tretím rozmerom, ktorý je uplatňovaný v aplikačnej praxi v súvislosti s etickým princípom vyšetrovania a skráteného vyšetrovania je *etický, duchovný a humánný*. V súčasnosti je v našich podmienkach platné Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru, ktoré predstavuje systém mravných noriem a slúži ako prostriedok formovania požadovaných vlastností a vzťahov. Z hľadiska opodstatnenosti etického obsahu sú nosnými článkami Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru články č. 2, 3, 4, 5, 6 a 7, ktorými sú vyjadrené základné hodnoty a normy policajnej profesie.

Názvy jednotlivých článkov zodpovedajú vysokej hodnote policajného povolania, ktorá je znázornená prostredníctvom noriem zovšeobecnených pod význam a obsah každého článku. Základnými hodnotami policajného povolania, ktoré stanovuje a rozvíja Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru sú legalita

¹⁰ Rozhodnutie Ústavného súdu spisová značka II. ÚS 58/98 zo dňa 13.01.1999.

¹¹ VIKTORYOVÁ, J., STRAUS, J. et al. *Vyšetrovanie*. 3. vyd. Bratislava 2015: Akadémia PZ, s. 18.

¹² VRTÍKOVÁ, K., MOKRÁ, I. *Spolupracujúci obvinený v trestnom konaní v intenciách aplikačnej praxe a úvahy de lege ferenda*. Praha: Leges, 2023, s. 29.

¹³ ROMŽA, S. Koncentračná zásada vs. zásada náležitého zisťovania skutkového stavu vecí v slovenskom trestnom konaní. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, XXVI, 1/2018, s. 71–86. <https://doi.org/10.5817/CPVP2018-1-5>.

a profesionálnosť, nestrannosť, mlčanlivosť, profesijná zodpovednosť, služobná disciplína, dôveryhodnosť, integrita a konflikt záujmov. Tieto hodnoty sú v dokumente vyjadrené ako základné zásady etického správania a profesijnej zodpovednosti, ktorými sa príslušník Policajného zboru riadi pri vykonávaní služobnej činnosti.

V aplikačnej praxi sa môžu tieto hodnoty vzájomne prelínať a vo svojej podstate je potrebné zdôrazniť, že policajtovi poskytujú základnú orientáciu v morálnych požiadavkách výkonu jeho profesie. Každú morálnu sústavu je možné chápať vo svojom historickom kontexte aj so zreteľom k miestu, času, konkrétnym podmienkam a možnostiam ľudskej existencie. Pretože akýkoľvek etický kódex, či už profesionálny alebo celospoločenský, má normatívny charakter. Na základe toho aj vyžaduje od človeka určitý typ správania, ktorý sa v priebehu dejinného vývoja mení a prispôsobuje sa daným okolnostiam, ktoré sú v určitom momente prítomné. Mravné hodnoty obsiahnuté v etickom kódexe našli svoj odraz nielen v osobnom živote ľudí, ale aj v spoločenských a právnych vzťahoch. Na základe uvádzaného je možné konštatovať, že v každom prípade sa morálne pravidlá spoločnosti prelínajú s právom a povinnosť zachovávať pravidlá morálky je súčasťou právneho vedomia. Vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru môže pri svojej činnosti využiť len také postupy, metódy a prostriedky, ktoré čo najmenšou mierou a s najmenším rizikom predpokladajú ujmu na právach a oprávnených záujmoch všetkých zúčastnených.

Náročnosť práce a činnosti vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru tkvie samozrejme aj v podstatnej okolnosti, ktorou je, že v každej situácii je potrebné, aby pracoval a realizoval všetky úkony efektívne. Práve daná efektívnosť vychádza z jasne vymedzených kvalít jeho osobnosti, schopnosti za každej situácie zachovávať oficiálnu zdvorilosť a za každých okolností vystupovať a konať ako profesionál na požadovanej úrovni. Práve v rámci zabezpečenia dodržiavania vyššie spomínaných troch rozmerov vyšetrovateľskej praxe je potrebné, aby vyšetrovatelia, ale aj poverení príslušníci Policajného zboru mali na zreteli podstatu a význam uplatňovania týchto rozmerov vo svojej aplikačnej praxi. V súvislosti s vymedzením týchto rozmerov sme diskutovali počas realizácie riadených rozhovorov s vyšetrovateľmi a poverenými príslušníkmi Policajného zboru aj o tom, či si uvedomujú dôležitosť uplatňovania týchto troch rozmerov v praxi. V prevažnej väčšine sa zhodli na tom, že si s určitosťou uvedomujú túto dôležitosť, tiež chápu nenahraditeľný význam etických rozmerov a opodstatnene aj odôvodnili, že v rámci práce by bez ich uplatňovania nemohli efektívne vykonávať svoju činnosť a rozvíjať svoju osobnosť.

Dané práve súvisí aj so skutočnosťou, že etika vyšetrovateľskej práce sa v aplikačnej praxi realizuje v troch rozmeroch, ktoré sú podstatne dôležité a vytvárajú určitý systém tvoriaci etiku práce vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru. Hypotéza H2 „*Etika vyšetrovateľskej práce sa v aplikačnej praxi realizuje v troch rozmeroch*“ sa nám potvrdila.

4. ETICKÉ PRINCÍPY V PRÍPRAVNOM KONANÍ SÚ V PRAXI ZNÁME

Profesionálna etika bojuje proti vzniku profesionálnych deformácií, resp. nedostatkom. Je logické, že pri každej profesii dochádza k týmto nedostatkom. Preto aj u profesie vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru je možné identifikovať určité anomálie, ktoré je potrebné, aj v rámci profesijnej etiky, riešiť a pristupovať k nim s potrebou mierou zodpovednosti. Je možné konštatovať, že vo všeobecnosti profesijné etické kódexy stavajú na takých sociálnych a občianskych cnostiach ako je tolerancia, poctivosť, pracovitosť, zdvorilosť, trpezlivosť, pravdovravnosť, sebaovládanie, rozvážnosť, obetavosť, ochota dobrovoľne dodržiavať zákony, zodpovednosť voči osobám, inštitúciám, prejavom života, materiálnym a duchovným hodnotám. V rovine profesionálnej sa kladie dôraz na odbornosť a kvalitu vykonávanej práce. Profesionálna etika predstavuje štandard očakávaného správania danej profesijnej skupiny. Celospoločenský význam profesijných etík tkvie v tom, že zabezpečujú pred spoločnosťou zodpovednosť príslušníkov profesijných skupín alebo povolání za to, že svoje osobné záujmy nebudú stavať nad záujmy profesijnej skupiny, ku ktorej patria a ktorej z pohľadu jej užitočnosti a opodstatnenosti ide predovšetkým o pozitívne vnímanie a akceptáciu zo strany spoločnosti. Pretože ignorovanie profesijnej etiky zo strany jej „vykonávateľov“ vyvoláva spoločenskú nedôveru tak odbornej, ako aj širokej verejnosti.¹⁴

Z odpovedí, ktoré sme počuli počas riadených rozhovorov vyplýva, že najčastejšie počas práce vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru dochádza k podozrievavosti, neobjektívnosti, ľahostajnosti k ľudským osudom, prežitkom a citom. Práve etika aj počas priebehu prípravného konania má za úlohu minimalizovať byrokratizmus a rutinerstvo, predurčuje tvorivý prístup k prípadu a vylučuje šablónovitosť v rámci prípravného konania. Za dôležité považujeme spomenúť, že špecifickú časť profesionálnej vyšetrovateľskej etiky tvorí posúdenie vlastnej práce samotným vyšetrovateľom, hodnotenie verejnej mienky, analýza mravných princípov vyšetrovania, etických zásad, uplatnenia jednotlivých vyšetrovacích úkonov a opatrení. Práve z tohto dôvodu sme si naformulovali i znenie tretej hypotézy tak, aby sme vedeli overiť, v rámci výskumu, či sú etické princípy v prípravnom konaní v aplikačnej praxi jasne definované a známe. Pretože bez tejto skutočnosti nie je možné efektívne vykonávať a viesť prípravné konanie.

Pojem „efektívnosť“ je termínom, ktorý má svoj interdisciplinárny presah, pričom je potom nesporné, že v tej-ktorej sfére je formovaný osobitným spôsobom, a to v zmysle osobitostí skúmaného odvetvia. Tak je to aj v podmienkach práva, osobitne potom vo sfére trestného práva.¹⁵

Efektívnosť je možné tiež klasifikovať na internú a externú efektívnosť. V súvislosti s nami predloženými vedeckými poznatkami považujeme za opodstatnené zmieniť sa aj o tomto fakte, ktorý

¹⁴ JANOTOVÁ, H., SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. 2005. *Profesijná etika*. Praha: Eurolex Bohemia 2005, s. 67.

¹⁵ MIHÁLIK, S., VINCENT, F. Hodnotenie efektívnosti prípravného konania s ohľadom na jeho vybrané inštitúty. In ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.), 2022. *Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro*. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022[online]. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. 88.

v podstatnej miere ovplyvňuje vnímanie efektívnosti ako takej. Počas riadených rozhovor sme sa odborníkov z aplikačnej praxe opýtali aj na to, či vnímajú delenie efektívnosti a vplyv tohto členenia na aplikačnú prax. Ani jeden z opýtaných nedisponoval vedomosťou o tom, že efektívnosť je možné klasifikovať na vnútornú (internú), externú a tak sme im aj v stručnosti priblížili, počas riadených rozhovorov, ich podstatné rozdiely.

Interná efektívnosť právneho systému sa vzťahuje na konzistentnosť a súdržnosť právnych noriem a ich formulácií. Interná konzistentnosť je esenciálnou pre akýkoľvek právny systém. Pre dosiahnutie legislatívnych cieľov by právne normy napr. nemali byť navzájom odporujúce a mali by byť výkladovo jasné. Problematika internej efektívnosti sa môže vzťahovať ako k otázkam (perspektíve) práva de lege lata (či sú právne normy a inštrumenty konzistentné a súdržne v platnom znení), tak aj de lege ferenda (otázka ako môže byť právo optimalizované). V oboch prípadoch sú právne normy a koncepty konečným meradlom.

Externá efektívnosť meria, či právna norma je efektívna v reálnom živote, takže sa sústreďuje na realizáciu práva. Typickou otázkou je, či právne riešenia dosahujú ciele pri ich použití v spoločnosti. Externá efektívnosť sa vzťahuje teda na externú konzistenciu právneho systému s kontextom a kultúrou, v ktorých pôsobí. Oba druhy efektívnosti môžu byť hodnotené separátne, čo značí, že aj keď právna norma nie je vo všetkých smeroch interne konzistentná s ostatnými právnymi normami, stále môže byť úspešná v dosahovaní žiadúcich efektov smerom k ľudskému správaniu.¹⁶ Nedá sa však povedať, že by existoval nejaký univerzálny prístup k hodnoteniu efektívnosti práva, resp. všeobecne akceptované konkrétne kritérium efektívnosti vo vzťahu k právnym normám, inštitútom alebo právu celkovo.¹⁷

S ohľadom na skutočnosť osobitného postavenia vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru, ktoré je dané procesnou samostatnosťou a disponovaním oprávneniami neprislúchajúcimi žiadnej inej funkcii v Policajnom zbore, je tak teoretická, ako aj aplikačná príprava na výkon tejto činnosti mimoriadne náročná a zodpovedná.

S tým súvisí jednoznačne aj dbanie o pedantnosť pri príprave na túto náročnú činnosť. Práca vyšetrovateľa a povereného príslušníka je nemysliteľná bez dôslednej systematickosti, odbornej zdatnosti a dodržiavania etických zásad. Hlbšiu právnu orientáciu a erudovanosť pri práci s dôkazmi môže vyšetrovateľ nadobudnúť jedine skĺbením teoretickej prípravy s každodennou vyšetrovateľskou praxou a efektívnym uplatňovaním etických princípov. U vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru sú požadované značné osobnostné a profesionálne

¹⁶ SCHRAMA, W. How to carry out interdisciplinary legal research. Some experiences with an interdisciplinary research method. In: *Peer-reviewed section of the Utrecht Law Review*, 2011, Vol. 7, Iss. 1, s. 148, dostupné online na <https://doi.org/10.18352/ulr.152>.

¹⁷ ČENTĚŠ, J., VOJTUŠ, F. Efektívnosť práva a prístupy k jej skúmaniu. In ČENTĚŠ, J. (ed.) a kol.: *Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy*, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 37.

vlastnosti a predpoklady. Ide napr. o česťnosť, zmysel pre spravodlivosť, umenie potláčať záporné emócie, vyvarovať sa neodôvodneným a predčasným záverom.

V súvislosti s vnímaním etických princípov v prípravnom konaní považujeme za opodstatnené zamerať pozornosť etickým aspektom vzťahu vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru k obvineným a podozrivým. Toto prepojenie je založené na podklade prezumpcie nevinu, ktoré zaväzuje pristupovať k obvinenému bez akýchkoľvek predsudkov, objektívne. Vypočúvať ho, procesne zachytiť a dôkladne overiť za pomoci dôkazných prostriedkov všetky dôkazy a tvrdenia obvineného a jeho obhajcu, ktoré smerujú k ospravedlneniu alebo vyvráteniu trestnej zodpovednosti. Určitý úsudok je možné považovať za dokázaný len, ak sú v konkrétnom vyšetrovanom prípade hodnoverné dôkazy, na ktorých možno tento úsudok považovať za pravdivý.¹⁸

Vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru sú povinní dať možnosť obvinenému využiť všetky zákonné možnosti obhájiť sa. Je to ich právna, ale aj etická povinnosť. Rovnako je ich povinnosťou dôsledné dodržiavanie práv a záujmov poškodeného a poškodený musí mať plnú možnosť využiť svoje práva, ktoré vychádzajú zo zákona na ochranu jeho záujmov.

Vyšetrovacie a taktické postupy trestného konania z pohľadu etiky majú základ v jasnom a vopred určenom dodržiavaní dikcie trestného procesu v podobe legislatívy, dôležitosti kultúry celého trestného konania, objektívnosti a principiálnosti. V každom prípade sa vylučuje tendenčnosť, predpojatosť, nedôvera, podozrievavosť, snaha obviňovať bez dôkazov alebo náležitého zadokumentovania skutku.¹⁹ V spojitosti s uplatnením etických princípov v prípravnom konaní je kardinálne si uvedomiť, že vyšetrovateľovi a poverenému príslušníkovi Policajného zboru nepostačujú pre úspešné vykonávanie svojej profesie len vedomosti, schopnosti, či rozvinuté poznávacie vlastnosti. S určitosťou je potrebné, aby disponoval takými vlastnosťami ako je vytrvalosť, rozhodnosť, samostatnosť, trpezlivosť, sebadisciplína a tiež je veľmi dôležité, aby sa dokázal ovládať.

Následne by taktiež mala byť jednou z najdôležitejších vlastností vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru aj zásadovosť - prítomnosť pevných presvedčení a aktívna snaha pri ich realizácii. Vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru sa v praktickej činnosti môžu stretnúť aj s prípadmi, keď je na nich vyvíjaný nátlak za účelom ovplyvnenia riešenia konkrétneho prípadu alebo situácie. Odolať môže len ten, kto je principiálny, svedomito sa stavia k plneniu povinností a je schopný prijímať zákonné a správne rozhodnutia.

Ďalšou rozhodujúcou vlastnosťou, ktorú je potrebné, aby mal vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru v kontexte uplatňovania etických princípov v prípravnom konaní je dôslednosť. Dôslednosť charakterizuje schopnosť neodkloniť sa od stanoveného, vopred určeného, plánu činnosti

¹⁸ VIKTORYOVÁ, J. *Teória dokazovania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2006, s. 23.

¹⁹ VIKTORYOVÁ, J., STRAUS, J. et al. *Vyšetrovanie*. 3. vyd. Bratislava 2015: Akadémia PZ, s. 18.

a danú činnosť ukončiť, teda doviest' ju až do konca. Veľmi dôležitými vlastnosťami sú tiež cieľavedomosť a rozhodnosť. Vyšetrovateľ aj poverený príslušník Policajného zboru je potrebné, aby pracovali na vopred určenom, vytýčenom ciele. Rozhodnosť spočíva v schopnosti okamžite zareagovať na vzniknutú situáciu, prijať neodkladné opatrenia na zamedzenie ďalšieho páchania trestnej činnosti, odhalenie páchatel'a a poskytnutie efektívnej a účelnej pomoci poškodeným. Je bezpodmienečne potrebné, aby vyšetrovateľ a poverený príslušník Policajného zboru disponovali aj osobnou statočnosťou, ktorá preukazuje pevnosť ich presvedčenia a rozhodnutia.

Pri overovaní poslednej hypotézy, H3, sme sa v rámci riadených rozhovorov zamerali na názory vyšetrovateľov a poverených príslušníkov o uplatňovaní etických princípov v prípravnom konaní, ale v prvom rade na to, či sú tieto etické princípy v praxi známe a dodržiavané. Z odpovedí bolo zrejmé, že etické princípy sú im známe, vedia, že je potrebné ich v rámci prípravného konania uplatňovať, avšak zhodli sa na tom, že v aplikačnej praxi je ich konkretizácia náročná. Z uvádzaného nám vyplynula i otázka, aké faktory najčastejšie ovplyvňujú konkretizáciu etických princípov v praxi. Odpovede sa líšili, ale tie, ktoré sa najčastejšie opakovali, popisovali situáciu nedostatočného personálneho aparátu v podmienkach Policajného zboru a tým zaťaženosť vyšetrovateľov, poverených príslušníkov Policajného zboru, následne nedôvera občanov, nerešpektovanie ich osôb ako príslušníkov Policajného zboru zo strany spoločnosti, či médií. Toto sú činitele, ktoré v podstatnej miere ovplyvňujú prácu vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru a je ich potrebné eliminovať v čo najvyššej možnej miere tak, aby uplatňovanie etických princípov v prípravnom konaní nebolo náročné. Hypotéza H3 „*Etické princípy v prípravnom konaní sú v aplikačnej praxi jasne definované a známe*“ sa potvrdila.

5. ZÁVER

Etický rozmer vo všeobecnej rovine tvorí podstatný substrát každej činnosti, zvlášť v rámci skráteného vyšetrovania a vyšetrovania. Predložená vedecká štúdia sumarizuje vedecké poznatky, ktoré boli získané v rámci realizácie výskumu a boli doplnené o informácie od odborníkov, ktorí pôsobia v aplikačnej praxi. Ciele, ktoré boli stanovené v úvode, sme naplnili a na základe zistených skutočností sme reflektovali na detegovanú bezpodmienečnú potrebu špecifikácie etického kontextu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania s dôrazom na poznatky získané z aplikačnej praxe. Vymedzili sme konkrétne špecifické súvislosti, ktoré podmieňujú pochopenie a význam etického aspektu v kontexte vyšetrovania a skráteného vyšetrovania za účelom aj zefektívnenia realizácie skráteného vyšetrovania a vyšetrovania. Pretože dôsledne prihliadanie na jednotlivé konštrukty tvoriace skrátené vyšetrovanie a vyšetrovanie je primárne pri riešení konkrétnych otázok vyplývajúcich zo špecifických úkonov realizovaných pri skrátenom vyšetrovaní a vyšetrovaní.

Literatúra

ADAMS, J. S., TASHCHIAN, A., SHORE, T. H. Codes of Ethics as Signals for Ethical Behavior. *Journal of Business Ethics* 29, 2001, s.199-211. <https://doi.org/10.1023/A:1026576421399>.

ČENTÉŠ, J., VOJTUŠ, F. 2020. Efektívnosť práva a prístupy k jej skúmaniu. In ČENTÉŠ, J. (ed.) a kol.: Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020. 163 s. ISBN 978-80-8054-643-4.

JANOTOVÁ, H., SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. *Profesijná etika*. Praha: Eurolex Bohemia 200, 96 s. ISBN 978-80-8686-143-2.

KNAPP, S. J., FINGERHUT, R. The legal floor and positive ethics. In S. J. Knapp & R. Fingerhut, *Practical ethics for psychologists: A positive approach* (4th ed., pp. 3-14). 2004. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000375-001>.

MIHÁLIK, S., VINCENT, F. Hodnotenie efektívnosti prípravného konania s ohľadom na jeho vybrané inštitúty. In ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.), Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022[online]. Bratislava: Wolters Kluwer SR. 420 s. ISBN 978-80-571-0546-6.

ROMŽA, S. Koncentračná zásada vs. zásada náležitého zisťovania skutkového stavu vecí v slovenskom trestnom konaní. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, XXVI, 1/2018: 71–86. <https://doi.org/10.5817/CPVP2018-1-5>.

SCHRAMA, W. How to carry out interdisciplinary legal research. Some experiences with an interdisciplinary research method. In: *Peer-reviewed section of the Utrecht Law Review*, 2011, Vol. 7, Iss. 1, s. 148, dostupné online na <https://doi.org/10.18352/ulr.152>.

ŠTRKOLEC, M. *Zákonnosť v trestnom práve*. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 224 s. ISBN 978-80-8232-017-9.

VIKTORYOVÁ, J. *Teória dokazovania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2006. 120 s. ISBN 80-8054-367-4.

VIKTORYOVÁ, J., STRAUS, J. et al. *Vyšetrovanie*. 3. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru 2015. 688 s. ISBN 978-80-8054-643-4.

VRTÍKOVÁ, K., MOKRÁ, I. *Spolupracujúci obvinený v trestnom konaní v intenciách aplikačnej praxe a úvahy de lege ferenda*. Praha: Leges, 2023. 188 s. ISBN 978-80-7502-693-4.

Príručka k etickému kódexu príslušníka Policajného zboru vydaného nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru. 2024. Spracovala: mjr. doc. Mgr. Dominika Dinušová, PhD. v spolupráci s Centrom vzdelávania a psychológie sekcie personálnych a sociálnych činností Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Abstrakt:

Vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie predstavuje činnosť, ktorú je potrebné vykonávať dôsledne, efektívne a účelne. Činnosť vyšetrovateľa a povereného príslušníka Policajného zboru v rámci vyšetrovania a skráteného vyšetrovania je podmienená viacerými faktormi, ktoré zabezpečujú, že vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie naplní zákonný, aj spoločenský konsenzus, ktorý je vopred určený. Autorky sa v štúdiu venujú špecifikácii etického aspektu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania v aplikačnej praxi, ktorý je opodstatnene dôležitý. Štúdia je spracovaná na základe dosiahnutých výsledkov výskumu podporeného Agentúrou na podporu výskumu a vývoja. Cieľom štúdie je reflektovať na bezpodmienečnú potrebu špecifikácie etického kontextu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania s dôrazom na poznatky získané z aplikačnej praxe.

KLúčové slová: vyšetrovanie, skrátené vyšetrovanie, etika, zákonnosť, prípravné konanie.

Abstract:

Investigations, shortened investigations and their ethical aspect

Investigation and shortened investigation is a very demanding activity that needs to be carried out consistently, efficiently and effectively. The activity of the investigator and authorized member of the Police Force in the framework of the investigation and shortened investigation is conditioned by several factors that ensure that the investigation and abbreviated investigation will fulfill both the legal and social consensus, which is determined in advance. In the presented study, the authors focus on the specification of the ethical aspect of investigation and abbreviated investigation in application practice, which is justifiably important. The scientific study is processed on the basis of the achieved results of research supported by the Agency for Research and Development Support. The aim of the study is to reflect on the unconditional need to specify the ethical context of the investigation and shortened investigation with an emphasis on knowledge gained from application practice.

Keywords: investigation, shortened investigation, ethics, legality, preliminary proceedings.

JEL: K40.

Dr. h. c. prof. JUDr. **Lucia Kurilovská**, PhD. - Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 1. štátna tajomníčka Ministerstva vnútra SR, Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, lucia.kurilovska@flaw.uniba.sk.

Kpt. JUDr. **Patricia Krásná**, PhD., LL.M. - Katedra vyšetrovania Akadémie Policajného zboru v Bratislave, patricia.krasna@akademiapz.sk.

REGULÁCIA ŠÍRENIA DEZINFORMÁCIÍ ŠTÁTNYMI SUBJEKTMI V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Branislav Belica

1. ÚVOD

V posledných rokoch bol pozorovaný výrazný nárast rýchlosti a intenzity vyhľadávania, prijímania a prenosu informácií. Moderné technológie, komunikačné zariadenia a nové médiá sú vďaka svojej širokej dostupnosti často využívané na prospešné účely, ale zároveň sú masívne zneužívané na šírenie falošných správ, hoaxov, dezinformácií a propagandy.¹ Predovšetkým sociálne siete a internetové platformy sa stali prostriedkami pre šírenie zavádzajúcich, klamlivých, skreslených alebo úplne vymyslených informácií.² V kombinácii so sociálnou a politickou polarizáciou spoločnosti a nedostatočnou reguláciou na internete a sociálnych sieťach sa vytvára prostredie, kde sa dezinformácie ľahko šíria a majú významný dosah na jednotlivcov a spoločnosť, pričom ich širitelia čelia minimálnym rizikám.³ Podobne ako iné krajiny, aj slovenská spoločnosť čelí negatívnym dôsledkom dezinformačných kampaní, ktoré vyvolávajú nedôveru, zmätok a strach medzi obyvateľmi. Týmto spôsobom sa podkopávajú základné princípy demokracie a zneužívajú sa základné práva, ako je sloboda prejavu, na úkor systému, ktorý ich garantuje, s cieľom ho oslabiť, poškodiť alebo úplne zničiť. Okrem ovplyvňovania verejnej mienky môžu byť dôsledky šírenia nepravdivých, klamlivých a zavádzajúcich informácií aj iné, napríklad ekonomické škody, poškodenie zdravia alebo ohrozenie života. Aj preto sa problematika regulácie šírenia dezinformácií stala diskutovanou témou. Autor sa v článku s využitím príslušných vedeckých metód zaoberá analýzou štátnych subjektov regulujúcich šírenie dezinformácií v Slovenskej republike (SR) s cieľom vysvetlenia mechanizmu regulácie dezinformácií a jeho zistených nedostatkov.

2. ÚLOHA REPRESÍVNYCH ŠTÁTNYCH SUBJEKTOV PRI REGULÁCIÍ ŠÍRENIA DEZINFORMÁCIÍ

Štátne subjekty, ktoré sa priamo alebo nepriamo zaoberajú otázkami šírenia dezinformácií pri svojej činnosti využívajú metódy, ktoré môžu byť preventívne alebo represívne. Využívané nástroje sa líšia

¹ IVANČÍK, R. – MÜLLEROVÁ, J. Dezinformácie ako hybridná hrozba šírená prostredníctvom sociálnych sietí. In *Policajná teória a prax*, 2022, roč. 30, č. 3, s. 22-42. ISSN 1335-1370. [online] [cit. 2024-03-20]. Dostupné na: <<https://sdu.sk/MMA>>; LISOŇ, M. – FIDLER, E. Potreba a možnosti identifikácie rizík z realizácie hybridných hrozieb. In *Policajná teória a prax*, 2022, roč. 30, č. 2, s. 38-53. ISSN 1335-1370.

² ZACHAR KUČTOVÁ, J. Bezpečnosť na sociálnych sieťach. In *Bezpečnosť elektronickej komunikácie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2022, s. 237-247. ISBN 978-80-8054-968-8.; HAJDÚKOVÁ, T. – KURILOVSKÁ, L. – MARR, S. Riziká komunikácie na sociálnych sieťach. In *Zborník z konferencie RELIK 2023: Reprodukcia ľudského kapitálu – vzájomné väzby a súvislosti*, 2023, s. 58-69. ISBN 978-80-245-2499-3.

³ IVANČÍK, R. Aktuálne východiská skúmania problematiky hybridných hrozieb. In *Policajná teória a prax*, 2023, roč. 31, č. 3, s. 38-52. ISSN 1335-1370. [cit. 2024-03-22]. Dostupné na: <<https://sdu.sk/HVXms>>; DUŠEK, J. – KAVAN, Š. Dezinformácie ako súčasť hybridných hrozieb – česko-slovenský pohľad. In *Auspicia*, 1/2024, s. 7-26. ISSN 2464-7217.

najmä z hľadiska ich účelu a tiež podľa kompetencií jednotlivých subjektov. Môže ísť o strategickú komunikáciu, vzdelávanie, finančnú podporu rôznych projektov, ale aj ukladanie sankcií a reštriktívnych opatrení. Nie je možné presne určiť, ktorý z uvedených faktorov má najvýraznejší vplyv na reguláciu šírenia dezinformácií. Je však dôležité si uvedomiť, že každý z využívaných nástrojov má svoje nezastupiteľné miesto v systéme kontroly a regulácie šírenia dezinformácií, pretože pomáhajú zamedzovať negatívnym dôsledkom šírenia dezinformácií.

Základnou myšlienkou článku je vytvoriť logickú hierarchiu štátnych subjektov v zmysle ich jednotlivých kompetencií a rozsahu ich pôsobnosti. Uvedená hierarchia vychádza z miery ich zásahu do základných práv a slobôd. Represívne orgány teda budú mať prednosť pred preventívnymi, pričom niektoré zo subjektov môžu vykonávať súčasne viac druhov činností.

Z hľadiska vytvorenia určitej hierarchie subjektov podľa miery ich zasahovania do práv a slobôd pri regulácií dezinformácií uvádzame ako prvý Policajný zbor (ďalej len „PZ“), ktorého kompetencie v rámci boja s dezinformáciami vnímame v troch rovinách. V prvom rade ide o nerepresívnu činnosť vykonávanú oddelením komunikácie a prevencie na úrovni prezídia PZ a krajských riaditeľstiev PZ. Tieto oddelenia majú značný potenciál využívať nástroje strategickej komunikácie, vyvracať dezinformácie, vzdelávať občanov a vytvárať a realizovať rôzne preventívne kampane.⁴ V tomto smere je dôležité najmä vzdelávať mladých ľudí a seniorov (ako dve najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva), upozorňovať ich na nebezpečenstvá a nástrahy internetu a sociálnych sietí, na ktorých sa okrem obrovského množstva relevantných a pravdivých informácií šíri aj značné množstvo dezinformácií.⁵ Zvyšovanie odolnosti obyvateľstva voči dezinformáciám sa ukazuje ako kľúčový faktor pri zamedzovaní ich ďalšieho šírenia.⁶

Z ďalších činností PZ má svoje miesto postupovanie informácií na ďalšie konanie. Môže ísť o trestné alebo správne konanie podľa miery závažnosti skutku. V tomto zmysle ide v trestnom konaní hlavne o operatívno-pátraciu činnosť a kriminálne spravodajstvo, ktorých výsledkom môže byť „realizačný návrh“, ako náhrada trestného oznámenia.⁷ V prípade, že nejde o trestný čin, môže vyšetrovateľ alebo poverený príslušník PZ rozhodnúť o postúpení veci, ak ide o skutok, ktorý by mohol byť priestupkom alebo iným správnym deliktom alebo by mohol byť prejednaný v disciplinárnom konaní.⁸

Ako najzásadnejšia sa zo širokého súboru činností realizovaných PZ pri regulácií šírenia dezinformácií javí samotná represívna činnosť PZ. Pri naplnení skutkovej podstaty trestného činu PZ koná ako orgán činný v trestnom konaní a vedie trestné stíhanie. V zmysle správneho konania PZ

⁴ §2 ods. 3 Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.

⁵ HAJDÚKOVÁ, T. 2024. Zdroje informácií alebo dezinformácií. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 39-51. ISSN 2464-7217.

⁶ Globsec Trends. In *Globsec.org*, 2023. [online] [cit. 2024-03-22]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/moqn>>.

⁷ §39 a 39a Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.

⁸ §1 ods. 2 Zákona č. 46/1996 Z. z. o Slovenskej informačnej službe.

plní úlohy v rámci odhaľovania priestupkov, pričom v prípadoch ustanovených zákonom priestupky objasňuje a prejednáva.⁹ Z hľadiska vytvorenej hierarchie má PZ najširšie kompetencie zásahu do práv a slobôd osôb. Pri najzávažnejších formách konania môže zasahovať až do osobnej slobody.¹⁰

Ako ďalší subjekt uvádzame Národný bezpečnostný úrad (NBÚ). Do 30. septembra 2022 NBÚ disponoval oprávneniami z vlastnej iniciatívy rozhodovať o blokovaní, spôsobe blokovania a vykonávať blokovanie škodlivého obsahu alebo škodlivej aktivity, ktorá smeruje dovnútra alebo von z kybernetického priestoru SR. NBÚ tým v zmysle zákona obmedzoval slobodu prejavu a právo na informácie.¹¹ Od ukončenia platnosti tohto ustanovenia nebolo vydané ďalšie rozhodnutie a taktiež neboli implementované zmeny do zákona č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti (ďalej len „ZoKB“), ktoré by ďalej umožňovali v predmetnej agende blokovania škodlivého obsahu pokračovať. Časovo obmedzené zákonné splnomocnenie bolo schválené pre NBÚ v skrátanom legislatívnom konaní ako reakcia na vojenskú agresiu Ruskej federácie voči Ukrajine.¹²

Predmetné zákonné ustanovenia boli v minulosti kritizované verejnosťou aj mimovládnyimi organizáciami. Ako reakcia na kritiku verejnosti sa pripravila novela zákona, ktorá reagovala na pripomienky, že voči rozhodnutiu o zablokovaní webstránok sa nedalo odvolať, bolo ihneď vykonateľné a jeho preskúmanie súdom by trvalo roky. Taktiež sa objavila kritika vydaných rozhodnutí pre nedostatočné odôvodnenie.¹³

Argumentovalo sa napríklad aj rozhodnutím Európskeho súdu pre ľudské práva, kde sa uvádzalo, že: *„celkové zablokovanie prístupu k webovým stránkam je extrémne opatrenie, porovnateľné so zákazom novín alebo televíznych staníc. Takéto opatrenie zámernie ignoruje rozdiel medzi zákonnými a nezákonnými informáciami, ktoré môže webová stránka obsahovať a robí neprístupným veľké množstvo obsahu, ktorý nebol identifikovaný ako nezákonný. Zablokovanie prístupu k celej webovej stránke má praktický dopad, pretože rozširuje pôsobnosť blokačného príkazu ďaleko za rámec pôvodne cieleného nezákonného obsahu.“*¹⁴

Predkladané znenie novely predmetného zákona upravovalo postup blokovania úradom iba so súhlasom súdu. Novela nebola prijatá zákonodarným zborom. Momentálne sa v novom parlamentnom zložení nediskutuje o ďalšej úprave postupu NBÚ a obnovení jeho kompetencií, ktoré

⁹ §2 ods. 1 písm. b), d), k) Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.

¹⁰ Napríklad predvedenie podľa §17 a 17b, zaistenie osoby v zmysle §19 Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore; zadržanie osoby v zmysle §85-88 Zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok; alebo väzba a s ňou spojené úkony na základe rozhodnutia súdu podľa §71-73 Zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

¹¹ Čl. 26 ods. 1 až 4 ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

¹² DUGOVIČ, T. Štát bude mať možnosť blokovat' škodlivé weby. Parlament zmenu schválil pre vojnu na Ukrajine. In *Standard.sk*, 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/eie9>>.

¹³ KRAJČOVIČ, M. 2022. Kritika zabrala. Štát bude musieť zverejniť, prečo blokuje Hlavné správy a Infovojnu. In *Fontech*, 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/xgp6>>.

¹⁴ ŠAMKO, P. 2022. Blokovanie webových stránok a jeho možný rozpor s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. In *Právne listy*, 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/ily5>>.

uplynutím lehoty uvedenej v zákone, nemôžu byť ďalej aplikovateľné.¹⁵ V tomto smere je potrebné vykonať zmeny, aby bol postup NBÚ v súlade s európskou judikatúrou. Možnosť blokovania škodlivého obsahu je rovnako dôležitým nástrojom boja proti dezinformáciám ako represia štátu, a to najmä preto, že v kybernetickom priestore nie je vždy možné odhaliť konkrétneho páchatel'a (najmä kvôli využívaniu zahraničných domén) a nie všetky druhy šírenia dezinformácií majú také škodlivé následky, aby nástrojom ich kontroly musela byť trestnoprávna alebo správnoprávna represia. Aj preto uvádzame NBÚ ako subjekt s vysokým potenciálom v oblasti opatrení proti šíreniu dezinformácií. NBÚ má potenciál ďalej plniť dôležitú funkciu v systéme štátnych orgánov, pričom by vedel reagovať na škodlivý obsah aj v prípadoch, kedy by vyššie spomínané mechanizmy represie boli ťažko aplikovateľné.

Momentálne je možné v zmysle ZoKB vykonávať blokovanie iba na základe žiadosti subjektu podľa osobitného predpisu. Ide napríklad o žiadosť v zmysle Zákona č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách. Okrem toho sú náklady spojené s výkonom blokovania na základe žiadosti žiadateľa a zodpovednosť za škodu spôsobenú blokovaním znášané žiadateľom.¹⁶ Efektivitu momentálnej právnej úpravy odzrkadľuje verejne dostupný zoznam blokovaných subjektov, ktorý je od 1.7.2022 prázdny.¹⁷

Ako ďalší subjekt uvádzame Radu pre mediálne služby (ďalej len „RPMS“), ktorá je oprávnená ukladať sankcie v zmysle Zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „ZoMS“). RPMS vykonáva dohľad nad dodržiavaním právnych predpisov v oblasti vysielania, retransmisie, poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a poskytovania platforiem na zdieľanie obsahu. V kontexte regulácie šírenia dezinformácií dohliada na pluralitu informácií, ochranu spotrebiteľa a transparentnosť majetkových a personálnych vzťahov.¹⁸

Jej činnosť, v kontexte regulácie šírenia dezinformácií, nie je zásadná, najmä preto že okruh regulovaných subjektov je limitovaný na: rozhlasové a televízne vysielanie, vysielanie prostredníctvom internetu, poskytovanie audiovizuálnych mediálnych služieb, prevádzkovanie retransmisie a platformy na zdieľanie videí. Zoznam regulovaných subjektov, ktorých činnosť je vykonávaná prostredníctvom internetu je ku dnešnému dňu limitovaný iba na tri subjekty. V dvoch prípadoch ide o online rádio a v jednom prípade o platformu na zdieľanie videí *nikefondsportu.sk*.¹⁹ Okrem toho zákon pozná platformu na zdieľanie obsahu a obsahovú službu, ktorá nevyžaduje oprávnenie. Napríklad o elektronickú publikáciu, spravodajský portál alebo agentúrny servis.

¹⁵ HNONLINE. 2022. Nbú by mohol škodlivý online obsah blokovať aj v budúcnosti, so súhlasom súdu. In *Stratégia*, 2023. [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/vwi1>>.

¹⁶ §27c ods. 1 a 7 Zákona č. 69/2018 Z. z. o Kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁷ NBÚ. Zoznam blokovaných subjektov. In *nbu.gov.sk*, 2024. [online] [cit. 2024-03-29]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/afi0>>.

¹⁸ RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. Postavenie a poslanie Rady pre mediálne služby. In *rpms.sk*, 2024. [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/ikjr>>.

¹⁹ RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. Zoznamy regulovaných subjektov. In *rpms.sk*, 2024. [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/nugr>>.

Limity ZoMS nie sú však iba v jeho pôsobnosti, ale v kontexte regulácie šírenia dezinformácií najmä v definícii nelegálneho obsahu. Ten je definovaný ako obsah, ktorý:

- naplňa znaky detskej pornografie alebo extrémistického materiálu,
- podnecuje ku konaniu, ktoré naplňa znaky niektorého z trestných činov terorizmu,
- schvaľuje konanie, ktoré naplňa znaky niektorého z trestných činov terorizmu,
- naplňa znaky trestného činu popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti, trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia alebo trestného činu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti.²⁰

Napriek tomu, že v niektorých prípadoch môžu dezinformačné naratívy šírené prostredníctvom regulovaných subjektov naplňať uvedené znaky, ide najmä o konania, ktoré majú znaky trestného činu. Sankcie, ktoré je možné v tomto ohľade uložiť sú:

- upozornenie na porušenie zákona,
- uverejnenie oznamu o porušení zákona,
- pozastavenie vysielania alebo poskytovania programu alebo jeho časti,
- pokuta,
- zrušenie autorizácie za závažné porušenie povinnosti.²¹

Novou kompetenciou Rady pre mediálne služby, ktorá vyplýva zo ZoMS v rámci boja proti dezinformáciám patrí iniciovanie a vykonávanie výskumnej a analytickej činnosti v mediálnej oblasti na účel sledovania a hodnotenia stavu mediálneho prostredia, a to aj s ohľadom na šírenie dezinformácií. V tomto kontexte plánuje RMPS publikovať analytické správy a nadväzovať spoluprácu s relevantnými orgánmi štátnej správy a organizáciami občianskej spoločnosti.²²

V zmysle vytvorenej hierarchie uvádzame RPMS ako posledný subjekt, nakoľko sankcie a miera zásahu do práv a slobôd subjektov v pomere s predmetnými porušeniami sú najmiernejšie. Dôležitosť postihovania šíriteľov nelegálneho obsahu nástrojmi správneho práva vidíme ako zásadnú najmä preto, že pri vyvodzovaní zodpovednosti z priestupkov alebo iných správnych deliktov platí zásada, že pokiaľ nie je vyslovene uvedené, že musí ísť o úmyselné zavinenie, stačí zavinenie z nebanlivosti. Ide teda o posilnenie regulácie v prípadoch, kedy nie je možné využiť nástroje trestného práva najmä z dôvodu chýbajúceho alebo nepreukázaného úmyslu.

²⁰ RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. Čo je podnet týkajúci sa nelegálneho obsahu. In *rpms.sk*, 2024. [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/djsi>>.

²¹ §134 Zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách.

²² RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. Dezinformácie. In *rpms.sk*, 2024. [cit. 2024-03-31]. Dostupné: <<https://lnk.sk/fmmv>>.

3. OBMEDZOVANIE VPLYVU DEZINFORMÁCIÍ OSTATNÝMI ŠTÁTNYMI SUBJEKTMI

V rámci SR okrem represívnych subjektov pôsobia aj iné dôležité štátne subjekty, ktoré napriek tomu že nemajú represívne kompetencie, tvoria neoddeliteľnú súčasť systému regulácie šírenia dezinformácií. Ide najmä o tie subjekty, ktoré vykonávajú spravodajskú a analytickú činnosť, podieľajú sa na vytváraní strategickej komunikácie alebo na vzdelávacích aktivitách zameraných na zvyšovanie odolnosti proti dezinformáciám. Problematike dezinformácií venujú a detailne monitorujú situáciu spravodajské služby – Slovenská informačná služba (ďalej len „SIS“) a Vojenské spravodajstvo (ďalej len „VS“). SIS podľa zákona plní úlohy vo veciach „ochrany ústavného zriadenia, vnútorného poriadku, bezpečnosti štátu a ochrany zahraničnopolitických a hospodárskych záujmov štátu v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Vo svojej činnosti sa spravuje ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi“.²³ Hlavným poslaním VS je plnenie úloh spravodajského zabezpečenia obrany, obranyschopnosti a bezpečnosti SR v pôsobnosti Ministerstva obrany SR.²⁴

Spravodajské služby primárne vykonávajú analýzu bezpečnostného prostredia, vyhodnocujú získané informácie a v prípade potreby ich postupujú zákonným prijímateľom. V rámci predmetnej problematiky ide najmä o informácie súvisiace s hybridnými hrozbami, informačnými operáciami a šírením dezinformácií.²⁵ Napriek tomu, že sa na prvý pohľad môže javiť činnosť spravodajských služieb ako latentná, neznamená to, že spravodajské služby svojou činnosťou nezasahujú do práv a slobôd osôb. Spravodajské služby činnosťou pri získavaní informácií v zmysle zákona vo vybraných situáciách zasahujú do práva na súkromie, ktoré je v Ústave SR garantované spolu s nedotknuteľnosťou osoby.²⁶

Na úrovni Úradu vlády SR bol v roku 2022 vytvorený odbor strategickej komunikácie, ktorý má v kompetencii riešenie problematiky strategickej komunikácie na celoštátnej úrovni.²⁷ Spomínaný odbor na Úrade vlády SR vo februári 2024 zaradil do medzirezortného pripomienkového konania návrh Koncepcie strategickej komunikácie, ktorá v marci 2024 nahradila dokument z roku 2023.

14. februára 2024 bol uznesením vlády SR č. 88 prijatý štatút Situačného centra SR (ďalej len „SITCEN“). Ide o vládne informačné analytické pracovisko s celoštátnou pôsobnosťou pre oblasť vyhodnocovania zmien v bezpečnostnom prostredí aj s využívaním zahraničnej spolupráce začlenené do Kancelárie Bezpečnostnej rady SR. Pôsobnosť a úlohy SITCEN spočívajú najmä v sústredovaní, spracovávaní a vyhodnocovaní informácií, z ktorých sú následne vytvárané analytické produkty

²³ §1 ods. 2 Zákona č. 46/1996 Z. z. o Slovenskej informačnej službe.

²⁴ § 1 ods. 1 Zákona č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve.

²⁵ LISOŇ, M. – FIDLER, Ľ. Potreba a možnosti identifikácie rizík z realizácie hybridných hrozieb. In *Policijná teória a prax*, 2022, roč. 30, č. 2, s. 38-53. ISSN 1335-1370.; IVANČÍK, R. On Disinformation and Propaganda in the Context of the Spread of Hybrid Threats. In *Vojenské reflexie*, 2023.

²⁶ Čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

²⁷ CBHH. Úrad vlády SR. In *Hybridnehrozby.sk*, 2024. [online] [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/zbgu>>.

a informačné výstupy pre vrcholných predstaviteľov štátu, relevantné štátne orgány, spolupracujúce zložky a ostatné subjekty podľa dohody.²⁸

SITCEN, v zmysle platného štatútu, úzko spolupracuje s Národným bezpečnostným analytickým centrom (ďalej len NBAC), ktoré je súčasťou SIS. NBAC združuje, vyhodnocuje, analyzuje a vydáva ucelené výstupy bezpečnostných zložiek štátu. V rámci NBAC spolupracujú vyslaní zástupcovia SIS, VS, PZ, Kriminálneho úradu finančnej správy (ďalej len „KÚ FS“, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZVEZ SR“), NBÚ, Generálneho štábu Ozbrojených síl SR (ďalej len „OS SR“) a Úradu vlády SR. Ústredné analytické pracovisko umožňuje priamy kontakt a pružnú komunikáciu medzi NBAC a jednotlivými subjektmi prostredníctvom ich vyslaných zástupcov a zároveň včasné poskytnutie spravodajského produktu relevantným externým príjemcom. Zároveň naviazalo bilaterálnu spoluprácu s partnerskými centrami z členských krajín EÚ a NATO.²⁹

V rámci organizačnej štruktúry Ministerstva vnútra SR (ďalej len „MV SR“) plní dôležitú úlohu Centrum boja proti hybridným hrozbám (ďalej len „CBHH“). Medzi hlavné úlohy CBHH patrí:

- vytváranie pravidelných analytických výstupov, ktoré prispievajú k lepšiemu nastaveniu politík a situačnému povedomiu smerujúcemu k prijatiu adekvátnych opatrení na zvyšovanie odolnosti voči hybridným hrozbám;
- vytvorenie metodiky a systému na zber informácií o udalostiach vykazujúcich prvky hybridných hrozieb v rámci rezortu MV SR, ich vyhodnocovanie a spracovanie;
- zvyšovanie povedomia subjektov verejnej správy v rámci MV SR o problematike hybridných hrozieb formou vzdelávaní, prednášok a tvorby informačných materiálov;
- komunikácia so zahraničnými partnermi v oblasti hybridných hrozieb;
- audit strategickej komunikácie a spolupodieľanie sa na vytvorení komunikačných stratégií pre MV SR;
- analytická podpora pre MV SR v oblasti strategickej komunikácie;
- audit odolnosti vybraných subjektov štátnej správy voči hybridným hrozbám, mapovanie zraniteľností a návrhy opatrení;

²⁸ VLÁDA SR. Štatút Situačného centra Slovenskej republiky. In *vlada.gov.sk*, 2024. [cit. 2024-03-23] Dostupné: <<https://lnk.sk/bah3>>.

²⁹ SLOVENSKÁ INFORMAČNÁ SLUŽBA. 2024. Poslanie a úlohy NBAC. In *sis.gov.sk* [cit. 2024-03-28]. Dostupné: <<https://lnk.sk/iprf>>.

- vypracovanie komplexných scenárov simulácie hybridných útokov zapájajúcich široké spektrum aktérov verejnej správy a ostatných zložiek bezpečnostného systému SR a ich priama realizácia.³⁰

CBHH taktiež vytvorilo E-learningový kurz, ktorý poskytuje základný prehľad o problematike hybridných hrozieb, ich formách a spôsoboch ochrany pred nimi. Tento kurz je dostupný pre všetkých zamestnancov relevantných subjektov verejnej správy a regionálnej samosprávy.³¹

Ďalšími relevantnými štátnymi subjektmi sú Odbor pre hybridné hrozby a strategickú komunikáciu v rámci štruktúry Ministerstva obrany SR (ďalej len „MO SR“), ktorého činnosť je zameraná najmä na zber, analýzu a vyhodnocovanie informácií, vypracovávanie výstupov (grafických, video, statusy) a ich následnú prezentáciu na sociálnych sieťach,³² a Analytický útvar MO SR, ktorý sa podieľa na vypracovávaní analýz, strategických hodnotení a výstupov v prospech MO SR. V minulosti sa útvar vo svojej publikačnej činnosti venoval aj problematike dezinformácií a nakoľko ide o veľmi aktuálnu tému, je vysoká pravdepodobnosť, že v tomto trende bude pokračovať.³³

MZVEZ SR sa venuje viacerým oblastiam, ktoré priamo súvisia s bojom proti hybridným hrozbám a budovaním odolnosti štátu voči nim, a to predovšetkým v doméne zahraničnej politiky SR. MZVEZ je dlhodobo aktívne v boji proti dezinformáciám týkajúcich sa zahraničnej politiky, v problematike zahranično-politických aspektov kybernetickej a energetickej bezpečnosti a zabezpečuje tiež informovanie o hybridnom pôsobení v zahraničí prostredníctvom siete zastupiteľských úradov. Rezort je tiež komunikačným kanálom pre bilaterálne a multilaterálne konzultácie so spojencami v rámci NATO a EÚ o témach spojených s bojom proti hybridným hrozbám a posilňovaním odolnosti štátu. MZVEZ SR taktiež zastupuje SR pri tvorbe politík v tejto oblasti na príslušných medzinárodných fórach a v pracovných skupinách medzinárodných organizácií. Svoju činnosť v uvedenej problematike realizuje aj prostredníctvom oddelenia pre hybridné hrozby a posilňovanie odolnosti a oddelenia strategickej komunikácie.³⁴

Okrem MV SR, MO SR a MZVEZ SR sa do boja proti dezinformáciám aktívne zapája aj Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej len „MIRRI SR“). To napríklad vyhlásilo výzvu na finančnú podporu projektov zameraných na vzdelávacie aktivity, rozvoj digitálnych nástrojov a techník v boji proti šíreniu dezinformácií či vytváranie a distribúciu

³⁰ CBHH. 2024. Vzdelávanie zamestnancov verejnej správy v oblasti hybridných hrozieb. In *Hybridnehrozby.sk* [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/pau0>>.

³¹ CBHH. 2024. Hlavné úlohy CBHH MV SR. In *Hybridnehrozby.sk* [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/zbg>>.

³² SLIZ, M. Štát sa pokúsi predbehnúť dezinformátorov. In *Aktuality.sk*, 2022. [cit. 2024-03-25]. Dostupné: <<https://lnk.sk/pxaf>>.

³³ ANALYTICKÝ ÚTVAR MOSR. 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/dagt>>.

³⁴ CBHH. 2024. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. In *Hybridnehrozby.sk*, [online] [cit. 2024-03-23]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/zbg>>.

vzdelávacích materiálov. Okrem toho sa MIRRI SR podieľa na technických riešeniach pre novovzniknuté CBHH.³⁵

4. ZÁVER

Na záver je možné konštatovať, že dôsledky šírenia dezinformácií na jednotlivcov aj na celú spoločnosť sú tak závažné, že vyžadujú neustále prijímanie efektívnych a účinných opatrení. Vyrovnáť negatívne dopady dezinformácií je možné iba nepretržitým vynakladaním úsilia a vytváraním, transformáciou a posilňovaním subjektov, ktoré sa podieľajú na regulácii tohto nebezpečného javu. Aj preto sa tento článok zaoberal analýzou štátnych subjektov podieľajúcich sa na regulácii šírenia dezinformácií v podmienkach SR. Pozornosť bola zameraná na relevantné štátne subjekty, ich kompetencie, vzájomné vzťahy a nedostatky zistené v kontexte regulácie šírenia dezinformácií.

Problematika dezinformácií je komplexným problémom, na ktorý je potrebné hľadať komplexné riešenia. Dôležitá je edukácia v rámci práce s informáciami a rozvíjanie kritického myslenia. Okrem vzdelávania občanov je taktiež dôležitý prístup štátu v strategickej komunikácii ako efektívneho spôsobu reakcie na dezinformácie. V tejto oblasti boli prijaté viaceré koncepčné dokumenty.

Napriek tomu stále chýba určitá centralizácia a metodická koordinácia jednotlivých subjektov z jedného centra. Návrh na vytvorenie centralizovaného subjektu zodpovedného za oblasť regulácie šírenia dezinformácií už bol v minulosti diskutovanou témou. V roku 2023 bol predložený do pripomienkového konania návrh zákona o opatreniach na zvýšenie bezpečnosti a dôveryhodnosti platforiem v on-line prostredí. V súvislosti s týmto návrhom bol zámer zriadiť na Úrade vlády SR zložku, ktorou budú opatrenia proti dezinformačným kapáním koordinovane prijímané, so zapojením príslušných subjektov a pod koordináciou a rozhodovaním úradu vlády. Podobne ako ďalšie spomínané návrhy, aj tento bol kritizovaný odbornou verejnosťou, najmä kvôli nerovnováhe moci a nezabezpečenia účinného a včasného prostriedku súdneho prieskumu a súdnej ingerencie.³⁶ Na Úrade vlády SR bol ale vytvorený odbor strategickej komunikácie, ktorý síce nepokrýva celoštátne problematiku hybridných hrozieb, avšak je dôležitým prvkom v systéme koordinácie strategickej komunikácie na celoštátnej úrovni.

V súčasnej dobe existujú určité koordinačné centrá na úrovni rezortov spolu s analytickým centrom na úrovni štátu. Je však potrebné vytvoriť centralizovaný orgán, ktorý sa bude zaoberať všetkými aspektami hybridných hrozieb – vrátane dezinformácií – na celoštátnej úrovni. Z uvedeného je možné vidieť, že téma centralizovaného koordinačného subjektu vo vzťahu k regulácii šírenia

³⁵ ITAPA. 2021. Štát má niekoľko konkrétnych plánov, ako bojovať proti dezinformáciám. MIRRI už začalo. In *Itapa.sk*. [online] [cit. 2024-03-27] Dostupné na: <<https://lnk.sk/enbn>>.

³⁶ JELINKOVÁ DUDZÍKOVÁ, D. Poznámky k návrhu zákona o boji proti dezinformáciám. In *Právne listy*, 2023. [online] [cit. 2024-03-22]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/yqy8>>.

dezinformácií na celoštátnej úrovni, je stále aktuálnou. Preto je dôležité naďalej skúmať predmetnú oblasť a pri kreovaní nových inštitúcií reagovať na pripomienky relevantných subjektov.

Napriek spomínaným nedostatkom boli identifikované aj viaceré pozitívne kroky, najmä prijatím strategických dokumentov a zintenzívneniu činnosti niektorých štátnych subjektov. Prínosom je aj možnosť absolvovania kurzu vzdelávania pre zamestnancov verejnej správy a regionálnej samosprávy v oblasti hybridných hrozieb, ktoré poskytuje Centrum boja proti hybridným hrozbám.

Ako je možné vidieť, v prostredí SR spolu pôsobí viacero subjektov, ktoré sa svojou činnosťou podieľajú na regulácii šírenia dezinformácií a eliminácii ich negatívnych účinkov. Okrem represívnej činnosti tieto subjekty spájajú odborníkov z rôznych oblastí, ktorí spolupracujú na vytváraní strategických dokumentov, analýz, publikácií, edukačnej činnosti, ale aj iných aktivitách, ktoré prispievajú k zvyšovaniu povedomia o tejto problematike a k vytváraniu systému regulácie šírenia dezinformácií v podmienkach SR.

Literatúra

DUGOVIČ, T. Štát bude mať možnosť blokovat' škodlivé weby. Parlament zmenu schválil pre vojnu na Ukrajine. In *Standard.sk*, 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/eie9>>.

DUŠEK, J. – KAVAN, Š. Dezinformace jako součást hybridních hrozeb – česko-slovenský pohled. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 7-26. ISSN 2464-7217.

HAJDÚKOVÁ, T. – KURILOVSKÁ, L. – MARR, S. Riziká komunikácie na sociálnych sieťach. In *Zborník z konferencie RELIK 2023: Reprodukcia ľudského kapitálu – vzájomné väzby a súvislosti*, 2023, s. 58-69. ISBN 978-80-245-2499-3.

HAJDÚKOVÁ, T. Zdroje informácií alebo dezinformácií. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 39-51. ISSN 2464-7217.

IVANČÍK, R. – MÜLLEROVÁ, J. Dezinformácie ako hybridná hrozba šírená prostredníctvom sociálnych sietí. In *Policajná teória a prax*, 2022, roč. 30, č. 3, s. 22-42. ISSN 1335-1370. [online] [cit. 2024-03-20]. Dostupné na: <<https://sdu.sk/MMa>>.

IVANČÍK, R. Aktuálne východiská skúmania problematiky hybridných hrozieb. In *Policajná teória a prax*, 2023, roč. 31, č. 3, s. 38-52. ISSN 1335-1370. [online] [cit. 2024-03-22]. Dostupné na: <<https://sdu.sk/HVXms>>.

IVANČÍK, R. On Disinformation and Propaganda in the Context of the Spread of Hybrid Threats. In *Vojenské reflexie*, 2023, roč. 18, č. 3, s. 38-58. ISSN 1336-9202. [online] [cit. 2024-03-21]. Dostupné na: <<https://sdu.sk/OjL>>.

IVANČÍK, R. Dezinformácie ako bezpečnostná hrozba šírená na internete. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 27-38. ISSN 2464-7217.

JELINKOVÁ DUDZÍKOVÁ, D. Poznámky k návrhu zákona o boji proti dezinformáciám. In *Právne listy*, 2023. [online] [cit. 2024-03-22]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/yqy8>>.

KRAJČOVIČ, M. Kritika zabrala. Štát bude musieť zverejniť, prečo blokuje Hlavné správy a Infovoju. In *Fontech*, 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/xgp6>>.

LISOŇ, M. – FIDLER, Ľ. Potreba a možnosti identifikácie rizík z realizácie hybridných hrozieb. In *Policajná teória a prax*, 2022, roč. 30, č. 2, s. 38-53. ISSN 1335-1370.

ŠAMKO, P. Blokovanie webových stránok a jeho možný rozpor s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. In *Právne listy*, 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/ily5>>.

SLIZ, M. Štát sa pokúsi predbehnúť dezinformátorov. In *Aktuality.sk*, 2022. [online] [cit. 2024-03-25]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/pxaf>>.

ZACHAR KUCHTOVÁ, J. Bezpečnosť na sociálnych sieťach. In *Bezpečnosť elektronickej komunikácie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2022, s. 237-247. ISBN 978-80-8054-968-8.

ANALYTICKÝ ÚTVAR MO SR. 2022. [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/dagt>>.

CBHH. 2024. Hlavné úlohy CBHH MV SR. In *Hybridnehrozby.sk* [online] [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/zbgu>>.

CBHH. 2024. Úrad vlády SR. In *Hybridnehrozby.sk* [online] [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/zbgu>>.

CBHH. 2024. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. In *Hybridnehrozby.sk* [online] [cit. 2024-03-23]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/zbgu>>.

CBHH. 2024. Vzdelávanie zamestnancov verejnej správy v oblasti hybridných hrozieb. In *Hybridnehrozby.sk* [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/pau0>>.

Globsec Trends. 2023. [online] [cit. 2024-03-22]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/moqn>>.

HNONLINE. NBÚ by mohol škodlivý online obsah blokovat' aj v budúcnosti, so súhlasom súdu. In *Stratégie*, 2023. [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/vwi1>>.

ITAPA. 2021. Štát má niekoľko konkrétnych plánov, ako bojovať proti dezinformáciám. MIRRI už začalo. In *Itapa.sk* [online] [cit. 2024-03-27]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/enbn>>.

NBÚ. 2024. Zoznam blokovaných subjektov. In *nbu.gov.sk* [online] [cit. 2024-03-29], <<https://lnk.sk/afi0>>.

RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. 2024. Čo je podnet týkajúci sa nelegálneho obsahu. In *rpms.sk* [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/djsi>>.

RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. 2024. Dezinformácie. In *rpms.sk* [online] [cit. 2024-03-31]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/fmmv>>.

RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. 2024. Postavenie a poslanie Rady pre mediálne služby. In *rpms.sk* [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/ikjr>>.

RADA PRE MEDIÁLNE SLUŽBY. 2024. Zoznamy regulovaných subjektov. In *rpms.sk* [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/nugr>>.

SLOVENSKÁ INFORMAČNÁ SLUŽBA. 2024. Poslanie a úlohy NBAC. In *sis.gov.sk* [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/iprf>>.

VLÁDA SR. 2024. Štatút Situačného centra Slovenskej republiky. In *vlada.gov.sk* [online] [cit. 2024-03-23]. Dostupné: <<https://lnk.sk/bah3>>.

Abstrakt:

Rozširovanie dezinformácií predstavuje významné riziko pre modernú spoločnosť. Šírenie falošných, zavádzajúcich, klamlivých, skreslených alebo úplne vymyslených informácií ovplyvňuje rôzne aspekty verejného života, vrátane sociálnej súdržnosti a fungovania demokratických procesov. Podobne ako v mnohých ďalších demokratických krajinách, aj v Slovenskej republike štátne subjekty zohrávajú kľúčovú úlohu pri regulácii šírenia dezinformácií s cieľom zmierniť ich škodlivé následky. Snahy eliminovať negatívne dopady dezinformácií sa odrážajú vytvorením regulačných mechanizmov, najmä vzdelávacích, legislatívnych a inštitucionálnych. Tieto mechanizmy využívajú preventívne aj represívne pôsobenie. Autor sa vo svojom príspevku, s využitím relevantných metód kvalitatívneho teoretického vedeckého výskumu, zaoberá analýzou toho, ako štátne subjekty regulujú šírenie dezinformácií v podmienkach Slovenskej republiky. Zistenia prispievajú k hlbšiemu porozumeniu fungovania vyvíjajúceho sa systému regulácie dezinformácií v podmienkach Slovenskej republiky a jeho zisteným nedostatkom.

Kľúčové slová: *Dezinformácie, bezpečnosť, hybridné hrozby, regulácia, subjekty.*

Abstract:

Regulation of the dissemination of disinformation by state entities in the conditions of the Slovak Republic

The spread of disinformation poses a significant risk to modern society. The dissemination of false, misleading, deceptive, distorted, or entirely fabricated information impacts various aspects of public

life, including social cohesion and the functioning of democratic processes. In the Slovak Republic, as in many other countries, state entities play a crucial role in regulating disinformation dissemination to mitigate its harmful effects. Efforts to eliminate the negative impacts of disinformation are reflected in the creation of regulatory mechanisms, primarily educational, legislative, and institutional. These mechanisms employ both preventive and repressive measures. In this contribution, the author utilizes relevant methods of qualitative theoretical scientific research to analyse how state entities regulate the spread of disinformation within the Slovak Republic. The findings contribute to a deeper understanding of the evolving landscape of disinformation regulation in the Slovak Republic and shed light on its deficiencies.

Keywords: *Security, hybrid threats, disinformation, regulation, entities.*

JEL: *K42.*

JUDr. **Branislav Belica** – Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, Slovenská republika, belica1996@gmail.com.

DOČKÁME SE ZEFEKTIVNĚNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK?¹

Petr Kolman

1. ÚVOD

Zákon č.134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek ve znění pozdějších předpisů (ZZVZ) je jedním z klíčových zákonů, který výrazným způsobem ovlivňuje ekonomický život celé České republiky. Ať již působíte na straně zadavatelů nebo dodavatelů. Právo veřejných zakázek má mj. sekundární dopady do bezpečnosti a obrany naší republiky.

2. VÝZNAMNÁ ZAKÁZKÁŘSKÁ NOVELIZACE

Dne 16. července 2023 nabyla účinnosti novela realizovaná formou zákona č. 166/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů. Předmětná novela zejména modifikuje transpozici evropské směrnice, resp. odstraňuje nedostatky dosavadní transpozice. Také zpřesňuje znění zákona podle dosavadní aplikační praxe a soudní judikatury. Úmyslem a motorem novely (tedy zákona č. 166/2023 Sb.) je, alespoň podle slov předkladatelů, zejména zefektivnění zadávacího procesu a odstranění přebytečných procesních kroků. Skutečné zefektivnění procesu veřejných zakázek je dlouholetý námět skoro na román, ostatně jej slibovala i řada předchozích novelizací. I v roce 2016 tehdy nový ZZVZ, zefektivnění a zrychlení procesu sliboval sám.

Relativně rozsáhlá a důležitá novela zákona o zadávání veřejných zakázek především odstraňuje regulaci, jež byla přísnější než evropské standardy. ZZVZ kupříkladu už nebude bránit spolupráci zadavatelů skrz celou státní správu a hledání optimálního řešení projektů. Novela dále má snahu přinést zefektivnění zadávacího procesu, mj. odstraňuje povinnost provedení procesních kroků, které nemají přínos pro hospodářskou soutěž – jedná se například o přespříliš formalizované informování jediného účastníka zadávacího řízení, že byl vybrán, detailní odůvodnění rozhodnutí o námítkách, kterým se vyhovuje či požadavek na předkládání originálů dokumentů o kvalifikaci.

Předmětná novela též odstraňuje nejasnosti právní úpravy, například prokazování jistoty, důsledněji vyžaduje trestní bezúhonnost dodavatelů rozšířením i na zjednodušené podlimitní řízení. Posiluje se elektronizace – vedení, uchovávání a zpřístupňování dokumentace o zadávacím řízení bude možno provádět v certifikovaném elektronickém nástroji. Pro informační komplexnost dodejme, že zadávací řízení zahájena po 16. červenci 2023, už se řídí novou právní úpravou.

¹ This paper was prepared within the project of the Ministry of interior Czech Republic „The impact of security and defense policy on the effectiveness of activities necessary for the operation and defense of the state“ (VK01030155).

3. OMEZENÍ LHŮTY NÁMITEK PROTI ZADÁVACÍM PODMÍNKÁM

Nyní se zaměříme na jednu novinku důkladněji. Nově má ex lege zadavatel veřejné zakázky právo (nikoliv povinnost) omezit lhůtu pro podávání námitek proti zadávacím podmínkám podle § 242 odst. 3 nebo 4 zákona na sedmdesát dva hodin před uplynutím lhůty pro podání nabídek. To je dozajista důležité a myslím relativně prospěšné novum, po kterém se dlouho především ze strany zkušenějších zadavatelů (ale i některých dodavatelů), ale i ze strany „nezávislé“ odborné veřejnosti, relativně intenzivně volalo. Doposud bylo možné předkládat námítky proti zadávacím podmínkám až do úplného konce lhůty pro podání soutěžních nabídek.

Leckteré námítky podávané záměrně „za pět minut dvanáct“ byly perfidně zneužívány ze strany některých vykutálenějších dodavatelů jako prostředek nátlaku na veřejné zadavatele. Ostatně i judikatura správních soudů toto počínání dříve označila za šikanózní – někdy dokonce s metou nepřímo donutit zadavatele zrušit celé zadávací řízení. V české, moravské a slezské praxi se v důsledku této právní úpravy, kde absentovala „ochranná námitková doba“ stávalo, že někteří dodavatelé zpracovali a podali své nabídky těsně před koncem lhůty, a pak došlo v důsledku námitek jiných dodavatelů k větší či menší úpravě zadávacích podmínek, což sebou zákonitě neslo řadu problémů a zmatků.

Potom velmi často nastala nezbytnost úpravy již podaných soutěžních nabídek. Což logicky způsobovalo nemalé administrativní, ale taktéž právní, personální a faktické nadbytečné zatížení pro dodavatele. Nadto způsobovala i právní nejistotu na celé zadávací řízení. Koneckonců proto byla předešlá právní úprava, neumožňující regulativní restrikcii citované lhůty pro podávání námitek, poměrně hojně kriticky napadána pro svoji značnou nepraktičnost.

Jak je praktikům působícím v oblasti veřejných zakázek známo, zpracování oferty (nabídky) do zadávacího řízení je dlouhodobější a komplexní proces. Je to nelehká procedura, jež si žádá opravdu svědomitou a precizní přípravu a rovněž pečlivou kontrolu. Tudiž dodavatelé připravují nabídky k podání v dostatečném předstihu před závěrem termínu pro podání citovaných nabídek. Pakliže se na poslední chvíli zadávací podmínky upraví, tak zákonitě vznikne potřeba na takovou úpravu přiměřeným způsobem reagovat. Mnohdy i formou modifikace či dokonce nutností přepracování již zpracované nabídky. Zadavateli je tak nyní dána legální možnost, ne povinnost, určit lhůtu pro podání námitek na sedmdesát dva hodin (tedy interval odpovídající celým třem dnům) před uplynutím lhůty pro podání nabídek. Tato novelizace pomůže omezit zmíněné negativní konsekvence naší předešlé právní úpravy na tomto úseku regulace veřejných zakázek.

4. ZÁVĚR

Vše má nejenom svůj pozitivní líc, ale i rub. Tak už to ve světě (nejen) práva vždy chodilo a chodí. Není na světě legislativec ten, aby se zalíbil lidem (adresátům norem) všem. Novou právní úpravu

možno samozřejmě chápat i jako určitou restrikcí dodavatelů a de facto zkrácení doby pro podání námitek proti zadávacím podmínkám. Nicméně na druhou stranu nutno podotknout, že také, a hlavně předmětná novela přináší nepopiratelné navýšení právní jistoty dodavatelů. A to především vzhledem k časovému postupu veřejné zakázky a taktéž ohledně eventuality relevantně předpokládat, jestli budou moci vytvořit a podat nabídku.

Autor tohoto textu rovněž hodnotí předmětnou novelizaci, účinnou od půlky července roku 2023, mimo jiné lépe regulující obstrukční námítka a omezující perfidní snahy některých stěžovatelů k donucení veřejných zadavatelů ke zrušení zadávacího řízení, jako pro veřejně-zakázkovou praxi v principu užitečnou a pozitivní. Nicméně abychom zákonodárce nepřechválili, tak se na úplný závěr musíme analyticky dotázat, proč přišla, tato snad účinná a užitečná anti-obstrukční novelizace, tak pozdě?

Abstrakt:

Článek je z oblasti práva veřejných zakázek. Kritizuje právní úpravu, kde absentovala „ochranná námitková doba“. Kdy se stávalo, že někteří dodavatelé zpracovali a podali své nabídky těsně před koncem lhůty, a pak došlo v důsledku námitek jiných dodavatelů k větší či menší úpravě zadávacích podmínek. A k narušování právní jistoty. Autor hodnotí novou právní úpravu, částečně kvalitnější. Klade si otázky, zda povede skutečně ke zlepšení efektivity řízení v této oblasti.

Klíčová slova: veřejné zakázky, námítka, obstrukce.

Abstract:

Will we see more efficient public procurement?

The article is from the field of public procurement law. He criticizes the legislation, where the "protective objection period" was absent. When did it happen that some suppliers processed and submitted their bids just before the end of the deadline, and then due to the objections of other suppliers, there was a greater or lesser modification of the tender conditions. And to the violation of legal certainty. The author evaluates the new legislation, partly of better quality. He questions whether it will really lead to improved management efficiency in this area.

Keywords: public contracts, objections, obstruction.

JEL: H83.

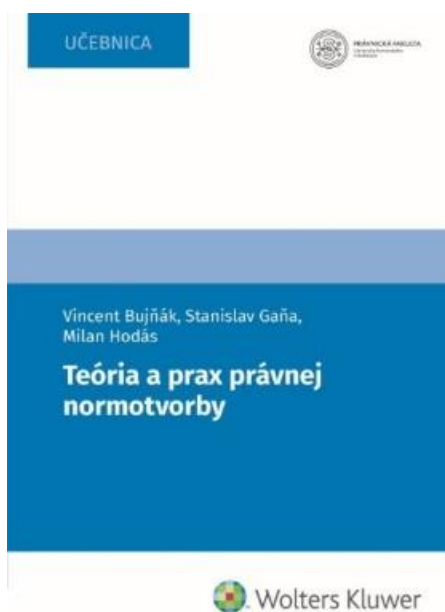
JUDr. **Petr Kolman**, Ph.D. – Katedra práva a kybernetické bezpečnosti AMBIS vysoká škola, Lindnerova 1, 180 00 Praha, petr.kolman@ambis.cz.

BUJŇÁK, V., GAŇA, S., HODÁS, M.: TEÓRIA A PRAX PRÁVNEJ NORMOTVORBY

Dávid Židek

Vydavateľstvo Wolters Kluwer SR s. r. o., ISBN: 978-80-571-0621-0, 2023, 440 s.

Dostupné ako tlačaná kniha alebo e-kniha na: <https://obchod.wolterskluwer.sk/sk/teoria-a-prax-pravnej-normotvorby.p6209.html>

Právo, normotvorba, tvorba práva či legislatíva. Pojmy nie vždy správne využívané na opísanie jedného a toho istého – vopred vymedzeného postupu štátu (v jeho najširšom ponímaní), výsledkom ktorého je vznik, zmena alebo zánik právnych predpisov variantnej právnej sily. V kontexte uvedeného sa mi do rúk dostala najnovšia publikácia s názvom „*Teória a prax právnej normotvorby*“, u ktorej už po prvotnom oboznámení sa možno skonštatovať jej (nie len obsahovú) ale aj formálnu inovatívnosť, ktorou má vysokoškolská učebnica 21. storočia reflektujúca všetky princípy modernej edukačno-vedeckej literatúry spĺňajúca striktné požiadavky pre poskytovanie kvalitného vysokoškolského vzdelávania bezpochyby disponovať.

Ide o výsledok akademickej činnosti trojice autorov pôsobiacich na katedre ústavného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ktorí disponujú dlhoročnými skúsenosťami v oblasti normotvorby nie len na teoretickej ale aj na praktickej úrovni.

Po miernom vnorení sa do publikácie možno badať (úspešnú) snahu autorov o sklbenie v súčasnosti stále nepatrne pertraktovanej a odborne náročnej problematiky právnej normotvorby s čitateľsky priaznivou štruktúrou uspokojujúcou potreby (nie len) študentov právnej vedy. Už prefatívne (v „nepovinnom“ predslove) autori oboznamujú čitateľa s nevyhnutnosťou diferencovania práve medzi pojmami „legislatíva“, „normotvorba“ a „tvorba práva“ čo síce prvotne môže pôsobiť nečakaným (paradoxne príjemným) dojmom *in medias res* vpádu do problematiky, napriek tomu je však uvedené (ako sa čitateľ v ďalších častiach dozvie) nevyhnutným predpokladom možnosti ďalšieho dôkladného uchopenia analyzovanej témy. Nenásilná kombinácia teoretických poznatkov s ich praktickou aplikáciou prezentovaná čitateľsky priaznivou formou napriech publikáciou utvrdzuje jej inovatívny prístup k vysokoškolskej pedagogickej činnosti, čo je potrebné (osobitne z pozície externého doktoranda praktizujúceho výučbu predmetu teória a prax legislatívy) oceniť.

Granularitne spracovanú problematiku reflektovanú v nadštandardnom rozsahu publikácie simplifikuje prehľadný úrovňovito členený obsah. Publikácia sa skladá celkovo z 13 kapitol, pričom tieto sú logicky usporiadané tak, že čitateľa najskôr prevedú bazálnym informačno-vedomostným základnom, na ktorý následne stavia jadro publikácie, ktorým je legislatívny proces v najširšom zmysle zahrňujúci okrem iného aj umenie legislatívnej techniky sprevádzajúcej jednotlivé etapy legislatívneho procesu. Ďalej je potrebné vyzdvihnúť uniformovanosť jednotlivých (na seba nadväzujúcich) kapitol, pri ktorých autori zvolili štruktúru, podľa ktorej sa tieto skladajú z úvodmo predostretej odporúčanej literatúry, samotnej materiálnej podstaty tej-ktorej kapitoly a záverom vyvážený sumár rekapitulujúci informačný základ riešenej problematiky. Obohatením sú nepochybne aj zvýraznené kľúčové pasáže naprieč celou publikáciou.

Pozornosti čitateľa neunikne ani (veľmi vhodne) zvolená forma situačného výskytu relevantných normatívnych častí právnej regulácie tvorby právnych predpisov akými sú najmä výňatky legislatívnych pravidiel vlády ako aj zákona o tvorbe právnych predpisov. Takýto vycibrený spôsob prezentovania kombinácie vedecko-odborného edukačného textu s normatívnym textom dokáže plne suplovať nevyhnutnú paralelnú dispozíciu právnymi predpismi počas výučby. V tomto kontexte nemožno tiež opomenúť (publikačne stále nie samozrejmé) bohaté a vecné využitie rozhodovacej činnosti súdov či už na úrovni Ústavného súdu Slovenskej republiky ale tiež Európskeho súdu pre ľudské práva. Čitateľ sa tak celkovo ocitá v obklopení teoretického informačného substrátu obohateného o cenné normatívne a judikátorne pasáže pretavené do praktickej aplikačnej podoby.

Pre objektivnosť možno (kriticky) dodať, že rozsah publikácie zd'aleka prekračuje potreby vysokoškolskej učebnice, čo pre „bežného“ študenta môže pôsobiť prvotne chaotickým dojmom, ktorý sa však postupným privlastňovaním problematiky (nie len) normotvorby stáva príjemnou súčasťou uspokojujúcou jeho postupne gradovanú zvedavosť vo vzťahu širokému tematickému záberu publikácie. Mierne zmätočným dojmom môžu pôsobiť časti rozdeleného tabuľkového prehľadu (napríklad s. 292-295), ktorými sa autori snažia poskytnúť praktický komentár k štruktúre VZN, keďže s ohľadom na rozsah poskytovaného komentára by do budúca mohli zvoliť inú (vizuálne prehľadnejšiu) formu komparatívneho predstretia informácii.

Konkluzívne však hodnotím publikáciu ako v podmienkach Slovenskej republiky prvú svojho druhu, ktorá (pevne dúfam) vnesie záujem do radov mladej generácie o odborne náročnú avšak o to viac zaujímavú problematiku právnej normotvorby. Niet pochyb o tom, že táto publikácia sa stane verným pomocníkom ako aj dôverníkom každého (začínajúceho ako aj skúseneho) legislatívca, ktorý určite ocení široký (praktický) sumár vedomostí koncentrovaný v jednom komplexnom diele.

Mgr. **Dávid Židek** – Katedra ústavného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Šafárikovo námestie 6, 810 00 Bratislava, zidek14@uniba.sk.

Redakční rada časopisu

Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D. <i>Předseda</i>	<i>AMBIS vysoká škola, Brno, Právnická fakulta Masarykovy univerzity</i>
Prof. Vladimír Belych, DrSc.	<i>Právnická fakulta, Uralská státní univerzita Jekatěrinburg, Rusko</i>
Doc. Akos Cserny, PhD	<i>Univerzita tělesné výchovy, Budapešť, Maďarsko.</i>
Prof. JUDr. Jozef Čentěš, Ph.D.	<i>Generální prokuratura Slovenska Bratislava, Univerzita Komenského, Bratislava</i>
Doc. Ing. Jaroslav Dočkal, CSc.	<i>Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví, Brno</i>
JUDr. Ing. Zdeněk Dufek, Ph.D.	<i>Fakulta stavební, Vysoké učení technické, Brno</i>
Prof. Ivan Halász, PhD	<i>Národní univerzita veřejné služby, Ústav práva Maďarské akademie věd, Budapešť, Maďarsko</i>
Doc. JUDr. Milan Hodás, Ph.D.	<i>Právnická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, Slovensko</i>
Doc. Ing. Radoslav Ivančík, Ph.D.	<i>Akademie Policejního sboru Bratislava, Slovensko</i>
Doc. JUDr. Ing. Radek Jurčík, Ph.D.	<i>Mendelova univerzita, Brno</i>
Prof. Ing. Ludvík Juříček, Ph.D.	<i>Vysoká škola DTI Dubnica nad Váhom, Slovensko</i>
Mgr. Pavel Kandalec, Ph.D.	<i>Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno</i>
JUDr. Petr Kolman, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Doc. JUDr. Jan Kolouch, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Prof. Dr. Antoni Olak	<i>Vysoká škola podnikání a správy, Lublin, Polsko</i>
Prof. JUDr. Petr Průcha, Ph.D.	<i>Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno</i>
Doc. Ing. Milan Jan Půček, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
JUDr. Filip Rigel, Ph.D.	<i>Univerzita Hradec Králové</i>
RSDr. Petr Rožňák, CSc.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Ing. Renata Skýpalová, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc.	<i>Ústavní soud Brno</i>
Ing. Renata Skýpalová, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Prof. Dr. Bogusław L. Ślusarczyk	<i>Řešovská univerzita, Rzeszów, Polsko</i>
Doc. JUDr. PhDr. Ivo Svoboda, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Brno</i>
Mgr. Irena Tušer, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
JUDr. Renata Vesecká, Ph.D.	<i>Vysoká škola finanční a správní, Praha</i>

Adresa redakce:

AMBIS vysoká škola, a.s.
Časopis Právo a bezpečnost
Šujanovo nám. 1, 602 00 Brno
zdenek.koudelka@mail.ambis.cz

Vydává:

AMBIS vysoká škola, a.s.
Lindnerova 1
180 00 Praha

Tisk:

NOVPRESS s.r.o.
Nám. Republiky 15
614 00 Brno-Židenice

Registrováno Ministerstvem kultury pod číslem E 21228.

ISSN 2336–5323; www.pravoabezpecnost.cz

Časopis Právo a bezpečnost vychází od roku 2014 v Brně.

Datum vydání: 31. 8. 2024

Objednávky předplatného přijímá vydavatel, cena předplatného je 600 Kč ročně, jednotlivé číslo stojí 200 Kč a lze jej zakoupit na adrese redakce. Vychází 3x ročně.

www.pravoabezpecnost.cz